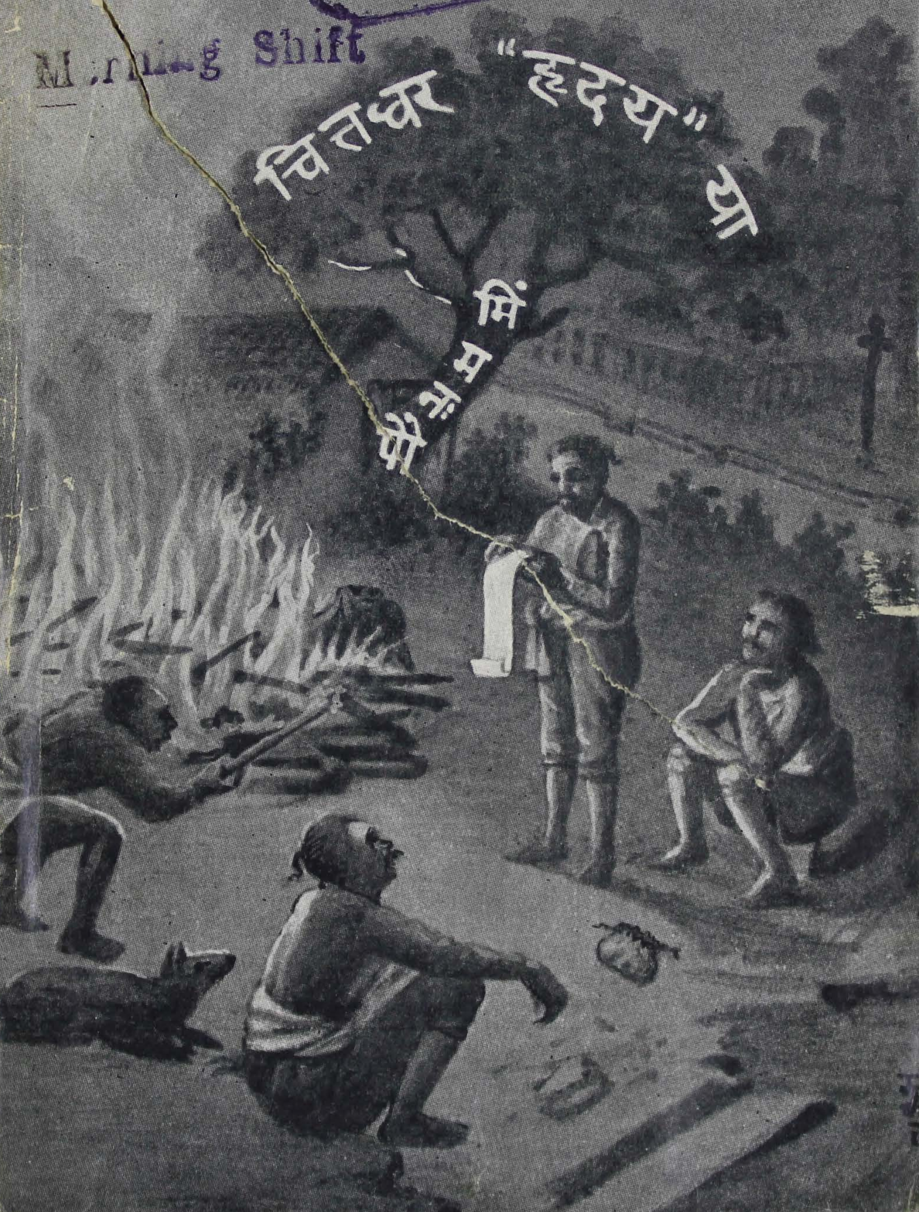
Lalitpur
Morning Shift

सिंमन:पौ

(सिरपा: प्रतियोगिताय् मवनिगु)

चित्तधर 'हृदय'

पिकाक—
चित्तधर 'हृदय'
३६१, न्यत-तुंछेँ, कान्तिपुर-१३, नेपाल।

ब्याक अधिकार लेखकया
नेपाल संबत् १०८८

न्हापांगु
मू० ३।-

थाकू—
नेपाल प्रेस
शुक्रपथ, येँ

द्वहलपा

थ्व पौ

जिमि स्वर्गीय ससःमां 'ज्ञानमाया' यात,

गुह्मसित जिं ह्म हे मस्यू,

जितः जिमि 'व' या जातः जक लः ल्हानाः परलोक जुल।

अयूनं जिं आशा याना

देव भुवने थ्व पौ ब्वनाः जिमि 'व' यात न्वाइ—

"ना, छं म्ह्याय्‌यात बांलाक विचाः याना ति"

इनाप व महादया

न्हापां जर्मनीया महान् कथाकार स्टेफान ज्वाइगया "ह्मस्यूह्म मिसाया पौ" बाखंया अनुवादक भाजु तीर्थराज तुलाधरयाके इनाप याय्—ज्वाइगया बाखं जिमित ह्या बिया थें थ्व बाखं नं वयक:पिं थाय् थ्यंका ब्यु। छाय् धा:सा ज्वाइगया व बाखंया प्रुफ स्वस्वं थ्व बाखं च्वयगु प्रेरणा वल।

अनंलि सिद्धिरत्न दाजु व ल्हासा साहुपिन्त दुनुगलं निसें महादया यच्छाय् गुमिसं जि कुति हे वने मनंह्मस्यां च्वयागु थ्व बाखं पूवंक न्यना: ल्हासाया लँयागु जक मखु व धर्मप्राण ल्हासादेया नं नुग:चु थें ज्या:गु मोखाङ्ग (बहि) आदि गुम्बा गुम्बायागु व मेमेगु नं आपालं आपा: मस्यू-मय्यूगु अनया रहन-सहनया खँ नं स्यना-कना दिल।

अन्ते चन्द्रमान मास्टर साहेबयात कच्छुना: महादया द्रुहलपे गुह्मस्यां देगले तोलं तय् थें थ्व बाखं धात्थें मिखाया न्ह्य:ने वयक ख्वा:पौ च्वया बिया दिल।

कच्छूह्म—

चित्तधर 'हृदय'

पौ बारवं

मिं

म

नः

पौ

कर्ण-दिपे मिसा छह्म उना त:गु । सनां व:पिं लिहाँ वनेत मसंकुसे मुके मा: धका: भिकु भिनिकुति गोँ सिँया सिँ पँ चिका: घ्यो, सिल्हाय्, कपू, श्रीखण्ड इत्यादि साया: साया: भि दन्के याना थकुगु ।

थज्या:गु सिँ-पँया नाप नापं व बुढी नं इता थें छ्वयां च्वन । थाहाँ वना च्वंगु मिखा:या नापं वर्षा नागलीबले खुसि बा पुखुलि सगते ध्यंक त्या: छ्या: थाहाँ वना च्वनि थें कुँत्या: नं थाहाँ वना: मनं हे मखना थें च्वंक सुपाँय् ज्याना वना च्वन धुँ थें, भालु थें, छु थें छु थें च्वंक ।

द्यः लिबाबां वल, लँय् जूपिनि छु खँ, भगवती द्यःपाल्हाःत नं ह्यःसः मद्य् धुंकल। व हे मसांखिचात उखे थुखे जुया च्वंगु दु, उना च्वंगु दु। याने-इने ताय् दया च्वंगु किर्लिकिलिचाया सः तोप्वीक धाँतयूगु तीहू सलं थाराक्कतु न्हू, नुगः हे भार भार मि।

खः तिमिला मदुसां व सिँपँया मिया जलं यानाः भचाखुसि जक मखु लुती थ्वयंक नं जजमानं खनेदु। पःह्याँदिपे धाःसा सी उना तःगु मदु, उकिं व सी उनाच्वंपिं गुथियारतय् मिखा लुतिं लिहाँ वयाः भचाखुसीसं थात। ख जा अपिं सकलें हे धया थें व्याज्यो वने धुंकुपिं, उकिं अज्याःगु इले तःको तःको हे दिपे च्वने धुंकुपिं, अथेंनं छह्मस्या छु मने वल थें भचा ग्याःपहलं खुसी क्यनाः धाल – " हुं थाय् लाक हे मखु ला ? " मेह्मसं भ्रसंक वंकाः धाल –" खः बाः, छ्यूँः याताहाँ व्वहले दिकाः भोँ छकू नुगलेतिकाः … …" अले ला सकलें ससत्तिक मुन, वं वयागु ख्वाः स्वत, वं वयागु ख्वाः स्वत, सुनानं मेगु छुं छुं मधाः। चाकः उलाः मित्याः जक स्वया च्वन।

स्वया च्वंच्वं अमिसं पाःलाक्क धया थें फसं मित्याः भचा चिला वंबले सिँया ह्वतं सीह्मस्या ह्मय् नुगःया क्वस्सं पेपुना च्वंगु छगू छू छु ज्वाह्म थिना च्वंगु खन। अले सनां वःपिसं याकन तोता मवंगुलिं बांलाक मि मच्याःनिबले म्हुतुइ बा ह्मय् वाला स्वय् मखंपिं गुथियारतसं छुं न छुं द हे दइनि लिपा मुकाः मालाः काय् का धकाः पिया च्वने मफुत, छह्मस्यां तीजक पँथं तःक्यंकाः सालाः पिकालं ला गाखि दुगु कयूचियागु ह्मिचा छपाः जुया च्वन। अले आशां हथाय् चाःपिं गुथियारतसें सिँकाचं भ्वाभ्वां दायाः मिं नया च्वंगु गाखिया नौ थाथा यानाः ह्मिचा चायूकाः स्वत। गुजिगुं जया दुने मिं मनःनिगु तूल्या ह्याउँसे च्वंगु दुबःसा व वया नापं भोँ छथू दुगु जुया च्वन। अमि ला नोट् पो चिना तःगु ज्वी धकाः काचा काचा क्यना स्वःबले व ला न्याकु

खुकु मछि ह्वाकःगु स्वकुति मछि व्यागु भी नेपाः भोँया सिबे बांलाःगु भोँ निलः थ्यानाः च्वया तःगु पौ खनी । अले व ह्निचा चायूकुह्म मनू आशां द्यानाः त भोँ जुक वांछ्वन । ह्नीत्त फसं मथ्वीकुगु जूसा मी हे लाइगु । काचाक छुह्म स्वय् हे सःस्यू ख्वाः वःह्म गुथियारं व पौ कयाः छको थयूक च्वंनिसें क थ्यंक स्वत । लिपा पलख सुंक च्वनाः व पौ ब्वना हल : –

लहासा (चीन)
ने. सं. १०७७
सिल्लाथ्वो १५

यमैं,

न्हिल्थंयागु सुवाः !

लाःसा छु थ्व पती ल्हासाया नापं चीन नं खनाः आश्चर्य चाया च्वनि–गनं थ्व मिजं चीन थ्यंकः वन धकाः । थौं कन्हे अथे हे धायू माः, च्वयू माः । थ्व ल्हासा जक मखु कुति, केरुं, ग्यांचि, भिखाछें इत्यादि फुक थाय्यात नं चीन धकाः च्वय् माः । धा नं थ्व फुक न्हापांनिसें हे चीन राज्यया दुने लाः धाइ । अयूनं 'अम्बा' धकाः चोनी गभर्नर दयूक दयूक नं गय् गय् जुयाः मस्यु, थ्व तिब्बतयात छगू अलग राज्य थें याना तल । आः मुक्ति संग्रामं लिपा जनवादी चीनं थःगु सम्पूर्ण राज्य नालाः कत्ताना कयाः नेपाल आदि थः जःला खःला देश नाप नं त्वादला च्वने धुंकुगु स्वापू हानं स्वाना हल । उकिं आः जिपिं थन च्वनाः मित्र व जःला खःला राष्ट्र चीन सरकारया नाप जूगु न्हूगु व्यापार सन्धि अनुसार व्यापार याना च्वना धायू माल । अथे ला सिंह सार्थवाहया पालंनिस्यं व्यापार याना च्वनापिं भीपिं प्रताप मल्लया सन्धि व प्रताप सिंहया सन्धि लिपा तकं सरकारी अडा मदुनिबले निगू सरकार सम्बन्धी ज्या नं भीसं याना च्वंगु, उकिं गुलिखे भी अजिमापिं

नेपाले ख्वख्वं सिना वने धुंकल, गुलि खे आज्जुपिं नं थन हे च्वगाः वने ज्याज्यां थनया चा जुया वने धुंकल, शुकिया ल्या चाः हे मदु। उकिं भी नं थौं व हे भवले न्ह्याः वना च्वना धायगु छुं अप्पो मजू।

खः का बरु छं थ्व पौ खनाः धायफु थन तक थ्यंकाः जीवनया बावंकाः आः ह्यानं अज्याःगु खँ छाय्, ह्यानं स्वय् हे मछालापुसे च्वंक थथे सःतेगु हे छाय्? धात्थें ला मैं, जि थथे मनं मनं मसःनुगु दिन हे मदु। थौं सिपुन्ही-भी ह्लंकुगु पुन्ही जूगुलिं लुमनाः सहयातां सह याय् मफयाः भीगु व पुलांगु खँयात न्हूधाः यानाः च्वछायेत हे थ्व पौ च्वयागु जूगुलिं जि दकले यःकथं छन्त सःतागु खः। ह्यानं पौ नं न्हूकथं हे च्वयागु खः। छाय् धाःसा न्हापा न्हापाया थें "शुभ भाषा मिनकं तसे ह्या ... ..." धकाः पौ च्वयेबले जि थन सँदेशे थ्यंक च्वनाः छ आमकन नेपाः थ्यंक च्वंह्मसित च्वया च्वनागु थें ज्वी। जि थौं अय् ज्वीके मयो, जिं गुगु खँ छन्त धाय् त्यना, व खँ छंगु सत्तिक च्वनाः बांलाक थ्वीक कने माःस्ति वः, उकिं दकले सत्तीगु सलं सःता च्वना। ह्यानं आः छ मछाले माःगु नं ला मखुत। जिके छंगु जातः ला मदु, अयसां छ नं ला न्येदँ फ्वी धुंकल ज्वी मखुला? छुं जुयाः जिगु थ्व पतिं यानाः छंके ल्यासे दना वःसां, अबले छको न्हिने प्यते निह्म ध्वदुक नाप लाःबले जि अथे सःताबले स्वाः ह्याउँकु थें ह्याउँकुसां सुनानं खनि मखु, छाय् धाःसा जिं स्यू जिगु थ्व पौ छं एकान्ते कथाय् बा याक चा भुतुली च्वनाः ब्वना च्वनि, अले मेपिसं गथे यानाः ताउ? अबले जूसा धकाः छ आखः मसःगुलिं मेपिन्त पौ ब्वंके माः, थःपिनि दुबिस्ता खँ नं सकतां भरङ्ग उले माः। आः ला छ भन्तेपिनि नाप नाप जुयाः बांलाक आखः सयका हे तय् धुंकल, सुयातं भीगु खँ सीकः तायकः ज्वी माःगु मखुत। उकिं हे थ्व पौ च्वया च्वना, भीगु खँ सकतां लुमंक च्वयाः। विन्ति धाय् मैं, छं नं गनया ग्वाः मदुगु खँ धकाः दथ्वी हे वां मछ्वसे पूवंक ब्वना ब्यु, गथे जिं मह्मेकुसे च्वया च्वना।

खः का थौं कन्हेयापिनि थें भी निह्मस्यां येकाः ह्वनागु मखु, निखेयां मां-बौपिसं म्वयाः खनाः ह्वंका ब्यूगु, व नं मचांनिसें धाय् माः, उथाय् तक जा छं मछालाया भाय् हे मग्यूनि। सि नं च्यादँचा दुह्म मचां मीगु हे छु? सुं क जा लिसा तःयइ, क्यें लिसा तःवइ। 'मामं थथे धाल, मामं अथे धाल' धाःवइ। छंत छुनि छु। लुमंनिला? छको कानकानपीच्या ह्मितावले जितः थियाः 'नां काय्माः, नां काय् माः' धाःबले 'व का!' धकाः धयागु। तेलकासा वा गुलाकासा ह्मितेबले ला नां काय् माःगु हे मदु, हुरुरुरु लिन, चराक्क थिल, सिधल। उकिं जि अबले कहाँ वयाबले तक नं छं जितः बचं तय् मफु। ख नं अथे 'छि-छा' धकाः बचं तःज्वीगु करपिं पहः वः। हानं दकले सत्तीह्म पासा-भाःतयात छि, वयुकः धकाः तापाका च्वनेगु जितः ला हिसि दु मताः।

थथे ह्मितु ह्मितुं भीसं मचायुक भीगु ह्म ह्मासा ह्मासां थाहाँ वया च्वन। छको छको थःछें चाहिना वइबले छगू छगू पाका वइगु। न्हापां ला भांतां लंयां पर्सिचा जुल, उकी मा हे मोगु गा नं न्ययां वल। हानं बःवले गां तोपुइ माःथें नं च्वना वल। अले ला छ ककछुना जुइगु, जि खन, मिखा चूलात धाय्‌त्र ख्वाः नं ह्याउँसे च्वंकइगु जुया वल। जितः नं न्हापा ह्मिता जुयागु, ल्वाना जुयागु, हाला जुयागु मज्यू थें च्वना वल, तस्सकं मछालापु थें नं च्वना वल। अयूनं जि छन्त स्वयूतु माःस्ति वः, उकिं छ छें दइबले जि उथेतु दुहाँ वय्‌गु। हानं जि गनं वने माःगु नं ला मदु, ल्हासा साहुतय मचात जूबले ल्याः भति भाति व पौ सम्म च्वय् सल धाय्‌त्र गापिं जूबले मेमेपिं ट्वाःया पासापिन्त थें पाठशाला सम्म नं छ्वया तःगु मदु। स्कूल धयागु ला अबले दर्बार हाइ स्कूल छगू, अन व्वंवने धयागु ला सुनानं धाय् जक नं सःगु मखुनि। उकिं जि न्ह्यागु ह्मले दुहाँ वय् धाःसां छुं मपं। छ धाःसा जि खनेव यानंतुं हे छखे चिला वनिगु। उकिं न्हापा ह्मिते, हाले, ल्वाय्‌गुया

पलेसा उथाय् थ्यंबले ग्वँ न्हाय् तक नं मग्वन, बांलाक लुदंक स्वय् तक नं मग्वन। समय धयागु नं विचित्र हे खनी बाः हला ?

छन्हु मांपिनि खँ ल्हाना च्वंगु ताल—छ बाम्हाय् तइगु धकाः। छाय् बाम्हाय् तइगु, बाह्राय् तयां छु ज्वीगु अबले जि छुं मस्यू। हानं न्वाले पासापिनि ततापिं बाह्राय् च्वन धागु न्यना, तर छन्त धाःसा बाह्राय् तइगु हँ ! थ्व 'तइगु' व 'च्वनिगुली' छु पाः व नं जि छुं मथू।

धाथें, छ बाह्राय् तल। मांपिनि लिमलाः। छुस्या-मुस्या कःछे छु छु नकः वने माः धाल। हानं बाह्राय् पिकाइखुनु देछाया वीत वसः मानि धाल। हाला जुल, सना जुल, न्खे थुखे न्यना जुल। जि छ्रहा ज्यो थें अथें च्वना च्वना, मने छु छु खँ लुया च्वन—"सिन्हः छायकः वने माः धाःगु, सिन्हः गय् छायकेगु ज्वी ? ह्वंकुबले ला छु मचा तिनि, धाः धाः थे याना बिया, सँ प्याकेखुनु नं सँ छ्यंका बिया, सिन्हः तिका बिया, धाः धाःगु सकतां याना बिया। न्हायकं स्व धाय् माः धाल। अथे हे धया बिया, सकलें हररर न्हिल। आः ला अथे खइ मखु, अन ह्मस्यूपिं, थःथितितिं सुं दइ मखु, फुक हे ह्ममस्यूपिं, नय् थें नय् थें स्वइपिं गिजे-गाजे याइपिं जक ज्वी ! इकीसनं जि नं आः ला १२ दँ दय् धुंकल, थुनाय् ग्वाय् छपु निपुसां खने दय् धुंकल।"

बाह्राय् पिकाइखुनु सुथंनिसें हे सःतःवह्म पिया च्वन। मांपिनि छुछु ज्यु माःगु ज्वरे याना च्वन। जि नं वसतं-इसतं तीत छु कोट् फी, गुगु पत्ती सुरुवाः लं फी थकाः विचाःयाना च्वन।

हानं छ्रहा मेह्म च्वयकः वःह्म वल, 'याकन भासँ' धकाः हाल। अले जि नं वसतं तियाः सँसिं छ्यनाः तुपुलि भचा बेकयक पुया। न्हायकं स्वयाबले शःत बांलाः, ल्वः ताल।

जिपिं छिंनिथाय् कें थ्यंबले छन्त फेतुका बय् धुंकुगु यंकाकथं छंगु न्ह्यःनेसं लाया तःगु ल्हासाय् फेत्तु कल। गुरुजुपिनि माःमाःगु पूजा

विधि यात। अथे हे ११ ताःति थाःवले जितः थना यंकाः अन स्वना ताःगु वहःयागु सिन्हःबत्ता लःल्हात। 'च्वसिन्हः छाय्‌कि' धकाः नं धाल। सिन्हः पचिचां कयाः थयक स्वयां छंगु ख्वाः हे खने मदु कच्छुना च्वन, मानो द्वितीयाया चन्द्रमा थें छ्वालाचा जक कपाः खनेदु। जि छंगु ख्वा छपातं स्वय्‌ माःसे वल, छं थँ स्वइला धकाः अथें दना च्वना। छ नाप च्वनाः छंत स्वपा-तापा च्वंम्ह गुलुमांजु 'सिन्हः छाय्‌का दिसँ भाजु' धकाः धाःवले छ भ्रं अप्पो कच्छुना विल। अले जि छंगु छ्‌यँले सिन्हः तयकेत पचिं दिका। संय्‌ सिन्हः की मलाःनि जिगु ल्हाते करेन्ट थें वल। काचाक्क ल्हा लिसालाः लिचिला वयच्वनां 'सिन्ह बत्ता लःल्हाय्‌ मानि' धा गु सलं जितः पना विल। अले जि कच्छुनाः सिन्हः बत्ता लः जक ल्हानां अमिसं 'भागि याय्‌ माः' धकाः छं जितः भागि याकल। अथे ला ह्वंकुवले नं छं भागियाः, विज्यासले वंन्ला वनावले नं अय्‌ हे च्वसिन्हः छाय्‌कावले नं भागि याः। अज्ज न्हिं न्हि जानय्‌त नं मामं भागि मयाकुसें छन्त मनकु। तर छं अथे छिमि थःछें सकस्यां न्ह्यःने भागि याःवले छ्यं मछ्वालापुसे नं च्वन, मेवं ला-ह्यि पीसे च्वं थें धाय्‌ ला, कुचुसे च्वं थें धाय्‌ छु थें छु थें जुयाः भचा न्ह्याइपु नं ताल। अले जि थःगु थासे हे फेत्तना। तर जि मचायक हे जिगु मिखा छं पाखे व्यल खनी। छंगु सँय्‌ बेक्कयक किना च्वंगु हिउँसिन्हः छधो खना, मानो वर्षाया व्यूँसे च्वंगु सुयाचे फिलिक्क पलपसा तो थें। जि गबयूत नि गबयूत स्वया च्वना, अन वैग जायक च्वसिन्हः छाय्‌कःगु स्वय्‌ धकाः स्वया च्वंपि मिसातसें नं पने मफु।

धात्थें मैं, इखुनु थें जितः माने यानाः नकुगु गबलें गबलें हे मदु, गनं हे अथेमनं मानेयाकाः नय्‌ मनं। थ्वया कारण अबले जि पूर्वक मथूसां समःमांया याकःजिलाजं धाइगु थ्व हे ज्वीका धकाः अंनाज सम्म दत। छु छु जक तया विल, गुगु जक तया विल जि लुममं। लुमनि नं गन, आः हे तिनि थन पंचुलापिं भचा आपाः दुसेंलि छना बता म्हुसु हीकाः

नय् खन। नत्रसा ब हे च्या चःपा, थुत्रपा, ला, तर्कारी, छको निको भमो। क्यँ खुं सा वुके हे थाकुबले जा न सा व हे ला दुगु तर्कारी छता नाप। न्ह्यागुसां जि स्वय् उलि साःसा गु ज्वलं ला थाय्भुइ नं दु थें मच्वं।

नय्‌नी सिधय्काः जि न्हिच्छि अन हे व जिगि जिगि च्वंक छाय्‌पा तगु कथाय् ह्माइपुक च्वना च्वना। न सुं यँ ल्हाय्‌पि पामा दु, न छुं याय्‌गु ज्या हे। अबले आःथें अखबार-झ्वबार स्वय्‌गु चलन नं मदुनि। छको निको छिमि किजा बइ, चुरत छपु बी, मलाइ च्याकइ वनि, उलि हे। बहनी ज्वीकाः वह्ल मांपिं सगं ज्वंकाः थ्यंकः वल, नापं जिमि क्यहें नं दु। सगं-सिगं बीधुंकाः मांपिन्त नं जितः नं हानं भ्वय् नकल–देमा भ्वय्।

छें थ्यंबले बाचा जाल, जि लं-लिं तोताः कथाय् ग्वारा तुला थयूक स्वयां न्हिच्छिया दुने मामं ला कथा हे मेगु याना तःगु–न्हूगु भयाःकापः, देलासा व फुंगखोल नं न्हूगु। छपाः निपा तस्वीर दुगु नं उगु थुखे, थुगु उखे यानाः ल्वय्‌क खाया तःगु। जि स्वयां च्वनातिनि, लि जक तिना तयागु खापाया नापं छ छम्हं वारांक मिक ब्वानाः दुतछ्या हःगु। जि भसंक वन—छन्त थ्यने हःगु! पिने अमि मां म्हाय् निम्हं जानाः खापा तिनाः न्ह्युन्ह्यूं सिखः तया च्वंगु।

जि मिखा तिसिनाः त्रिचाः याना च्वना—"छ नाप गय् खँ ल्हाय्‌गु, छु खँ ल्हाय्‌गु, गय् यानाः खँ छुइगु?" अथय ला जि थःयासिबे थकालिपिं ब्याहा याय् धुंकुपिं पासापिनि पाखें मिसा-भिजं सम्बन्धी खँ खगुं मखुगुं यक यक न्यना तय् धुंगु दु। हानं ३।४ दँ न्हापा छ नाप छ्विता छ्विता ज्वीबले खँ मल्हानागु नं मखु, क्यहेंचां सःतःथें 'पीभत' धका भसःतागु नं मखु, अय् नं कथाय् एकान्त लाःबले खँ ल्हाय् भचा हे छिं थें मच्वं, मछालापुसे, छु थें छु थें च्वं।

सिमन:पौ

अय् धका: छ नं सत्तिक व गु मखु, ठुखाया लिक्स छु मने लीका च्वन थें मख्यु, खासा कयकुं थें कयकुना च्वंगु जि तीजक वाग: मिखा कना: स्वयाबले छुया सिवे वान्हि न्ह्य तिनि दुहाँ व ह्य लम्फा- चया जक बांलाक ग्वं। ला:मा छं नं अय् हे मखा: खँ वायका च्वन ज्वी – "चंपाचां थय् धा:गु, पुनमायाचां अय् धा:गु। छि! लतंचां गय् गय् धा:गु।" मखु ला ?

थथे छ नाप थय् खँ ल्हाय्, अय् खँ ल्हाय् धका: ग्वसा: ग्वग्वं छको ला नंनि मगासे माला ह्या नापं ध्यने ला धका: नं मने वागु ग्व, लिपा नसंचा ती जुल ला मख्यु जि न्ह्य: वल। छ नं लिपा ग्वाता कय्तुं ग्वारातुला छुत थें।

कन्हेखुनु सुथे जि न्ह्यलं चा:वले खाता कय् च्वंगु फुंगे चिकंबां जक ल्यंदनि, छ दना वना च्वने धुंकल। जि कथां पिहाँ वया: ख्वा: खी हे सिले मला:नि छ थ: छें, वना छ्वत। बहनी लिहाँ वइ ला धका: अनेक खँ मने वायका: छुंगु कह्नि सः वउला धका लँय् न्ह्यापं लाया च्वनागु सित्ति, छ ज्वनु लिहाँ हे मव:।

छ नाप गवले नलुया, गुकथं भीसं जीवन छुना व खँया विचा: हे याय् मलाकं अबुजु बुढा ज्वी धुंकुगुलि ह्यूपा: बीत जि ल्हासा वय् माल। मांया धा सा मचा छुम्ह दयका: जक छुया हयगु विचार। छं धा:सा लयलय् मोल्हीगु मतोतु। जि बांलाक चा: छ देकुती दुहाँ मवनेव मांया ख्वा ख्यूँसे च्वंकगु। न्ह्यागुलां अबुजुया तारंतार पौ वःगुलिं जि ल्हासा वय् हे माल, वया। अबुजुयात कन छुया ह्या।

वयत नं अवले कालिम्पोंगया लँ नं बांलाक मचा:निगुलिं व हे कालचिल कना: ज्वीमा:गु कुलिया लं मवसे मगा:, थाय् थासे जिवं ज्यू मज्वीक भवलंगा ता छी मा:गु व आका भ्काकाय् च्वल: वय् योगु। उकिं थःथितिपिं सकसिनं सगं छुया हल, ख्यैँ वाता जक हे प्यत जाः।

तर व सकतां खँ छं खनि मखु, छ कथाय् ञ्वनाः ख्वया च्वन। लिपा बेला बी त्येकाः तिनि छ थाहां वल, व नं निह्मस्यां घय् घय् पुकाः। जि छतका दां ब्रियाबले छं ल्हा थर थर खाकाः स्वःगु आःतक नं लुमंनि। हानं भागि याःबले गवयूतनि गवयूत तुति ज्वना च्वंगु नं जि लोममंनि। धात्थेंया खँ जा मं, जि उखुनु तुयूगु मोजा न्ह्याना तयागु जुयाः कन्हेखुनु चाबहिलिं वनेत हानं मोजा न्ह्यानाबले उकी थःने पाखे महामञ्जुश्रीया पालिकाय् धर्म श्री मित्रया मिखा थें ख्वबिया च्याः च्याः खनाः जिगु नुगः काइँया मिखा वःगु आ तकं मलंनि।

न्ह्यागुसां जिपिं चाबहिली चच्छि व सकोया महाद्यःबाहाले चच्छि च्वनाः वयां सतिखुनु १० ताः ति इले लगाःचो श्यन। अन च्वंगु चीभाःया कस्सं च्वनाः सगं कयाः चिपं नं थी माःगु जुया च्वन। उकिं जिमि बंजा पासापिं निह्म व भल्या नायो छह्म नं नापं फोछुकल। अध्य ला जिमित छें पिहाँ वयाखुनु चान्हे हे च्वते मातने, छेदी थनाः थनाः हे गोसगं बिया हल, धौँ दिगुली नं लँय् दनाः गोसगं कया वया। कन्हे-खुनु नं चाबहिली सगं बिया हय् धुंकल। अन-लगाःच्वे ला धौसगं नं बिल। लिपा नय् धुंकाः भल्यानायाँ दनाः चिपचाप फुकं पोचित। जि ला छु याःगु लयाः धकाः च्वनां कन्हे कूला यायूत ज्यू धकाः धाल। धापू छु धाःसा अनंनिसं जिपिं सकलें छजाः जुल, चिपनिप नं छुं मन्त। अनंलि जिमिसं तःवःपिं दाजु-किजा पासापिं नाप बेला कयाः थयक स्वया, जिपिं निभाःबीपाखे स्वया च्वनागु जूगुलिं यँ, यल, ख्वप स्वनिगलं खनेदु, दकले ल्यूने स्वयंभु। अन मत ब्रियाबले जिगु मिखां स्वयंभुया गःतगिने च्वंगु मिखा नं खने दु थें च्वना वल। छाय् धाःसा उखुनु तक जिगु मिखां छंके बेला कयाबले छं ललःधा गु मिखां स्व गु फल फल लुमंनि, उकिं याने खने दुथें मच्वंगु व स्वयंभुया मिखा नं अथे हे थें खना च्वना। लिपा जिपिं चीभाः चाःहिलाः पूव स्वयाः कहाँ वया, तःवःपिं सकलें यँ पाखे स्वयाः वल ज्वी माः। 'लिफः स्वय

मत्यः' धाःगुलि जिमिसं मस्वया। स्व हे स्वःसां अपिं खनि नं मखु, छाय् धाःसा जिमि निखल:स्यां दथ्वी चोभाः हे धर्कि जुयाः पना च्वने धुंकल।

धात्थें ला मेँ, जिपिं पाखं कहाँ वया च्वनागु मखु, पाखं जिमित कत हया च्वंगु। गुलि जिमिगु तुंत पाखं भत्तास्याक कत हइ, उलि हे जिमिगु मन ह्वासाक छेँ लिहाँ वइगु। जिगु जक मखु जिमिगु, छाय् धाःसा जिपिं स्वह्मस्यां छेँ दु, स्वह्मस्यां छेँ छह्म छह्म लुमंकेपिं नं दु, अज्ज अमि ला छह्म छह्म मचा नं दु-छह्मस्या काय्, मेह्मस्या म्ह्याय्। जि, जि छ हे छह्म जक जू:ले मनया इना वने मोगुलि भःन छगू हे सूर्र छंथाय् छंगु स्वःाले, छंगु म्हुतुइ, छंगु छुकी छुकी प्यःपुं वइगु। वयात लिगनां लिगने मफइगु, मिखा लःल धाया वइगु, अले थयूक अमिगु ख्वाः स्वयूगु, अमिके नं थःगु हे किपालु खनिगु।

समयं न्ह्यागुं यायूफु; वं याय् मफुगु छुं मदु। उकिं न्ह्याक हे जिमि मंमदुसां जिमिगु हे तुतिं जिमित यंकां च्वन वं धाः धाःथे पर्वःथात जनी चिकु चिकुं। जिमित मन तय् थें यानाः वाउँसे वाउँसे च्वंगु सिमाह:या नाप नापं रंगरंगया गुँ-स्वां नं ह्वया च्वंगु, भंगःतयूगु यइपुसे च्वंगु सः लिसे याने-इने गांगांया मे नं ताय् दया च्वंगु। जिपिं क्रय् 'यरंखु' खुसी थ्यंबले जा थुइती जुल अन हे बाय्। नयूनी धुंकाः न्ह्यः मवःतले जिमित सँयू भाय् स्यन-छु लः, थुप्पा-काति, भे जा, पिज्या दाजु किजा तता क्यहेँ, किमे-कलाः, ङा जि, च्यरं छ, खोरं-व इत्यादि।

कन्हेखुनु सुथे न्ह्यखुनुया भ्वयूब व सगःल्येँ कूला यानाः जिमिसं दुंगा छिनाः 'यरंखु' पार याना। उखुनु न्हिच्छि धया थें पाः गयूगु। पर्वःया जंजं, जःखः सिमा दुगु लं चाःचाःहिलाः गयूगु अपायूचो ह्वाइपु मजू। गनं गनं न्हायूपं हे सिचुसे च्वंक लःया सः नं तायूदु। सन्ध्याइले 'सिपा' गां थ्यंकाः अन चच्छि च्वनाः कन्हेखुनु 'चौतारा'

च्यन। अन अडा नं दु, बजारे छह्म-निह्म अवुजुया ह्मस्यूपिं नेवाः साहुत नं दु। जितः ह्मसीवं ब्वना यंकाः पाहाँ-पिहँ यात, अमिथाय्‌ हे छथाय्‌ बाय्‌ लात। म्हंफु-मफुया नाप नापं नुगः हे तिक्क मिक 'भाजुया व्याहा याय्‌ धुन ला, मच्त गोह्म दत ?' धकाः नं न्यन। जि छु लिसः बी, न्हिले थें यानाः पार याना बिया। पुलां नेवाः पासां सकतां खँ कना बिल। जिगु ख्वाः स्वयाः साहु धाल—नुगः मछिंके मो भाजु, ल्हासा च्यन धायूव सकतां लोमना वनि। तर जि मचायूक हे भसुकाः वल—गय्‌ लोमनि ! मि का गु लोमंके फुसां, च्वापु त्वाउँगु लोमंके फुसां जि छन्त लोमंके फइ थें मताः।

मनू धयापिं मनू हे जूगुलिं साधारण मनूतसें नं अथे ल्याय्‌ह्मबले छें त्वःते मालाः नुगः मछिंपिं नँनेवाःतय्‌ मन तयूत छुं न छुं याय्‌ माः धकाः स्यू खनी, उकिं जिमि थः भल्यात, मेपिं भल्यात व गांगांयापिं मनूत नं जानाः अनेक प्रकारं ख्याः-खी याना जिमिगु ह्माइपु लंकेगु खः। गनं मे हालाः न्यंकइगु, गनं जिमित नं साला यंकाः थःपिनि नापं प्याखं हुइकइगु व गनं गनं ला वनां वने मछिंगु चिकिचा व्यागु लँय्‌-च्वय्‌ पाखे ततःगोगु ल्वहँ व कय्‌ स्वःपा सः हे ताय्‌ मदयूक न्ह्याना च्वंगु चीचा बालागु खुसिचा खने दयाः धाथें 'थँ स्वयां परवत, कस्वयां समुदर' धाःगु सिन्हाज्या मे लुमंसे वइगु लँय्‌-फुसे लाक मछिं मछिं कयूता खायाः उकिया तःलं वने माः धकाः धाइगु व मखुसा च्याना छगः ध्यबा दस्तुर बीमाः धकाः गथांमुगःया जगाः थें नं काइगु। अज्या थाय्‌ गनं गनं 'खीँया' धकाः उखे नं थुखे नं सिमाय्‌ खिपः चिनाः उकी रोपलाइन थें च्वंक दोके छगः खाया तःगु खनेदु। उकी भालताल जक तया छुइगु मखु गुम्हं गुम्हं हथाय्‌ हथायूपिं भल्यात नं च्वना वनिगु। छह्म बह्माःह्म मनुखं छखे च्वनाः खिपः साला च्वनिगु। गबलें गबलें लः थाहाँ वया च्वनिबले लाक्क व खिपः साला च्वंह्मस्या ल्हाः त्यानुयाः बा खिपः छ्वासुया वनाः लखे नं च्यूं हँ। गुलि ग्यानापुगु खँ। म्ही ला भचा

लँ ताःहाःसां चाःह्लिाः हे वर्निपिं जुल, अनं वने मो ।

थथे भलयातय् नाप ख्याः-खी यायां दुनं ह्याइपुसां पिनं न्ह्याइपु पहः यानाः ज़िपिं 'का:लः' थ्यन । अबले 'लिस्ती' थाहाँ वने मोक अडा फुक 'तातोपानी' हया तय् धुंकुगु, उकिं अन पुले माःगु जगाः भंसाः सकतां पुलाः अनंतुं बाय् च्वना । कन्हेखुनु काःलखे मो-मी ल्हुयाः जिपिं न्ह्याः वया । का लःया स्वधाः हिति भ्वाररर हाया च्वंगु दु । काःलः धात्थें हे काःलः, न्हापां ला लः थी हे मफु च्वीँ च्वीँ पू । लिपा तीजकं तीजक ल्हाः तुति थुँ थुं हितिधाले हे मोल्हुया ।

अनं काहाँ ववं पर्वतया ह्याकिने लाक 'कोदारी' खुसि न्ह्याना च्वंगु दु । च्वं तापाक खने दुगु खुसि व हे ज्वी माः । अन थ्यंकाः ता छी त्यनाबले "थ्व हे नेपाल व तिब्बतया सीमाना' धकाः धाल । थात्थें थथे थःगु जन्मभूमि नेपाल नाप बाय् त्यःबले ह्नानं छको नुगले धौ-बजि वाल । नेपाः-मां, थःमां व मांया भौ सकलें भवाताहाँ दं वल । अले ताया तःले न्ह्याना च्वंगु खुसियात ख्वबिया जगाः थ्युथ्युं खुसि छिनाः पाः गया । अथ्य ला जिमिसं भयातुक छुं कुबुया तयागु मदु । छ्व्ह पासायाके मसलाप्वः निप्व प्यप्वः व महि-पोस्तिगं भचा दुगु ह्लिचा छ्पाः, मेह्म पासायाके खुकुरी छ्पु व लःथल छ्गः कखाया तःगु दु । जिके छुं मदु, भिंग्वः प्वः जंय् न्याक चिना तयागु दु । दां दिं फुक भलयानायो याके, अथ्यनं व दोसाध खुसि तुति भयातुक कसाला तःगुलिं उखुनु बल्ल बल्ल स्हाःहू धायकाः तिनि 'खासा' धाःगु गामे बासे थ्यन । अन तक नेपाले थें ज्याःगु पाखा दुगु, तर सिपौया पौ दुगु छेँ खने दनि । सिमा-सामा नं गाक्क दनि ।

अन लँय् गनं गनं स्वय् हे शिलानदी धाय् ल्वयक ल्वहं जक ग्वारा ग्वारा खने दुथाय् गनं दुरु दासि वःथें च्वंक कःवाना च्वंगु कव्याःलः व गनं क्वय्‌क्वय् थ्यंक चीचा बाला खने दयुक न्ह्याना च्वंगु खुसिया च्वय् पहाडे नकी तानाः उकी सिपू लायाः दयुकातःगु ता व

गोपु गोपुखे ग्यानापुसे च्वंक सिखः बःकाकां यातां ग्यातां संक छी माःगु कुछि जक ब्यागु फोलंगा ता नं छिना वने माः । थुकि हे ज्वी मिजंत धयापिनि दिग्या थेकाना मदु धाःगु । ख नं अनं कुतुवन धाःमा दिपया छु थेकाना ?

वयां कन्हेखुनु छबाय् 'छुम्यां' धा थाय् च्वनाः ततःमागु सिमा मदुगु बःबः पवंः पुलाः 'कुति-गाले' थ्यन । गुगु नेपालं ल्हासा वयूवले दकले न्हापांगु बने ज्यायूगु थाय् खः । उकि अन नेवाःतयूगु तःगूमछि कोठि दु । फी नेपाले ३२ कोठि महाजन धायूथें अन न ४० कोठि धायूगु चलन दु । अन चि, तँय् च्वामो आदिया व्यापार आपाः । छुं भचा देशी (भारती) मालया पसः नं दु । नेपाःयापिं आपाः भल्यातसें जाकि मलेभता इत्यादि नाप चि हिलावुला याइगु जुया च्वन । फी भल्यातसें नं अन नयूवु (छेँथू) यात बकु फुक ल ल्हानाः ज्यालाया दामं चि छकु छकु कयाः थः थः गामे वनेत नेपाः ग्वयाः वल । भल्यानायो नं नयूबु नाप बकु-बिकुयागु व अधलि-हागुदां (नेपाः मोह व सँय् मोह) या ल्याःचाः नं सकतां सिधयूकाः खायूमातयूत (सलजवा त) ताध्ये-धाला (सलया बाः, मा गु दां-दिं नं बेना बियाः 'गनं परदेश नयू मनंनिह्ना साहुमचा, बांलाक बिचाः याना यंकि' धकाः मानो म्ह्यायूमचा बियाछ्वइबले दुवाते गुभाजु ख लहाइ थें खँ ल्हाना जिगु कुति ध्यंया स.पौ ज्वनाः नेपा वल । उकी जि छंगु नां तक नं च्वय् मछालाः मांया नांया नापं जल भोछि धकाः जक च्वया ।

कुति, पर्वतं चाःह्यूगु गाले लाःगु थाय् जूगुलिं साप चिकुगु थाय् जुया च्वन । चिकुलाबले ला च्वापु गागां छं पिहाँ हे वय् मजीक लँ फुक च्वापुया च्वापु ज्वी यो हँ । वैशाख फ्वी थे च्वंकाः नं अन नेपाले चिकुलां थें चिकु । जिभि ज्वना वयागु दंलाइ, सिलखं मगानाः अनया पुचिसांगां द्यःने फायाः द्यनेमाल ।

अन निन्हु स्वन्हु च्वनाया छ्ह्म-निह्म कुति नेवाःत नाप लात—आपाः सकोमित, यले ज्यासःबरेत छ्खलः निखलः दु। सकलें थःथःगु ज्याय् दुना च्वंगु दु। छेँ पौ मदु, कःसि जक, व नं चा जक फि चिका तःगु। ख्वाउँगुलिं याना: चा नं खो, लः ज्वया वने मफु, मानो भिमन्टी थें। आपाः छेँ २ तँ जाःगु। थाय् थासे ताचो (ध्वाँय्) ब्वय्का तःगु दु। भिम्ःया देगः छगः नं दु गुंबा थें च्वंक गोध्वाँय् व ताचो ब्वय्का तःगु। भी नेपाःया अडा नं दु। अनया हाकीम दिट्ठा। भी नेवाः साहु महाजनत व भल्यातय्‌त विचाः संचाः याइगु हे अनं। जात्रा, गुथि इत्यादि ला नेवाःत दु थाय् दइगु हे जुल। बाजं-बिजं नं– धाः, नायूखि, दापा, धिमे इत्यादि सकतां दु।

जिपिं अनं पिहाँ वयाखुनु व हे जिपिं बाय् च्वनाथाय् हे छेँ कुति-नेवाःत सकलें धयाथें मुंवल। 'तिम्भि यायूमाः तिम्भि याय् माः' (सगं बीगु) धाल। सकसितं च्या-चि त्वंकल। अले छ्ह्म नायोचा ख्वाः वःह्म बाभावंह्म साहुं धाल—कासा थकालि, आः छु याय् माल? जि ला थकालि धाःह्म गुह्म बुढा थें धकाः थयूक चाकःमकलं स्वया। तर नंयाना हःबले वया सिबे ल्याय्‌ह्मह्म व हे छेँ थुयालं। धाल—छु यायूगु आः, बहि पुइकिरे। धातथें ह्याउंसे च्वंगु छगू बहि प्वीकाः ब्वना हल—फलाना मिती फलाना साहुया नँनेवाः बंजाः फलाना नेपालं वःया २ त्यांग्रा, फलाना मिती फलाना नँनेवाः २ त्यांग्रा, फलाना मिती फलाना नँनेवाः साहु नेपालं वःया असुल जूगु अथलि तका ५ तका इत्यादि। अले जिमिगु नं निह्मसिगुं नां च्वत। छ्ह्म बंजाःला पुलां नेवाः जुल। मेह्मसित हाःहू यानाः त्यांग्रा पुइकल। जितः 'कासा साहु त्यांग्रा पुला दीगु लाकी, दस्तुर बिया दीगु' धकाः ह्लिल। जि भसंक वन—सिलाचः-रेबले पशुपती जक मदस्यातय्‌त दक्षिणा कयाः नं बँय् ग्वारा ग्वारा तुइकइ धयां थन ला थःत हे त्यांग्रा पु धाःगु! जि सुंक च्वना च्वना। लिपा का, साहु मचातयूत नं त्यांग्रा प्वीके ज्यूला, च्वयाब्युरे न्यातका

दां।' धका: जिगु नामे ५ तका दां आमदानी च्वकल। अज्ञ दे-भ्वय् न्याया च्वंगु पाखे ला:सा लाखे ३।४ न्हु तक भ्वय् नका: फैयागु प्या:गु छेंगू लाया: त्यांग्रा पुइकइगु हँ। लिपा धका. सिल। थुलि याना च्वतलें पुलां नेवा: बंजालं भल्यातसें दिका थकुगु 'खोम्ब्रो' (छेंगूयागु वाक्स थें ज्या:गु) चाय्का: सँयूलं पिकया: फिकल। 'ताती' (सलया ह्मय् ज: ख: तयूगु) नं स्वह्म सलयातं कवायूकल। खोम्ब्रो थ्येवातसें यंकल।

अले सकलें कुति नेवा:तय् नाप बेला कया: सलम्हे च्वना। जिपिं कुति देशं पिहाँ वसेंनिसें हे पर्व: च्वय् च्वय् भो भो फैत इमूपँ थें न्ह्याना च्वंगु खनेदत। यानं स्वयूवले ल्हुतिपुन्हीखुनु सुथे जामाच्वय् मनूत वना च्वंगु खने दया च्वनि थें। हानं याने-यिने ताथ्ये (खचरा सल) व पोंगाचा (गधा:) तयूगु गंस: नं ताय् दु। जिपिं व जिमि ताथ्ये, सलतय् गंस: नं याने अथे हे च्वनिगु व ताय् दइगु मखा: जुइ।

धात्थं मं, भी नेवा:त धयापिं नं विचित्रपिं जीव ख:, न्ह्याथाय् वंसां व हे पह:। नेपा:गालं पिने गांपाते जक मखु थन – ल्हासाय् थ्यंक व्यापार या:वया नं व पह: मतं। छं सि हे ख्यू, भीथाय् जूसा ल्हासां थ्यंक:व:पिन्त चाबहिली लँस्व वनेगु व जगन्नाथं थ्यंक:व:पिन्त खुसिबहिली बा गुलिगुलिसितं थका: थ्यंक का:वनेगु। थन ला जिपिं ल्हासा मथ्यंनि जिमित लँस्व:वया च्वने धुंकगु। जिपिं 'च्याना:व्य:' थ्यंबले अन बथां हे ल्हासा नेवा:त मुना च्वंगु गुलिं ह्मस्यूपिं, आपा: ह्ममस्यूपिं। लिपा सिल अपिं फुक भी पालाकत:पिं (नेवा:तय् ल्हासाया कुलछेँया खल:त), भी थ:थितिपिं व भीगु कोथि नाप सम्बन्ध दुपिं जुया च्वन। अन हे सकलें चाक:लि च्वना: कुशल-वार्ता जुल, ह्ममस्यूपिं नं ह्मसिल। अले समोजीत निह्मस्यां पुजाभ: व सगंज्वलं न्ह्य ने तय् हल। पालाया थकालि न्हापां ह्माउ तुपुलि प्वीकल, अले सगं बिल। छाय् धें मस्यु, अन च्वंगु मंगला:त: उलि ह्माइपुसे,

नुगः मछिनापुसे मच्वं गुलि नेपालं पिहाँ वयाखुनु चान्हे च्वंगुलि न्हायूपंपिलि ग्वी थें नुगः ह्वगनि थें च्वंगु खः। लाःसा व मंगलाःतः च्वंपि गुरुजुपिनि पालाकत त अप्पो दइन धकाः मन चक्क गु ला ? अथवा लत्या नं मयाक तक सु हे थःथिति पासापिनि च्वनाः स्वय् मखंक 'सिमाहल लासा लासे, नगुतिन फांगा फासे' धाःथें च्वीका वयागुली अय् निह्मःयह्म ह्मस्यूपिं व उलिमछि थः नेवाः दाजुकिजापिं छकलं स्वय् खनाः जिमि मन च्वंगु जि धाय् मफु। छं मिजंत धयापिं अज्याःपिं हे खः धकाः धाय् मते। धात्थें मह्येकुसे धया च्वना, उखुनु अन जिमि सुयां मिखां ख्वबि मवः। सकलें नाप न्हिलाः न्हिलाः हे सगं काय् सिधय्काः सह्मय् कया। वरु स्याबजिया थासे गोफकी।

अनं जिपिं सकलें ल्हासा-दे दुहाँ वया। जः खः पोतला, भ्याकुरी व दथ्वी चीभाः लुखा। थ्व ला छं तस्वीरे खं हे ज्वीमाः। च्वय् तुइसे च्वंक चीभाः कय् लुखा। भीथाय् स्वयंभु व मञ्जुश्रीया दथ्वी लाक्क च्वंगु तःगो चीभाः लुमना वः। व लुखाया जः खः थोम् पसः (बँसः) भो भो व छगू निगू साकं (होटल) नं दु। हानं माने व जःमू चाःहीकाः लँकोर (उपाखा उलथे देचाःह्यू) वःपिं नं यक्क खनेदु। हानं ताथ्येतयूगु तुकुतुकु जक मखु बांबांलाःपिं च्यांता सलतयूगु कदम चाल व साइकलया तिंनि तिंनि नं तायूदु। अनं भौमचा लँखया हयाः देचाःहीकाः दुत यने थें पालाकतःपिं सकसिनं हयूभुनाः थःथिति इष्टमित्रपिनि नापं जिमित पाःको (बहिया पिने च्वंगु बजार) चाःहीकाः थःपिनि कथाय् दुत यन। धात्थें अन १० दँ लिपा अबुजु खनाः जि ह्वाँय्क च्वय् मास्ति वल, अथ्यनं च्वबि ख्वनिनाः नेपालं मामं ह्याउँ-तुपुली छुका हःगु पायूमोह निर्मोह तयाः पालि भोपुयाबले जि स्वर्ग थ्यन। बहनी पालाकतःपिं सकसितं वेलि याके माः खनी। नय्-नी धुंकाः 'का, का, थौंतिनि थ्यंकः वःपिनि त्यानुल जुइ' धाधां उखुनु बाचा तक नेपाःया हालचाल न्यना च्वन।

श्रन्हु प्यन्हु तक ला जि नापलाः वःपिं सँय् इष्टमित्रपिं नाप खँ ल्हाल्हां लिमलाः। अथे ला भी थाय् थ्यंकःवःपिन्त स्व वइ थें मन्हि- ख्येँ ओ ज्वनाः वय् मो। अथें वइ, "सोता साहुमचालाया म्हंफु मखु ला ? लँय् तकलीफ ला छुं मजू मखुः ?" इत्यादि खँ ल्हानाः ह्नसोका वनि, थुलि हे। जि नं सःसां मसःसां अमिगु भाषां "म्हं फु, छुं मजू" धकाः न्हिलाः न्हिलाः लिसः बिया च्छ्या। गुलि गुलिसिनं 'नेपालं न्हू न्हूगु वस्तु छु छु ज्वना भायागु दु ?" धकाः नं न्यं। अमित जिमि पुलां नेवाः बंजालं "ज्वना ला थ्व थ्व वस्तु ज्वना वयागु दु, तर फुक वस्तु थ्यंकः मव.नि।" धकाः नापं ज्वना वयागु यू, भिपू, तिनिखाः इत्यादि मुख्य मुख्य वस्तु निता प्यता क्यना नं छ्वत। छाय् धाःसा मेमेगु बनाः, ह्नयूखा पंखा, घंगला, रक्तचदनया ज.मू, पिता कापः, पुसाबाता व मुसू जाकि, ग्वारनवाः-यलाचिद्रा, मलेभता, पालु, ल्ह्वाः लाभा इत्यादि इत्यादि भयातु भयातुगु माल थ्यंकः मव.नि। जिं अबले मस्यूनि थनया मिता-मिजं निखलकं व्यापार आदि सकतां ज्या उत्ति ग्यंक याइपिं खनी। उकिं व स्वःवःपिं मध्ये मिसात नं यकं दु। गुलिं गुलिं ला नचा नचापिं ल्यासेत नं। अभिसं नय् थें नय् थें स्वःवले, नापं छुं हे मखु थें यानाः ह्नय् थीक थीक फेत्त् वःबले ह्न हे चिंकतु मि।

छन्हु सुथे जिमित पाला आज्जु दर्शन याके यंकल। भी थाय् जूसा भौमचायात आगमे किसली छायूके थें। गुभाजु थकालि छ्यांजे (पालाया मंत्री) व २।३ ह्न पालाकतःपिं नं दु। पाला आज्जु दुने मेगु चुके खनी। ख्यूँसे च्वंगु स्वान्हं थाहाँ वनाः छगू कथाय् द्यः तया तःगु। द्यः छु, मूर्ति छुं मदु, पर्भा दुगु सिंहासने ज्व ह्न थिक ताई नाई न्हायूकं छ्पाः व न्ह्यःने पात्र छगः थनातःगुली भःभः धायूक नरसिरमाः, सिगलिमाः व हृदयपत्रः कवायूका तःगु। पर्भाय् छचा खेरं लुँयागु वहःयागु क्रिकिंपा तिया तःगु। 'न्हापां कवलि ह्यु (पात्र ह्यु) धाल। पात्रे च्वंगु थ्वँ फुकं प्वंकाः मेगु थ्वँ छ्थल थन। गुभाजुं जिमिसं ज्वना

वनागु वहःदेवा च्याकाः पञ्चोपचार पूजा यात। जिपिं स्वह्नसितं दक्षिणा छायूकाः थ्यः भागि याकल। अले व हे पात्रया जल व सम्हे चिपं थिया लिहाँ वया, भी थाय् यंलासिवा वना वय् थें।

भी थाय् त्वाः त्वाले फुकी-गुथि धयागु दु थें थन नं भी नेवाः-तय् थज्याःगु पाला कचा पाला नापं यानाः २० गू ति हे दु। उकी मध्ये दकले पुलांगु च्यानंयाः पाला धाइ। मेगु घंगम्या, च्यांति, काकिमा, ह्निसिम्या, भ्वाला, धोरम्या, ल्हाकं कु पाला, तहंस्या, धिसि-रपूते, वमुस्या, लुभुस्या, गन्धेस्या, आदि पाला दु। गुभाजुपिनि 'वज्रसत्व' धकाः यँ, यल, ख्वपया गुभाजुपिनि स्वंगू हे पाला दु। ह्यानं भी खचरातय् खचरा पाला व 'छ्वेबा पाला' धकाः दँय् छको मन्जु-श्रीया जात्रा नापं याय्माःगु छगू पाला नं दु खनी। अथे नं न्हापां न्हापां २ गू सरकार सम्बन्धी ज्या याय् माःबलें निसें दुगु जुयाः ला मायु १० गू पाला, १० ह्म थकालि धाइगु चलन जुया च्वंगु छं नं सि हे स्यू। लिपा भी वकील साहेब दय्धुंकाः नं आः तकं अडां छुं मुद्दाया ज्या याय् माःसां थ्व थकालितय्गु सहीछाप याका च्वनतिनि। तर आः ७ गू पाला जक दनिगुलिं १० थकालि नामं थ्व हे ७ ह्म थकालि च्वनाः सक्तां ज्या पालंयाः न्यायूका च्वन। ह्यानं पतला लामाजु (दलाइ लामा) पिहाँ बिज्याइबले नं भी वकील साहेबया नापं तःपाः लंया द्यःने गा पाच्छायाः, ह्याउँ तुपुलिया कस्सं ह्याउँ सिन्हः तिनाः वने माः। छाय्धाःसा सँयूतयूके अज्ञ नं विश्वास दनि—ह्याउँ तुपुलिं पूपिं व ह्याउँ सिन्हः त्यूपिं मन्त धायूव ल्हासा देयात ल्हासाखुसिं तोपू वइ, लसितयूसं ह्यानं दुःख ब्यू वइ। उकिं मैं, आःतक नं भी नेवाःतयूत सँयूतसें "भ्यायूबु" धकाः विश्वास पूर्वक हना तःनि।

भुकथं सँय् इष्टमित्रपिसं पत्याः याकाः भी आज्जुपिसं ल्हासाय् बने ज्याना वया च्वंगु जुया च्वन। ह्यानं भी थाय् जगन्नाथं थ्यंकः वःपिसं जल बीके हइ थें, ल्हासां थ्यंकः वःपिसं मूसी तयूके हइ थें थन नं

नेपालं ध्यंकः वःपिसं ल्हाःकताः (कस्यालि) तय् मा गु ज्वया स्वन। उकि झीगु बकु फुकं ध्यनेव झीसं ह्रस्यूपिं कोताः कोताः (सँय् भारदार) तय् थाय्, झी सम्बन्ध दुपिं तत धंपिं सँय् व्यापारीतय् थाय् व झी वकील साहेबया थाय् नं छा-लाभा, पालु-सलेभता, ग्वारानवाः, यलाचिंद्रा इत्यादियात सगं पुसां पुइ थें क्यचिनं तोपुयाः तयके छुत। कन्हेखुनु निसें जिमि चप्पा नय् हे मलाः, कथाय् न्याःवःपिं हूलहूल जुल।

छन्हु सुथे मुं गाहाः मवःनिबले जिमित झोखङ्गे (बहिली) झोर-मुचि भगवान् दर्शन याके यंकल, नापं अबु नं दु। जिमिसं ख्वाता (तुयूगु कला गा धुं व वह:यागु ध्यो देःबाया नापं सुकिचा (ध्यो काकाः ल्वीगु थल) नं ज्वना वनागु दु। बहि ला धात्थें यँ, यलया गुगुं बाहा थें। उखें लुखा, थुखें लुखा, चुकं चुक, बाहाः बहि सकतां सकतां नेपाः लुमंसे वः। खः नेपाले सेंगुँइ, जनबाहाले थें कैंचि मार्कापर्सि कमधाःगु त्वीसे त्वीसे च्वंगु पिलाक ब्वयूत कह्लिया सः बिया वइ थें, पासापिसं मिजंतय् पुचले वह:यागु जाकि वत्ता ज्वना व ह्म क्यनिबले हिं बुला थें ख्वाः यानाः 'ह्माः बा जि' धकाः तुकि फयाताक्क संक्क थें, पीकु हाकःगु पर्सि सिनाः न्ह्यूकु हाकःगु गां न्यया नं मछालाः कक्क छुनाः वइ थें ज्याःपिं धा सा थन छह्म हे नाप मलाः। न्यनाः च्वकां हि तिकिननि थे च्वंपिं, त्वीसे प्वात्या प्वात्या च्वंगु नादी च्वंगु लुँया धोतुं (लुँ चुल्या) बा संखया धुंको संखया चुल्या) ब्वयूत ताथू वा होचू रेसमीकापः) या ह्वांजु (लंच्व ताःहाकःगु भोत) चुल्याय् चुल्याय् ध्यंक थत कया त.पिं, जं कय् घुतुं (पेटीकोट्) व बाम्हं च्वय् ह्वांजुया द्यःने ख्वातुगु दुब सा दुगु लंचो मदुगु बनाःया तःपाः लं फिनाः नं ग्यासेर (तिनिखाः) कुं दुगु पांदें (धोधो दुगु नंबुयागु लंया द्य ने चीगु मेखला थें च्वंगु काप) चिनाः तःगुलि लिबां न्ह्याबां छुं सीमदुपिं आच्याःपिं (ततावयहें पिं) धोधोदुक नाप लाः। अमि गुलिगुलिस्यां मोति-भिपू भुना त.गु पस्तु (स्वकुं लाःगु छेले तीगु तिसा) नं पुया व पिं दु। अमिसं छको निको

छर्थं : संकङबले पुचः पुचः यू भुना त:ग 'चौ' (जंत्र) मयातुगु अमिगु ख्वातुगु लंयात नं गा वंका भी थाय् प्यंथङबले 'खण्डे खण्डे. भिन्दे भिन्दे स्वाहा' धकाः प्यंजा ३ ब्व थलि थें अमिगु नुगःपायात निब्व थला त:गु खनाः नुगले तिक्क मर्मिसा अमि न्हाय्पंया ऐको (छगू प्रकारया इयरिङ्ग) वा इयररिङ्ग हे सनिगुलि मिखा हे तिनिमिनि धाः।

अन जिपिं प्यतजा गु छेँ थाहाँ वना। प्यते छचालं कःसि, कःसि म्वले लुँया दगालि दुगु व पग्वालं पिने छचालं पखाले हे लिधंक देवदेवतापिं ताना त:गु व वयां क्वय् लुँया कपौ। कसी प्यकुने प्यंगः लुँपौ दुगु देगः, गुकी लुँगजू, गोध्वाँय्. कुंपा, हितिमङ्ग इत्यादिं नेपा:या लायकू थें भःभः धाः। उकी मध्ये छगः देगले वसुन्धरा व मेगुली ग्यानापुसे च्वंह्म क्रोधमूर्ति छ्वास्कामिनी अजिमा। मेगु निगले खापा मचाः। अनं क्वहाँ वयाः च्वते नं छ्वास्कामिनी हे निह्म—छह्म भचा क्रोध मूर्ति व मेह्म शान्त मूर्ति। मातने शुद्धजीव राजा (स्रोनचेन गोम्पो) व मेमेपिं द्य:पिं यक दु। हानं वांग्वाला:गु क्वेचिंया ख्वाः दुगु कंग्यूर तंज्यूरया सफू गम् नं दु। फुक थासे धुं च्याकाः देवा लुलुं क्वहाँ वया, यग्वा:या उपासा ऊवनेबले व कोनेयाः खुनु मत ब्यू वने थें। पा:गु थुलि हे—भी थाय्सा धुपाय् ज्वनाः देवा बा पाल्चा च्याका मत बिया वय्गु, थन च्याना च्वंगु तत:प्वा:गु देवाय् थःपिनि च्याका वनागु देवां तुलतुल प्यो लुना वय्गु। थन चिकुगुलि अथे च्याकाः ज्वना जूसां देवा छ्प्वातंया प्यो नाइ मखु इताः दुथाय् छकूचा जक नाया च्वनि। उकिं थथे देके वइपिसं देवा छप्वातं हे ज्वा:देवा च्याका थें यानाः सलंसः देवाय् त्वीत गाः। अले जि भवाःस्व लुमन—''छ नं जिगु लिसः पौ मध्यंतले मतब्यू वनां च्वन ज्वी क्यहेँ भत नापं महांका:द्य: पाला:द्य:, भिंद्य व लुति अजिमा या थाय्। गबलें गबलें ला जिगु पौ मध्यना च्वनिबले—कोखं काः काः लाय् लाय् बुयाः नुगः मछिनिबले ला:सा मार्म खेलू इताः बियाः लिति द्य:या थाय् नं छः ज्वी मखुला ल्हूघले ?

'छुं मज्वीमा, याकन लिध्यनेमा, छुछु ज्वीमा' धकाः वरदान नं क्वन ज्वी मखुला ? तर देवं सिन्हाज्यामेया मिसायात थें अमङ्गल वरदान ला मब्यू खनी छन्त, छाय् धाःसा जि थौं तक नं म्वाना हे च्वना तिनि।" न्ह्यागुसां जिपिं अनं काहाँ वयाः छेदी थ्यन, अन दथ्वी लाक्क फोरमुचि भगवान्। बिज्याका तःगु, भी स्वयंभूया मूह्य भगवांद्य या सिबे भचा तःधिकःह्म। वया ल्यूने वया सिबे यक्व तःधिकःह्म भगवान नं दु। मेपिं सहस्रभुज लोकेश्वर, मैत्रेय बोधिसत्वपिं नं दु। ततःध्वाःगु देवाया कुं फुकथासे हाकुक गःसां व हे देवाया जलं यानाः तलेतले थें हे अन नं अंगले अंगले च्वया तःपिं अनेक देवदेवतापिनिगु लुँया तिसा ज्वाह्ल थिना च्वन। अन स्वां जाकि तिनेगु, सिन्हलं तिकेगु चलन मदुगुलि भगवान्यात खातां क्वखायूका धुं च्याकाः नेपालं ज्वना वयागु यलाचिद्रा ग्वारानवाः छायाः छ्याचिवा (दण्डवत याना। अन फो भो च्याका तःगु वह देवा, लुँदेवा मध्ये छ्वाः लुँदेवा तुंछे-यापिसं छाया तःगु धाल। व हे देवा प्वंके बियाः जिमिसं ज्वना वनागु दयः थंके बिल। अबले तक जि देवा धयागु दकले तप्वाःगु संगुया गुम्वाय् च्वंगु देवा धकाः च्वनागु। थन ला खासिचा खासिचा पाय् प्वाःगु देवाय् छपु जक मखु इललल इताः तियाः च्याका तइगु। व लुँया देवा हे ३६३॥ तोला मछि ग्यंगु हँ। व देवा लाखे नेपाल भाषाया कवि चित्तधर 'हृदय' गुह्लसित भी जुजु महेन्द्रं थुगुसी तिनि 'कवि-केशरी' दर्जा बिया बिज्यात धाल—वया आजा तेजधर साहु ल्हासाय् वले तःगु हँ, व देवा बेकुं च्यानाः पाकोर (ल्हासादे) चाःहिलाः देवा छायाः लिहाँ वःह्म कन्हेखुनुं निसें जँ स्याकाः ब हे ल्वचं मन्त हँ। भी नेवाःत धयापिं नं थुलित धर्मे ह्यःपिं जुया च्वन। उकिं हे ज्वी भी नेवाःतय्सं संयूतयूत क्वानाः अप्पो लबः काल धकाः स्यूसां अमिसं तं मम्वेकुसे नुगले मस्याकुसे लिपा लिपा तक नं "नेवाःतसें नेपाः वनाः नं व दांयात धर्म कर्मे हे फुकइगु खः, भीसं धर्म याःसां अमिसं धर्म याःसां

उकिया पुण्यया अंश भीत नं वइ" धका: मन तया च्वन तिनि। सलंस: द्वलंद्व: पाँय् (सँय् मोह् ३३३।) दां न्ये बिया च्वन तिनि, त्याय् बिया च्वन तिनि। धात्थें भीसं नं ल्हासां क्वाहाँ वया: अबले अबले लुँवह:, हाकुदां क्वत हया: आ: थौंकन्हे देशी नोट व पाउंड आदि विदेशी दां क्वत हया: देशयात त:मिज्वीका: सल्वा.पा, पंजादां, समे, बाहा पूजा इत्यादि धर्मकर्म याना वया च्वनं तिनि! तर भीपिं नेपा: वया: नेपा:यात ल्वयूक ज्या याय् मस:गुलिं नेपाले भीगु इज्जत मा:छि मजू।

अनं जिपिं ताराद्य: धर्मपालपिं व चतुर्महाराजपिन्त लिफ: लिफ: स्वस्वं पिहाँ वया। पिने गुगुं पौ दुगु, गुगुं क:सि जकगु नितँजा: स्वतँजा: छेँ। चुके चुके भो भो मानें चा:ह्लीका त:गु व अगले अंगले भी थाय् गुंलां बहिली ब्वइगु बिलंपौ थें अनेक जातक बाखं सेंगुँया शान्तिपुली स्वयंभुपुराण च्वया त: थें न्यंक च्वया त:गु दु। भया:या फुसे व कारनेसे स्यांबो (गुजि गुजि का:गु लिंचि) खाया त:गु दु। अनं दँय् छको मुलां (नीछदो बरेत मुनिगु) बले भिक्षुपिं मुना: धर्म सम्बाद याइगु थाय् इत्यादि नं स्वया: पाकोर छचा: चा:हिला: जिपिं लिहाँ वया।

थ्व पाकोर हे ल्हासाया मुख्य बजार ख:। भी नेवा:तयूगु आपा: पाला व क्वथा थ्व हे बजारे ला:। लँय् ज:ख: निखें पस:, पस:सां फुकं पस:कत्र: मखु, भया: व लुखा। भयाले जक गोयू (कापःया लापाचा, भंग: चाना: तिका त:गु भया:काप:) तया त:गु। मूलासाया न्ह्य:ने चोकची (डेस्कचा) व ल्यूने छ्यागम् (दराज)। बँय् सिपू ताना त:गु। हानं फुक धया थें पसले ग्वाखे बा तसी जाकिप्व: छप्वले नेपा:यागु मोह् छमोह् भलिं तिका: भिंच: धका: धुं देबा च्याका: पुज्याना त:गु दु। उकियात नं किकिंपा, हृदयफो इत्यादि तिसां तीका: थ:थ विनि क्वथायात अप्पो च्वछायूगु कुत: याना त:गु दु। मूलासा छु मानो छगू तखत थें मखमलया बा क्वयूचिंया फुंग,

ग्याहं (भिंगुचीनी) प्रज्ञासुचि लाया तःगु व मःसां मोसां न्ह्यावलें दागम् (दुने भुवा दुगु पिनें पिचुक तँयकापः वनातःगु) छप नं थ्याक्वे लाक तया तःगु। चोकचो न्ह्यावलें धयाथें वहःया धाक्याः (तौ व पसा) दुगु चिनिया कयो बा यांथिया कयो दया च्वनिगु। अज्याःगु पसले च्वना च्वंपिं छह्म निह्म नेवाः साहूपिन्त नँ तुतं लँया दथ्वी लाक भो भो तयातःगु समीनीतयगु थोमपमः (बँपमः) नं भम्वं जिपिं थःपिनि क्वथाय् लिह्याँ वया।

भी क्वथाय् नं कुने अथे हे पसः। तले क्वथा ३ कू दु—छकू बने-कथा, छकू द्यने-क्वथा व मेगु भुत्-क्वथा। बनेक्वथाय् मूलास या ल्यूने छ्यःगं व जव पाखे द्यःगं नं ताना तःगु दु। द्यःगमे मुसुमुसु न्हीक च्वलुं पाना तःपिं चायापिं, भोंयापिं आर्यतारा, सप्तलोचनि तारा, मञ्जुश्री आदि द्यःपिं भोलाक दु, शाक्यमुनि छह्म जक लुंसियाह्म। जःखः चिनिया तामचीनया स्वांथले चिनिया रेसमया स्वां तिया तःगु। अन नं न्ह्यःनेसं थना तःगु ७ गः वहःया तिंख्वलाया नापं वहः देवा च्याका तःगु दु। छखे पाखे थाय् थासे द्यः च्वया तःगु धारणि संग्रह सफू, तुतः सफू व निगू स्वंगू नेपाल भाषाया बाखं सफू नं पँचिना तःगु दु। गनं धुं तिया तःगु खने मदुसां मूलासाया न्ह्यःनेसं च्वंगु चोकूची क्वसं च्वंगु प्वेकं (धुं हे पाय् ह्याकःगु धुं च्याकेगु बाक्स) या ह्नतं न्हिंन्हिं तांप्वाँय् (भिंगु धुं या कुँ नस्वाक पिह्याँ वया च्वनिगु। देपा पाखे बनाथू कन्निराथू व तिनिग्वाःः पँचिना तःगु। थ्व क्वथा बहनी ज्वीव त्रिगु द्यने क्वथा ज्वीगु व द्यने त्येव च्याना च्वंगु मतया जले द्यःगंया द्यःपिं स्वस्वं फसं मत भाराक सनिवले छ बाह्याय् जक तय् धुनेवं जनबाह्याय् यात क्वालवं लूगु स्वःवनावले पिलिक्क खंगु छंगु किपालु स्वस्वं जि याकःचा द्यनेगु। द्यने-क्वथा ला धाय् हे मोल अवु द्यनिगु क्वथा, कस्तूपा थना तःगु बनाःया बोत्यंया द्य ने च्वंगु क्वेचिंया दसनायात ल्ययूक नाइक पा थना तःगुलिं चिकुलां नं जाराजारा वयूक

तांनो थें च्वंक ढुमुगु जिगि जिगि च्वंगु क्वेंचिंया सिलः। पाकां कारचीपि भरेयाना तःगु फुंग। कःय् मलः व मंगः बुत्ता दुगु महासुचि निपाःग्वपाः लाया तःगु। भयाले न्हायकं तया नं पिनें लाप्चा, ग्वंगःमलः भरे याना तःगु ग्वयू ताना तःगु। भुतूक्वथा भी भुतू थें मखु दनाः दनाः हे ज्वरे याय्गु। टेबल थें च्वंक तःजागु भुतू, उकी न्ह्याबलें हे छगः कसि देछुनाः च्याग्व् पिकया तःगु। उखे पाखे तसी कयो, धुंपेन (तामचीनया बाना) ह् यां (आलुमिनियम्) या थलबल पँचिना तःगु। चप्पा, च्या, छुनुं, स्यो इत्यादि नय्गु वस्तु खने मद्यूक बाक्से बा दराजे तया तःगु व छखे ओया स्वंझ मलः दुगु मकले लीयागु हे बुत्ता दुगु खोति (चयादानी) देछुना तःगु, माल धायूव हया वी जीक। अन लःकामितसें न्हिन्हि सुचुका थकःगुलिं भी नेपाःया भुतुली थें धलिमे खपः, बँय् कचिंगः उस्त मदु।

भी नेपाले जक गुथिगानां तःक्यं, भाःमखं धयां थन नं न्हिन्हि लिमलाक व्यापार याय्गु वखत न्ह्याःने थ्यंकाः नं जिपिं नकतिनि जक ल्हासा थ्यंगुलिं पाला-भ्वय् न्यायके माल। अथे ला मेपिं सुं थ्याके माःगु मखु, भी फुकिजे आगमे पुजा थें पालाकतःछि जक। ज्या ला पालाकतःपिं सकलें जानाः यात, तर खर्च फुक भीगु। जिपिं न्हू थ्यंकः व पिं धकाः न्हापां मयंकु। लिपा नय् त्येकाः धया थें ब्वना यंकल। अन पाला-आज्जुया देपायसं गुभाजु च्वना च्वन। न्हाःनेसं सुंदि (कोखा) ग्वाँय् दुगु पुजाभः व सिन्हलं किका तःगु थापिंचा छगः नं दिका तःगु दु। 'का का, सिन्हः निं तिकिं' धाल। गुभाजुं सिन्हः तिकल, स्वां बिल सुंदि बिल। जिला गपाय्चो मः दुगु कापः ल्या धकाः कखाया, लिपा कथाय् थ्यंकाः सिल व ला भोंबाला चाना तःगु खनी। हानं थाकुलिं व थापिंचां त्वीसे च्वंक थ्वँ भचा दुलाय् तिकिनंका बिल। जियासिबे न्हापां पुलां नेवाः बंजालं त्वंगुलिं धात्थें थ्वँ धकाः हुरुक्क त्वनां का, व ला हिं धकाः जुया च्वन। जिं नं नंनि मवाना, घुतुक्क चोनिना छ्या।

मेह्म बंजालं नं अथे हे यात। सुं न्हिनं मन्ह्य् फुकं छुं मखु थें यानाः फेत्तुत। धमाधम देमाब्व न्ह्याच्याकाः भ्वय् नकल। जि धाःसा ला छकू छकू नयत थाराथारा न्हू, ख्वलचा म्हुत्वी थीके ग्याः। उलि ला जि दुचायकः वयाबले नं मग्याः। बाह्माय् पिका खुनुला साःभि धाक नया हे वया। धात्थें मैं, उखुनु न्हापांनिसें वंगु जूसा त्वाः लःत्वाकाः हे वय् मालिगु, च्या-चि त्वनाः वनागु भाग्य हे जुल। लिपा भ्वय् नय् सिधय्काः गुभाजु दना वल। जि ला भी गुथिगुथो थें कोपेत वल धकाः चवनां धुंइलां (लेखक) बहि छगू ह्या बिल। अले व बहि त्वीकाः धया हल – 'थौं भी पालाय् निह्म नँनेवाः भाजुपिं दुथ्याःगु लसताय् भ्व भ्वय् न्याया च्वंगु खः, उकिं वयकःपिनिगु विषये भी पाला आज्जुया धलके छु च्वया तल व ब्वना न्यंकेत्यना –"अँ, थ्वयकः भाजुया नां ला किसिमागः धकाः छिकिपिसं सि हे स्यू। न्हूह्म साहु मचायागु पत्तीजातः फल सकतां न्यना दिसँ – साःगाः गोत्र, भ्यातनाः नक्षत्र, किलिकिलिचा राशि व दंवि बाहाँ जूबले नां जूवल –'चकाः भंगः'" सकलें हररर न्हिल। हानं गुभाजुं ब्वना हल – 'अँ, थुह्म भाजुया गोत्र सुलंसकि, स्वकं नक्षत्र, खासा राशि व चा बाहाँ जुसेंलि नां सुलुप्या थिक हे जुल।" सकलें न्ह्यगु दवि हानं गुभाजुं 'थाकलिः नोकु, छ्यांजय् धर्वाँला, पाला कत पिं सकसिनं ज्यू ज्वी मज्यू ज्वी क्षमा याय् माः।" धकाः धाःबले सकसिनं पाःलाक 'महाद्या !" धाःबले जि ला थारा हे न्हुल। लिपा थःथःगु चिप त्य पोपो चिनाः ज्वनाः सकलें थःथः कथाय् लिहाँ वन। जिपिं नं मह्याः थें, ह्मइपु थें, छु थें छु थें ज्वीकाः लिहाँ वया।

वयाकथं थाहाँ वयाः कथाय् ग्वारातुलां न्ह्यः वःगु मखु, म्हुतुइ खाइक हिं सवाः वयाच्वंगु दु, मने थःगु न्हूगु नां लुमना च्वंगु दु दु। गवलें गुभाजु व पालाकतःपिं खनाः तं पिहाँ वइगु, गबलें थः 'चकाः भंगः' हे खः थें ब्वना वइगु। बात्थें मैं, न्हिच्छिंतक बनेज्यानाः बह्नी

ल्याःचाः सिथय्काः थःगु लासाय् याकःचा म्वारा तुलेवले ला जि चकाः भ्रंगः ला खःनि। अज्ज धात्थेंया चकाः भ्रंगःतय् ला खुसि छगू जक दथ्वी दया च्वनिगु, व नं चित्याःगु खुसि जूसा ला उखे सिथे थःपिनि जों खने दया च्वनिगु तिनि। जि जुलं छगू जक मखु सलंसः खुसि, सलंसः पर्वतं पंकाः थन थ्यंक याकःचा च्वना च्वने माःगु। अयूनं छु याय् छको ताःहाकःक भसुका तया, न्ह्यले ला ज्वले ला छं थाय् न्ह्यःने थ्यना च्वना।

कन्हेखुनुं निसें चम्पालिं वनेगु तनखन जुल। अवुजु कथाय् तया थकेह्य दुगुलिं वंजाःतय् नाप जि नं वनेगु याना। व नं सल गयाः वना च्वंसा ४ न्हु मछि बीगु जूगुलिं कुवाय् (छेंगूयागु नांचा) च्वनाः न्ह्याइपुक वनेगु विचारं लासाफांगा, चखु-च्याखु (चप्पा ह्मिचा च्या ह्मिचा) आदि माःमाःगु सकतां बकु चिकाः 'सोकं' लिखांनिसं कुवाय् च्वनाः वना। लः क्वाःगुलिं कुवा ब्वाः। अन नं जः खः सिमा-सामा मदुगु नांगा पहाड दुगुलिं उको न्या.वनिगु भय दु। अथ्यनं माभ्रित ग्याःगु मखु, निगः कुवा च्वथंचो चिनाः निह्मस्यां जाः (चतं) संकाः ब्वाकइगु। न्ह्याइपुक वने धातळें ह्म हे चोंकतु मि। याने याने गां खने दइबले जक निमा प्यमा सिमाचात खने दइगु। कुवा मसंक न्ह्याना च्वनिबले मेमेपिं पासापिनि न्ह्याइपुसे च्वंक ल्याः-खी यायां स्वप्च्या (फुतिखुफुति दुगु 'सो' धाःगु ह्वानाः पचोस थें ह्मितेगु) ह्मितु ह्मितुं वना च्वन। जि स्वप्च्या ह्मिते मसः हानं ल्याः-खी यायूत गाक भाय् नं जि मसः नि। अले नंनिं मवासे छन्त लुमंकेगु सिवाय मेगु न्ह्याइ-पुकेगु लँ हे मदु। ववं 'छुसू' या सत्तिक ब्रह्मपुत्र व ल्हासा खुसिया दुवाने थ्यन। अनं न्हिन्छि वनाः वहनी छथाय् खुसिसिथय् कुवा दिकल। बाचा फपूला मपूला हानं यंकल। सुथे १०।११ बजेती 'ञगाः' धयाथाय् थ्यन। अनं ताथ्येयात कु-का कुव्वीकाः थःपिं सल गयाः पहाडया कंकं वना। 'तातं' गामं बाया वनेथाय् पहाडे च्वे तःगोगु

चीभाः खनेदु । व हे 'चंपालिं' गुम्बा खः । दुने मुख्य मैत्री बोधिसत्व व मेपिं द्य.पिं नं दु, अंगले ला च्वया तःगु हे जुल। प्यंगू दिशां वःपिं व्यापारीत गुंला थ्वः १।२ निसें हे छुंदी (मेला) थ्यनि। थ्व गुंला थ्वः ४ खुनु निसें च्यान्हु फि हुया ल्हासां वंपिं व्यापारीतसें च्या, तिनिखाः, यू, भिपू, बनाः इत्यादि मीगु, थःपिन्त ज्यूगु मुलं ला गु मालताल न्यायगु, हुंदिया काल बिल यायगु, ल्हासाय् थःपिंके दुगु मालताल न्याय् मीगु कोछीगु व मालताल ल्याकेगु ज्या नं अन हे ज्वीगु।

अनया हाट बजारे थोम् पसः तःवःपिं आपाः मिसात हे। फुक हे भःः भःः धायक, तत जिक तिसां तियाः धंधंधाः खना वःपिं। छह्म निह्म चिनिया खचरानीत नेवाःनी-नेवाःनी थें च्वंपिं नं दु। छह्म ला मैं, छु धाय् ! सत्य मिच्याक बांलाः। वयात जि ताउत स्वया च्वने मफुत, छ्यँः हीकाः मेपाखे स्वया। तर जिगु मिखा जिं मचायक हानं उखे हे वन। वया थोमे मालताल व्यब्वं जितः हे स्वया च्वंगु खनी मिखा चूलात, जिं हानं स्व गुलिं थें व फिसिक्क न्हिल। अले ला जि नेपाः थ्यना च्वंगु होस हे मदु छन्त बाह्माय् पिकाः खुनु वइनी सगं वीत फेत्तुका तःगु जितः नं छखे महासुची छपाते फेत्तुका तःगु दु। छंगु उखे थुखे सुकुन्दा, पुजाभः, ख्येँ बाता, थापिं, ख्वला इत्यादि सकतां दु। अज्या थाय् मामं छन्त सगं लःल्हाय् त्यंबले छं मांयात थयक थँस्वःगु जिं नं छन्त हे स्वया च्वनागु जुयाः भी मिखा चूलात, छं स्वाः भचा ह्याउँकाः कच्छुनाः सगं फल।

अन छगू ल्वहतं सिया तःगु थाय् दु, अन सकलें नेवाःत जानाः कलश पूजा यानाः व मैत्री बोधिसत्वया देगले पताः छाय् माः। ल्हासा वज्रसत्वया थक्मलि गुभाजुं पुज्याइगु व पताः जक खाता स्वानाः स्वानाः दयूकइगु। थ्व पताः व्यय्‌गिनि अन बने ज्याय् जीगु। थुगुकथं व पताःयात भी थाय् यद्याःया सुचं बीगु योसिया

ल्हेपताःयात थें महत्वबिया तःगु दु।

मेला सिधयूकाः २ न्हुति लिपा थ्येवा बन्दोवस्त यानाः खुसि सिथं सिथं पहाडया कंकं वयाः 'चिसों' थ्यन। अन मी थाय् मञ्जुश्री ति पाय् जाःगु पर्वते विघ्नान्तकया देगः दु। उकी लय्सिवा ज्वलं पुज्यानाः भ्वय् नय् माः—दे भ्वय्। अय् धकाः अन देशे दक मखु, ल्हासां वनापिं नापं अनदक नेवाःत व खचरात जक। ज्वरे यायूगु ज्या फुक खचरातसें याइगु, व नं बजिया सिवे सँकयूगू व ला आपाः ज्वीक। धात्थें नेवाः खचरातयूगु फुइँ स्वयूगु अन हे। छं सी मखु अमेरिकाया- पिसं जक फाउरल्यांड (बौया देश धकाः बिलायततयात व थःपिनि पुलांगु जात धकाः अंग्रेजतयूत साप माने याः धाइ, थन नं अमिसं नेपालं वया च्वंपिं नेवाःतयूत 'अगुला' (ककाः) धकाः साप हे माने याइगु। थ गु देश, थःगु जाति धयागु नं गजब हे, जन्म मखंगु थाययापिं मनूतयूत सुं हने माःपिं पाहाँवया च्वंथें सनिगु। थज्याःपिं खचरातयूत बांलाक कत्ताना तय् फुगु जूसा गुलि ज्या वइगु।

अनं ल्हासा वयूगु लँ स्वपु दु—'फिसः पाखं' वल धायूव फिसः जक छी माः, 'थागु' वल धायूव जंगलं वयूमाः भ्राःपाः दु धाःगुलि जिपिं 'धाः' पाखें वया। अन पहाडे च्वय् निगू पाःकु दु - 'धा ह्यांजु' व 'भोखंचु'। निगुलि पद्मसंभवयागु। जिपिं 'धाः ह्यांजु' थाहाँ वना। पाकुया कय्‌गुम्बा दु, ४।५ म्ह घेलुंत (भिक्षुत) व अन लः स सःतिक दुगुलि वाउँक स्वांमा-सिमा नं पिना तःगु दु। छम्ह घेलुं पासा कयाः जिपिं पाकी वनेत खिपते यानातःगु सिँयागु स्वान्हें थाहाँ वना। लिफः ला स्वय् फुगु हे मखु सप्त पाःताः। पाको दुने थ्यंकाः हानं अनं मेगु ह्वतं छेंगू लिपः ज्वनाः थाहाँ वनेगु। अन मतं क्यनाः क्यनाः पद्मसम्भवया विश्राम याःगु थाय्, पद्मसम्भवं बःकाःथले ल्हाः बां सी दुगु धकाः क्यना यंकल। दुने पद्मसम्भवया ल्वहँया मूर्ति दु देपासं शक्तिम्ह नं।

अनं 'धाः' लिहाँ वयाः कन्हेखुनु याः (च्वामासा) गयाः वया।

याः धयापिं सल थें मसं, छ्कुति हे ह्न मस्याक बासे ध्यन । छ्थाय् छ्यले घुर (पाल) ध्यनाः बाय् च्वनाः कन्हेखुनु संध्याइले ल्हासा ध्यन ।

जिपिं ल्हासा लिध्यंबले स्वकुतय् नाप व्यापार यायत थिक जुया च्वन । थपिं पुलांगु जाति जूगुलिं स्वय् हे घरानी पहः वसे सोभासे च्वं । उकिं थुपिं नाप व्यापार याय् साप हे अःपु । आपाः थुमिसं वहः हे ज्वना वइगु—त्याः त्याःगु व चिनिया छाप दुगु 'चुको, डाको, तामिमा' । जि धाःसा अमिगु भाय् छ्कुति हे मसःनि, उकिं वौया कस्सं च्वनाः बनेज्याःगु स्वया जक च्वना ।

थपिं नाप बने ज्याना च्वंसां अबुजुया मन नेपाः पाखे स्वया च्वने धुंकल, उकिं नेपाः वयेत माःमाःगु ज्वलं ताः लाकु लाकुं हल । मूसी तयेके छ्यूत माःगु धुं, छुकुं (दुरुखो) न्याउरीखंबु (हलुवावेच) कसू मिसि, बःसि व नंबु नं बकु बिकु चिकल जि सकतां स्वया च्वना— मांयात, छ्न्त व वयहेँ चित नं गुगुं ज्वरां, गुगुं भचा भचा पाक लंयात जिनंजि कयूचिं, भुलायूया गा, तिसायात धकाः लुँ २५ तोलाया धोतुं (चुलया) दयूके बिल । अंगू ला धाय् हे मोल मांयात नवरत्नया अंगू, ताराकमल हीरा थुनागु पन्ना छ्गःया हे भिं निसः मोहति मछि हाकुइं त्वंगु । मेगु हिना अंगू, तुसिपु बुत्ता अंगू, छुछु अंगू छ्पुच हे । उकी मध्ये छ्न्त धाःगु पत्ती थाकाबाल अंगूया चहक खनाः छ्को ला जि नं अबु नापं नेपाः वय् माःस्ति वल । धात्थें मैं, छ्न्त छ्वा स्वःवःबले छ्मि अबुं न्ह्याकु थें जिं नं व अंगू छंगु अंगू पचिने न्ह्याके दुगुसा गुलि जक न्ह्याइपुइगु ज्वी !, तर नकतिनि वयाह्म जि वय् धाय् मज्यू, अथें व इच्छायात फसुकालं ल्हाकाः अबुजुया काहाँ वने पूजा भ्वय्यात छ्यांजेनं धाःधाःगु न्याके-निके छ्या ।

ल्हासाय् काहावने पूजा भ्वय् साप हे तःजिक नके माःगु जुया च्वन । पालाकतः व थःथिति इष्टमित्रपिं जक मखु वकील साहेब नापं ध्याके माःगु जूगुलिं फयां फच्छि तःचो याइगु जुया च्वन । अथे ला

मेया ला हे मदु थाय् हाकु छ्वयूला, तःखाः, न्यागुना छु दइ, अयनं फैया लां चाःगु गोर्मा (तुइक जाकिचुं तयाः ल्वेका तःगु ला) मास्यां (कचिला) नांगा छ्वयूला (हलू तयाः मना तःगु छ्वयूला), तोपा छ्वयूला (तातू जक मनाः पालुक वाला तःगु ला), लागो-लापी, बुल्ला पुकालाया नापं स्वँ थनाः पुका तःगु व क्वें नापं तयाः दायकागु ला, छ पत्या ज्वी मखु छकूला धकाः फैया लुच्छु छकू छकुतिं देमा हे तोपुइक तय् हःबले धात्थें भुं पाखा हाः धाःगु थन हे खना। अज्ज भी नेवाःतय् ला आमकन लगाच्वंनिसें हे जातया ल्याः मदयूका वइपिं हानं नेपाः छिथ्यंकाः पीबातका ध्यबा पुलाः नीच्वने मानिपिं जूगुलिं भी ला थन च्वँतलेयात सँय् हे जुल धाय् माल। तर वकील साहेबपिनि जाथुसुवाः नं नेपालं-निसें व्वना हयाः सुनानं मथीक ज्वरे याकाः नइपिं जूगुलिं वयूकःपिन्त जक अनया हे जाथु सुवाःत वयाः ज्वरे याःवइगु जुया च्वन।

थज्या गु तःजिगु भ्वजे भी नेपाःया गुथिगुथी थें मयोगु ब्वति कायूगु व थनया पालाभ्वजे थें चिप ब्व थया यंकेगु नं चलन मदु खनी, अथें द्वं द्वं वाना वनिगु। जि ला नुगः हे स्याना वल –उलिमछि दां खर्च ज्वीक यानागु भ्वजे थुलिमछि सित्तिं वं खनाः। तर व फुक पालाया लःकामितयसं मुनाः कन्हेखुनु संयूतयूत पलें (छगू प्रकारया माना) दानाः दानाः मिया छ्वइगु व सँयूतसें नं 'भ्यायूबुइ खाला.' (नेवाःतय् नसा) धकाः लाकालुकु यानाः न्याइगु जुया च्वन। अले तिनि जि भचा मन च्वन–भी न्ह्याक ध्यबा अप्पो खर्च जूसां लःकामितय् निगः ध्यबा खंगु व हानं अन्न सित्तिं वँय् मलासे मनूतय् न्वे हे लाःगु खनाः।

कन्हेखुनु निसें अबुया ह्याउँतुपुलिं पुयाः इष्टमित्रपिं थाय् बेला काः जुल। गनं गनं जितः नं ब्वना यंकु। अन अबुं "थ्व ला छिकिपिसं सि हे सिल जि नेपाः वने त्यना, कुस्यो (मालिक) पिसं जितः थें थ्व मचायात नं निघाः तया दीमाः, न्वानाः ल्यानाः क घाना दीमाः, स्यना कना दीमाः" धकाः ल्हाः वास्वा वास्या याना दीबले अमिसं नं "धन्दा

कया दीमो भिंधाः (मालिक) जिमिसं फुगु चाःगु ग्वाह्यालि छाय् मयाय्।" धकाः धया हइगु व न्ह्याथासं च्या त्वंकाः खातां कखायूका हइगु। ह्यानं थ्व ह्याउँतुपुलि यानाः सँय् असामितयूत 'थ्व नेवाः धात्थें नेपाः वनिगु जुल' धकाः विश्वास जुयाः च्वीमाःगु याकन याकन वी हइगु जुया च्वन। उकि धात्थें धाय् धाःसा थ्व तुपुलि ल्हासाय् 'किसि प्यादा तय् छ्यूगु' ज्या ब्यू धाःसां पाइ मखु।

छ्वाःति लिपा बकु-बिकु फुकं छ्गुलि भुंके सिधल, ल्हासांनिसें कुति थ्यंकयात धाला (सल ताथ्येया बाः) फुकं वियाः ताथ्ये नं कोजित। अले अबु व बंजाःत ९ ह्यसितं च्यानाख्यः तक तः वया। नापं पाला कत:पिं व २१४ ह्य मेपिं नेवाः साहुत नं दु। कहाँ वःपिन्त सगं बियाः मेपिं सकसितं सम्हे बिल। अनं अबुयात भागि यानाह्यस्या मिखां ख्वबि वःगु दिकां दिके मफु। ख्वबि हुयाः हुयाः ताथ्येत खने दतले स्वया च्वना। 'भासँ नु भासँ नु' धायूक नं गंसःतायूदतले न्हायूपं दुयाः दुयाः न्यना च्वना। व गंसः तापाना वनं लत्याति लिपा अबु नेपाः थ्यन। थःथितिपिं सकलें वयाः लँ स्वया यंकाः छेँ दुत यन। बाःछि-नीन्हुति ला स्वःवःपिं हूल हूल जुल। मांया अमित न्हिलाः न्हिलाः लचना याना जुजुं लिमलाः। छं, छं धा.सा बहनी ज्वीत्र कथाय् च्वनाः नुगःमछिंका च्वन ज्वी मखुला? जि, जि ला धाय् हे मोल, थन बःन्ही बःन्ही तुतः तातः ब्वने धुंकाः बनेकथाय् याकःचा ज्वीव भ्रीगु पुलां-बाखं पुत्तु प्त्रीकाः ह्याइपु लंका च्वने माःह्य हे जुल।

थथे तःवाः मछि ह्याइपुक च्वने मलाकं नःला सनेगु थ्यंकः वल। नेपाले थें छेँखा पत्ति नःलासने मोसां पाला थकालिपिं सकलें मुनाः वकील साहेबया थाय् नःला संवने माः, न्हिन्हि पालंपाः दापा था वने माः। छन्हु भ्रीगु पालाया दापा थाय् पाः। जि नं वना। मेमेगु मेया नापं "करमसं च्वसे हलगु विहलपे माल थनि, जोगि जुया देशान्तर वने" धयागु वीरकुशया मे नं हाल। अले जिगु मने वल धन्य

वीरकुश राजा, थःत वानाः बिसिवंह्म कलाःया विरहं थःगु राज्य व्यंक किजा द्रुमकुशयात लःल्हानाः "मामयाके बेला कयाः सुदर्शना मालवने" धकाः माः वन। तर जि, जि जुलं गज्याःह्म धाय् निगः व्यंगः ध्यबा कमाय् यायूया निंतिं छन्त तोताः थन व्यंक वया च्वना, धिक्कार हे का थज्याःगु बंजाःज्या ला !

पालाय् न्हिन्हि लिमलाः। जोपस्ता, सबै, मथ, बालसाही, सीतलसाही इत्यादि जिनंजि मह्रि छ्रीमाः। नखः सिधयूव सँय् इष्टमित्र-पिसं 'संकंपालि' (नखःया मह्रि) तय् हइ तिनि धकाः आशा याना च्वनिगु व वकील साहेबया तयूके छ्यूत नं पाःलाः पालां हे मह्रि यना वीमाः। उकिं न्ह्याक छूसां मगाः। ख नं थज्याःगु मह्रि भ्रीसं दँय् छको मोहनीं सिबाय् लाछिं मलाछिं छ्री फुगु नं मखु।

कूछिं भ्वय्‌खुनु सुयां कथाय् ज्वरे याय् मो, पालाय् हे कूछिं भ्वय्। स्याकोत्याकोखुनु नं थ थःपिनि कथाय् भिंद्यःया थाय् स्वने-सिने यानाः लय् सिवा ज्वलं पूजा याःसां नयूगु पालाय् हे। लायूकुली पाला थकालिपिं सकलें वनाः पूजा याःवनेमाः स्वनेगु जक थन भुयूफसि मदुगुलिं तःपुलैं स्वनिगु, उकिं सँयूतसें भ्यायूबुकि लवु लोसाः (नेवाःतय् लैं नखः) धकाः धाइगु।

चालंखुनु सकस्यां थःथः कथाय् चालं यानाः न्हिने ह्याउँसिन्हलं तिनाः ह्याउँ तुपुलि पूपिं थकालिपिं न्ह्यःन्ह्यः तयाः पालाकतः सकलें लायूकुली वने माः। जि नं वना। सकस्यां फयां फच्छि तःजिक छायूपा वइगु जुया च्वन। क्वयूचिं लंयात ल्वयूक वरुसतं (रूसया वाँयूचाया छेंगू) या तुपुलि, लुँयागु वा यांथियागु धोतु व प्वाँय् प्वाँय् अंगू न्ह्यानाः अज्ज बुहा बुह्रात छह्मनिह्मस्या ला न्हायूपने सिखलं सायूकागु तुकि सुया वःपिं नं दु। मेपिनि आपाःस्या क्वथाय् मीत तयातःगु भिंपूया लडि स्वानाः भिंपूमालं क्वखाया वःपिं नं दु। सँय्-समीनीत नं सकलें बजार हे बन्द ज्वाक थोमूपसः दुकयाः दुकयाः हूल हूल स्वःवइगु

जुयाच्वन ।

पाया:या ई ज्वीव ह्लाकेवा स्मसाने सी स्यंकइपिं, तसं त:पुलँ ज्वना: गोरखा अडां पिहाँ वल वया ल्यूल्यू जिगिजिगि च्वंगु वस: तिसाय् नं स्वांमा: क्वखाया: स्वानं छुना त:पिं थकालिपिं सकसिनं खं ज्वना: न्ह्या: वल । खं भग्गातुगु धका: नेतमदुगु: न्ह्याकइबले ल्हा: ज्वना हइ थें थकालिपिनि खं दुगु ल्हा: फया ह:गु दु । दकले लिपा वकील साहेब तासया लं किना: लुँगजू दुगु सी कुसां क्वीका: ज:ख: भी नेवा: खचरात तया: सल प्याखं ह्लीका: भा:बले नेवा:त सकस्यां मन स्वकु थाहाँ व: ।

फुकं पालाया थ:थ:गु नायूखि म्वीका. पालाकत: मुना वया च्वंगु दु । भत्रालापालाया जक धा: नं थाना: वनिमाया पाया लुमंसे वयूक 'हलुमांचुलि' धका: ख्वा:पा: च्वया त गु हासापाय् पा:गु धाल प्याखं हुइका ह:सां पाया: व:पिं सुं खाना: सना मत्र:, असंपाया: थें धिकिहिँ न्ह्याना च्वन । उखे थुखे न्यनां न्यने मजीक पर्का म्वीका च्वंगु दु । गनं गनं ज्वा: पर्काया स: नं ताय् दु । ह्लानं पर्का लाना: गुलिस्यां वस: मि न:पिं नं उलिहँ मदु । थुकथं पाया: पाकोर चा:हीका: गोरखा अडाय् ध्यनेव अन न्ह्य:नेसं ह्लाकेवातसें त:पु लँ त्वाकले दिका बिल । अले थकालिपिसं भुयूफसि पाले थें लँ पाल । वकील साहेबया दों सुबेदार छह्मस्यां पाल । उखे स्त्रया च्वंपि सँयूतसें 'हा ! लबु, हा ! लबु !' (हा, लँ) धका: ख्वात्तु ख्वांख्वां लायूलाय् बुया च्वन । सँय् कुचेवा (माहाँ) तसें चीका च्वंक च्वंक नं भी खचरातसें "फाक्यू, फाक्यू" (चिलाहुँ, चिलाहुँ) धका. अमित ख्यात्तु ख्याना च्वनिगु, मानो उखुनु अमिगु हे राज थें ।

धात्थं धाय धा:सा ल्हासाय् नेवा:तय् थ्व मोहनि नख: नेपाले स्वया नं त:जि, न्ह्याइपु । न लँय् फुलपातिखुनु बह्लाइया तुप: सलं पीन्हुया त्रिमिव:पिं मेसं च्वइगु भय, न तलेजुइ देके वनेबले थें हिं कीगु

धन्दा। भवानी पूजा धकाः अपायूचो मोहनि पायाः न्हायका नं हि खुइगु ला गन चवाहाँ छुगः हे म्यायूमो।

जि नं जात्राय्‌ चाः हुहुं ल्हाः उलि उलि सनाः छको नायूखि थाना। 'नँनेवालं बाजं थात' धया थें समीनीतसें जितः तु क्यनाः खँ ल्हाना च्वन। जि लुमंसे वल – गुं लाबले छको जिं नायूखि थाना वया-बले छं छिमि पाजु पिंथाय्‌ भयाले च्वनाः म्वया च्वंगु। छन्त नं अथे हे छिमि पाजुया म्ह्यायूपिसं जितः क्यनाः क्यनाः छु धाःगु? ल्हाःसा "गपाय्‌ चो ल्हाः संका वःगु छिमि भाःतया हंचा बहनी चिकं थाके मालि तिनिका" धकाः ला धाःगु मखुला? मखुसा छाय्‌ छ छ्यँ: हाकु तिनाः लुकुबी माःगु भयालं?

असं चालंखुनु असं साहुतय्‌ कथाय्‌ चालं। मेपिनि सिन्हः तिकेगु धकाः उखुनुं निसें हे वं वयात वं वयात पाहाँ हाना ज्वीगु व सात्तु सालायंकाः पाहाँ यायूगु चलन खनी। थथे थःपिनि नखत्या ज्वला सिधयूकाः सँय्‌ इष्टमित्रपिं थाय्‌ 'साकंपालि' तयूके छ्वछ्वं हे स्वन्ति नखः ध्यंकः वल। लक्ष्मी पूजाखुनु नेवाःतय्‌ कथाय्‌ मत-मित च्याकाः लक्ष्मी पूजा। थुंकियात सँयूतसें 'छुंमि लोसाः' (मत नखः) धाइगु जुया च्वन। भी खचरातसें नं उत्तिकं हे थ्व नखः माने याः। ह्मपूजा खुनु सुथस्या चप्पा-चिप्पा नय्‌ धुनेव हे पाला-पालाय्‌ वनाः ज्वरे याः वनेगु। बहनी ह्मति ह्मति पुजाभः तयाः धलं दनाः ह्म पूजा याय्‌ माः। सगंयात सिसाबुसा जक तःसि, चाकुसि, कालजंबि मदुसां कोखा जजंका छतानिं थन तःजि ज्वाल ज्वाल थिक तास, तिनिखाः रंगी चंगी लुँदुगु कयूचिं चापाःया जजंमो दुगु व जजंकाया नापं खोसि न्याउरीखंबु मिसि बःसि इत्यादि गंगु मसला तयूगु। किजापुजा धाइ, तता हे मदु थाय्‌ छु याइ, नेपाले तताबिसं ब्वति तया च्वंगु 'तःसि ब्व' जक लुमंका च्वनेगु।

थथे न्ह्याइपुक निगुलिं नखः सिधयूव थन द्वीवात (धाकेत) हूल हूल काहाँ वइगु जुया च्वन। हानं गामे गामे बने ज्याके छ्वय्‌ माःगु व

गुलिगुलिम्यां थोम नं पिकाय् मा गुलि थुथाय् माहुनयन न्ह्याक बंजाः दःसां मगाः थें च्वनिगु, उकिं खचरात नं ग्वाहालि काय् मालिगु । न्हापां ला ग्वलकत खने दयकः वल । थपिं ल्हामा सहरं यक हे तापाक च्वंपिं जूगलिं थौंकन्हेया सभ्यतां भ्याः भचा हे मकीनि धाःमां ज्यू । वमः-कुसः हे नं यचुक पिचुक पुने ममः । उकीसनं तातापाक लँ ज्वी माःपिं जूगलिं ग्वः ग्वः मुना ज्वीगु व थपिं सुरा नं माप सुरा । हानं भचा हारां नं हारां । अध्यनं थपिं नाप नं बनेज्याय् थाक् मजु, अमिमं हे नयवन (ल्वहँख्याः) ब्वना हःगु मनी । अमिसं ग्वँ-ग्विँ ल्हानाः मू-माः कोछिना बी । अमित छ्थाङ्ग रिङ्ग (ग्वँ ग्वचं भतिभति बीव गाः । अथे हे होरवात नं अज्यापिं हे । अज्ञ थमि ला लं नं पाकपा (छेंगू) यागु । ग्वः ध्वः मुना वइ, बकुका बकु ह्वाःपा (फयाकधोँया छेंगू) ईपा (गुँखिचाया छेंगू) वँकाः (वँचुवँचु धाःपिं न्हिप्यं तख्वाःपिं जन्तुतय् छेंगू) तंपा (वाँयूचा) इत्यादि छेंगू ज्वना वइ । आपाः थमिसं पुस्या, भिपू, नंबु इत्यादि न्याना यंकइ । थमि ख्वँ ल्हाइग हे नं भचा छ्ाः पहः वः । हानं भ्मीसं मेपिं नाप बने ज्याना च्वनाः अथवा मेगु ज्याय् लाना च्वनाः अमित भचा नत्वीगु लिपा लात धायव हे तंम्वेकाः 'छ्र जिमिगु वसः भ्वाथः धकाः हेला यानागु ला ?' धकाः धाय् लाकइ । थमि नाप नाप हे धया थें सिलिबात नं वइगु, थपिं भचा सुचुपिचु । थपिं आपाः भिंभिपिं 'सिलिङ्ग सल' व ताध्ये ज्वना वइपिं । उकिया मुलं भचा भचा सकतां माल व आपाः वहः ज्वना वनिपिं । मेपिं छ्खलः अमदुत दु । थपिं दँय् छको जक वइपिं मखु, बराबर वइपिं । थमि भचा साप तं मभि । हारां नं उत्तिकं । भ्मी थाय् नेपाले पूर्वपाखेयापिनि खुकुरि संकाः संकाः ख्याः याइ धाइ थें थपिं नं न्ह्याबलें चुपि व तुपः भ्याना ज्वीपिं । निगति ख्वँ जुलकि स्याना थकेत नं लिफः मस्वइपिं । थमिसं लँय् वइबले गनं च्या चि दायके मलात कि फैया ही हे चप्पा वालाः नया वइ धाइ । हानं थमि गुलि गुलिस्यां मखमलयागु बा बनाःयागु लँने भिंभिगु तंपायी

मुगुजि तयाः फिना वइपिं नं दु। मिसातय् तिसा आपाः पुस्या व मुयूगु भिपू। ल्हासायापिं व ल्हासां समत्तिक च्वंपिं तिकमुनितयूत मज्यूगु ध्वपूगु भिपू मुनायंकइपिं हे थपिं।

भीसं नेपालंनिसें थन ल्हासाय् थ्यंक वयाः धात्थें बने ज्यायूगु ध्व हे द्वीवात नाप। छ उद्देक चाइ ध्व द्वीवातयूत मि जक मियां मगाः आसिवाः नं तया छ्वय् माः। थ्वँ छु धाःसा अमित पत्याः ज्वीकाः अपिं छ्योंसित मी भुन कि थःपिसं जक ह्रानं ह्रानं न्याःवइगु मखु कि मेपिं गाह्रा नं ब्वना हइगु। ह्रानं अमि छगू चलन दु, अमि लक्ष्मी पिहाँ वनि धकाः साप ग्याः, उकिं अमिसं भाः भी कांजिनाः दां बी त्येव दांयात वान्यानाः बा फययाः थःपिनि लने छको हुयाः तिनि बी। अले अमित माल ल ल्हायूत न्हिले पिनाः पिनाः "जीमा, भिने मा, आकिवं ध्वया भिंदुगं माल न्याय् फयूमा" इत्यादि धकाः मानो सित्तिं बियागु थें दान बियागु थें लः ल्हाना बीगु। अले लय् लय् तायाः न्हिलाः माल ज्वनाः "दिसँ न्है सोता, दिसँ न्है भिंदा" धकाः वनि।

मेपिं दुप्पा (भूतानी), मुसुमां, चिनियात नं दु। थपिं भी थें पसः व कथा दुपिं हे जुल। थपिं नाप गबलें गबलें व्यापार जू, तर लबः च्वथंच्वः जक थ्यू। अथे हे खाम्पात छखलः दु, थपिं ल्हासाया ततःधंपिं महाजन हे जुल। थपिं नाप जोडे जुयाः व्यापार याय् साप हे थाकु। द्याःत्याःया ल्याः स्वय् मोपिं, ध्यबाया पर्वाह मदुपिं। उकिं थपिं नाप मिले जुयाः व्यापार यायूगु हे बुद्धिमानी।

ध्व हे व्यापारया हूले बहिया छ्वास्कामिनी अजिमाया छगू जात्रा दु, भी समेयः न्ह्याके थें दुने च्वनाः कुबुया हइगु। अनेक प्रकारया दंफु, खंजरी, भुस्याः आदि सँयू वाजं थाना जिगिजिगि च्वंक कयूचिलनं छायूपा ह्ःह्म द्यःयात अथे हे तःजिक वसतं तियाः मिखा दुगु द्यःलाकां न्ह्यानाः सुचि नीचि याना तःह्म छह्म बह्माःह्म भिक्षुं कुबुया हइगु, स्वय् हे मयाहु खवाः यः। सँयूतय् भापू दु— इथिमिथि जुल धायूव व द्यः

ल्हने हे मफय् य ।

थुकथं ५।६ ला तक मिखा हे कने मलाक बने ज्याज्यां नेगाले स्वा चिकुला फूथें च्वंकाः सँय्‌तय् दावा धांगु (न्हापांगुला लोसाः थ्यंकः वल। थ्व सँय्‌तय् तःधंगु नखः। सिह्ला थ्वः पारुखुनं निसें थ्व नखः दनिगु। 'गुथूक' धकाः भी सा छ्वेला भू याय् थें आमें खुन काति तयनाः चान्हसंनिसें बहिली देके वना. पारुखुनं निसें माःभि नयाः बांलाक पुनाः कथाः ल्हाःवइबले थें ध्याकाः ध्याकाः 'पे' धकाः अनेक प्रकारया कविता-मे हाला ज्वीगु व स्वन्हुतकं पस-पिसः तिनाः ह्निता ज्वीगु। गुम्बा गुम्बाय् नं बरेतसें पूजा-पाठ यानाः बाखं नं कनिगु जुया च्वन।

द्वितीया खुनु भी नेवाःतय् पोतला लामाजु दर्शन याःवनेगु दिन। पोतला छ्गुलिं जिगिजिगि ताचो, ध्वाँय्, दिक्‌मान् ब्वयकाः छायपा तःगु। पोतलाया ततःगोगु तुयूगु किलासे ल्हासा पाकोरं हे खने दयक ततःपाःगु पौभाः ब्वया तःगु व च्वंनिसें कय् व्यले थ्यंक खिपः प्यनाः उकी अप्सरा, गन्धर्वत ब्वया वःगु धका, मनूत ब्वयका हइगु। ल्हासाय् बहिया पिने लाखय् प्याखं थें ज्याःगु अनेक द्यःप्याखं ह्वोका तइगु। पोतलाय् दुने कोताःत व ततःधंपिं लामाजुपिं मुना च्वनिगु। चिनिया अम्बा, दुप्पाया पंबु व भी वकील साहेबपिं नं सकलें पोतला लामाजु दर्शन याःवनिगु व लामाजुं सकसियां नाप कुशलवार्ता यानाः थःथःपिनि देशे सुख शान्ति दु-मदु इत्यादि खँ नं न्यनिगु। अन छ्थाय् खप्से महि व मेमेगु नँ ज्वलं द्वँद्वँ चिना तइगु व फै ह्मंह्मं सुव्‌ गंका तःगु नं पँपँ चिना तइगु। अन न्ह्याम्हं सँय् तसें 'भिमलप' (प्रसाद) भाःपाः लुतां काःवइगु खनी। अन हूल तःचोगुलिं तःले लाःपिं त्यत्त त्यलाः न्हुत्तु न्हीगुलिं सँय् सिपाहीँ तसें कथिं भ्वाभ्वां दायाः चीका च्वंसां ४।६ ह्म मनूतयूत घाःपाः ज्वीगु व गबलें गबलें ला मनूतसें न्हुत्तु न्हुयाः सि हे नं सीगु हँ। उखुनु लामायाथाय् मेगि सँय्‌त सुं वने मदु। भी नेवाःत जक न्ह्याह्म वंसां ज्यू, वियात गु इले भांदिरा (भोछुना वनेगु)

ज्ञुयाः वने माः । लामाज्ञुं रेसमया गोध्वाँय् याना त गु लुँया कथिचां भागि याका हइ । अन च्वना च्वंपि लामापिसं सुंदि (कखा) छपु छपु कखायूका हइगु । व सुंदि खनाः सँयूतय् ई चुलुचुलु वंका च्वनिगु ।

अनं जिपिं पोतलाय् देके वना । न्हापां अनया मुख्य द्यः चेंन्हेसि (करुणामय) दर्शन याना । अन थाय् थासे च्वया त.पिं द्यःपिं, खाया तःगु पौभाः, च्वयातःगु अंगःया ख्वँ ल्हानां मच्याः । न्ह्यागुं तःधं, न्ह्यागुं आपाः न्ह्यागुं त.जि । अनं जिपिं न्हापा न्हापायापिं १२ ह्म पोतला-लामाज्ञुपिनि सीह्म स्वथनाः दयूका त गु १२ गः हे चीभाः स्वःवना । फोलाक दयूका तःगु छखा छखा गुम्बाया दुने व व लामाया जन्मकाःछिं खाःगु अमूल्य अमूल्य रत्न सकतां उकी उकी तयाः लुंहे भुनाः दयूका त गु । उकी स्वांमाः थें पुस्याः माः, भिपूमाः मोतिमाः कखायूका त गु व मेमेगु भिंभिंगु वस्तु नं सकतां अन हे स्वथना तःगु दु । अन छथाय् छधी ब्वकिलुँधी नं ब्वया तःगु खना । व भचा च्वकामका लूसे हिमालय बान्कि वः, छह्म बह्म ह्म मनुखं जक ल्हने फइ । मेगु ल्हासा दे न्ह्याक सुचु मजू धा सां, थनया मनूत मोल्हुयाः यचुक ज्वी मसः धाःसां गुम्बा छगू ला थुलि यचुकाः, पिचुका, सुचुका तःगु दु कि कचिंगः जक मखु धू छकुतियात नं अन च्वनेगु अधिकार मदु. बँयू हे न्हायूकं स्वय् ज्यू ।

तृतीया खुनु बरेत दे नापं ह्याउँसे च्वंक ल्हासाय् दुहाँ वइगु व सेरा, धेपुं, गन्धेया २१ दो बरेत नीन्यासः दँ न्ह्यः भगवान्या नापं वःपिं भिक्षुपिं कपिल वस्तुया लायूकुली मूं थें व हे बहिली मुनिगु । २१ न्हु तक ला ल्हासादेशे थभिगुहे वां (अधिकार) । छुं ज्ञुयाः ध्व २१ न्हुया दुने छुं मुद्दा मामला जूसां कास्यालं स्वइगु मखु छोचिस्यागुं (अधिकार कयातःपिं भिक्षुपिं स्वइगु । अपि दुहाँ वयाकथं न्हापां नागराजायात लखं दु ख ज्वीके मज्यू धकाः व ल्हेकुं (अडा या ल्हेचेवा (कारिन्दा) तयूत '२१ न्हुया ध्व धर्म शासनयात छिमिसं बालाक

ग्वाहालि याना बीमा:' धका: इर्दि न्यंकइगु। थ्व बरेतयूत न्हि न्हि थ्याः ल्वंकेत थ्या दायूकइगु मुतूथाले मनू छम्ह दनेँजिलं मया:। थ्या मदाया: ल्वहँ मी ह्याउँक छुया: भवाँहइ मिक कस्वाइगु।

उखुनु निसें न्हि स्वको बहिया भुइख्य: थें च्वंगु त:धंगु चुके बरेत सकलें संघ मुना: पाठ व धर्मसम्वाद याइगु व सिधयूव बहिया न्यास्वा: लुखां पिहाँ वइगु। अन न्या:बाय् हे च्वना: व बरेतयूत दातापिसं गेतम्वा (दान) याना च्वनिगु। थ्व गेतम्वा याइपि आपा:याना: ख्राम्पात व भ्मो नेवा:त। धाइगु नीछगो, तर इ:रे यायबले २५ दो ज्वलं ज्वरे मयासें मगा:। भ्मो थाय् जूमा न्या:पञ्चादां व न्या:समेवले। थ्वे कजीया थ थिनि इष्टमित्रपिसं दानशालाय् च्वंवनेगु व भुइख्यले बाह्रां छू वने मा: अथे हे थ्व मोलम्या गेतम्वा या:वनिपिं दातापिन्त नं अमि इष्टमित्रपिसं ग्वाहालि या.वने मा:। थ्व भ्मो बौद्धपिसं स्वभावं हे धर्म थूगुलिं षट्पार-मिताया दानपारमिताय् चतुर्ब्रह्म विहारया मुदिता भावना दुगुया लक्षण खः।

सिपुन्हीखुनु चान्हे भ्मो खबा:या गोरा थें पाकोर छ्वालं चप्पाया तोर्मा (गोजा, त:नेव:, ब:नेव:) दयूका: उकी थ्योयागु अनेक बुत्ता ततं मनू पशु, पक्षी इत्यादि ज्याना: छगू ह्मगसया स्वर्ग हे दयूकइगु। थ्व स्वयूत चान्हे पोतला लामाजु नं बिज्याय् मा:। नाप नापं भ्मो नेपालं कथ्याछि त्रिया ह्या त ह्म किसि नं फयां फःछि छायूपा: हइगु। अज्ज अमिगु भाषां 'लांजि फेसो' किसि बिज्यात) धका: धाइगु। किसि नं छम्ह दः भा:पा: अथे बिज्यात धका: वचं तय् मा:गु जुया च्वन। हूल, तस्सकं हूल ज्वीगु। भ्मो कोनेया.खुनु थें गोगामं यक्व यक मनूत वइगु व अथे हे समीनीत मा:मा: हना ज्वोगु। थन नं भिसातयूत सात्तु साला: ब्वयूके यंके य: हूँ। जि नं न्हापां खंगु जात्रा जुया: स्व: वना। गय् गय् जुया: जि ल्हासाया मुल्याहातयूगु हूले दुने लात। अथे ला जित: अमिसं छुं या:गु मखु अथे नं अमि थ:थ्वे थारभुर संवले व भिसातय् थाय्

ध्वात्तु ध्वाख्वां वंबले जिला कात्तृ कानाः सासः हे ल्हाय् थाकु थें जुल। अज्याः थाय् भी थाय् कथाय् बराबर वइह्म कुचेवा (पुलीस) छह्मसें 'अय् सोताला' धकाः ज्वनाः हुलं पित मह् गु जूसा जि तस्सकं कसा नइगु। लिपा ला अन चुपिं चापिं सुयाः घाः पाः नं जुल खनी। छह्म ला सि नं सित धाल।

मेगु छगू बहिली च्वंह्म करुणामयया जात्रा नं दु, रथे तयाः सालाः पाकोरः चाःहीकइगु। व नं जात्रा याय् लच्छि न्ह्यवंनिसें थ्यः मालेगु धकाः चान्हे चान्हे तुतः ब्वने थें मे हाले थें हालाः माः ज्वीगु।

थुगुकथं सँय् लोसा सिधया वंसां उकिया यथं गोन्हु तक नं मनं। भीसं मोहनीं साकंपालि तय्के छ्वया थें सँय् इष्ट-मित्रपिसं नं भीत 'खप्से महि' तयाः भाग तय्के ह्यां च्वन तिनि। प्रकृतिं तीजक चिकुलाया गात्रः उलाः बसन्तयात मिखा ब्वल। वसन्त जक छाय् सुं क च्वनि। व नं ला व हे ताके याना च्वंह्म। उकिं वं नं ल्हासा देशया छचालं दुगु लिंखाया चहचकि हे मेगु याना बिल। अन थाय् थासे दुगु बःसि, फोँसि, खोसिं व स्याउ आदिया सिमाय् वाउँक चुलि जाय्काः गुगुं गुगुं सिमाय् बुँ नं ह्वय्का बिल। नाप नापं मेमेगु नं रंगरंगया स्वां ह्वय्काः लिंखायात दुगंछि छ यूपाः न्ह्याइपुका च्वन। द्वीवात सकलें धया थें कोजी धुंकुगुलि लिमलाक वने ज्याना च्वने माःगु मखुत। उकोसनं आपाः गामे वना च्वंपिं वंजाःत नं धमाधम लिहाँ वया च्वंगुलिं सकस्यां लिलाः। उकिं नेवाःतय् थुथाय् हे भचा नेपाः लुमनाः ह्याइपुइगु खनी। अथे ला सुथे न्हिकं याय्वले व बह्नी तुतः ब्वनेबले स्वयंभु, करुणामय, हारति धका नां काक पत्ति धया थें नेपाः लुमं। धात्थेंया खँ जा मे नेपाः लुमनि धयागु हे छेँ लुमनिगु, छेँ च्वंह्म लुमनिगु खः, थ्व धाय् माःगु खँ मखु। उकिं नेवाःतय् ह्याइपु तंकेत छेँ पिवाः माभ्फि (जाधु सुवाः) छह्म जक ल्यंकाः कथा हे सुचुक सुचुक 'लिंखा' वनिगु। अन नयाः त्वनाः ल्याः-खी यायां भाः मामय्यां ह्नितः न्हि छ्यानी

वइगु। अथे हे जिमिसं ह्माइपु नं लंकेगु, छगू निगू मस्यूगु थाय् नं सीकेगु विचारं मेपिं छह्म निह्म पासापिं नाप सल्हा यानाः गुम्बा गुम्बाय् द्यः सीकः वनेगु कोछिना। अथे ला सेरा व घेपुं गुम्बा अपायूचो तापाःगु मखु, म्हो थासं ल्हुतिति हे धया थें जक पाः, अऽज सेरा ला सुथे न्हिकं यानाः थाकूचों (कःसि स्वयूबले थःने पाखे ज्यास्याहाँ भचा थध्याक छखा अखा छें बांलाक खनेदु। उकी गोध्वांय् . ताचो स्वयूका तःगु नापं सकतां सी दु।

न्हापां जिपिं ५।६ ह्म पासापिं मुनाः सेरा वना। सेरा धायूगु जकं गुम्बा, व ला छगू देश धाःसां ज्यू। आपाः छें २ तँ जाःगु। व हे द्य दुगु पत्ती छें जक ३ तँ व द्यःया फुसे लाक गजू, कुंपा दुगु पौ नं दु। अन मुख्य द्य हयग्रिव। मेपिं बुद्ध बोधिसत्वपिं व अंगले च्वया तःगु चित्रया खँ ल्हानां मब्याः। छगू कला प्रदर्शनी धाःसां ज्यू। न्हाथाय् स्वःसां ह्य.उंक चीवर पुनातःपिं बरेत सिबाय खने मदु। थन बरेत ५५०० ह्म दु धाइ। गुंबाया दगाखाय् च्वंगु छें जउा दुपिं निङ्मा लामा-तयूगु गुम्बा। अन च्वनाः गुम्बाय् विघ्नबाधा मज्वीकेत तःगो दबदब थानाः शान्ति स्वस्ति याना च्वनिगु। मेपिं बरेतय् धर्मशास्त्रया अध्ययन व बराबर धर्म सम्वाद नं याना च्वनिगु।

जिपिं वनाकथं जिमिसं ह्मस्यूपिं बरेत दुगु पत्ती छखा छें जिमि स्वना वनागु खानदान दिकाः देके वना। धुं, देवा च्याका, खाता छाया, गनं गनं द्य लुलुं निगू स्वंगू गुम्बा चा हिला। थाग् थासे ह्मस्यूपिं बरेत नाप लात। अपिं नाप नं कुशलवार्ता यायां जिपिं जिमि छ्वाःवः तिम्बि, यायूगु छें वना। अन थ्यंबले अन च्वं पसं च्या-चि दायूका तय् धुंकुगु। मोल कुस्यो, मोल घेलुं धया नं मज्यू अभिसं स्वय् फोह्र जुयाः मयो धाःगु थें च्वनाः चाम्बारे सोताः' (नीगु खः साहु) धकाः च्या लुना बिल। अले अन नयूनी यानाः लिहाँ वया।

धात्थें म्ही नेवाःत अथे धर्म श्रद्धा व देव देवतापिनिगु विश्वास

नं दुपिं जूगुलि व बरेतसें गुम्बा गुम्बाया द्वलंद्वः दां धिस्तु धिनाः त्याय् बी हइगु।

थुगु प्रकारं जिपिं छन्हु घेपुं गुम्बाय्‌नं देंके वना। व गुम्बा सेरा स्वयाः भचा तापाक ल्हासा देशं पश्चिम पाखे ल"। अन नं सकतां अथे हे धाःसां ज्यू। बरेत जक ७१०० मछि दु धाल। उकिं छें सेरा स्वयाः आपाः दु। मूग्यः महिष सम्बर। मेमेपिं ग्यःपिं यक यक दु।

गन्धें भचा तापाः ल्हासां ८।६ कयूति हे पूर्व पाखे वने माः। पाखं छपाउति थाहाँ वनाः पर्वते च्वंनिसं उखेपाखे कय् भ्यास्याहाँ ल्वीक गुम्बा। अन बरेत ३३०० ह्म दु धाइ। ग्यः मुख्य जेरिम्पोछे (मञ्जुश्रीया अवतार)। मेगु सकतां अथे हे। अन जिपिं बासं च्वनेगु यानाः वना। अन नं भी ह्मस्यूपिं बरेतसं च्या-चि दाय्का बिल, थुक्पा (क्याति) दाय्का बिल। अनं कन्हेखुनु लिहाँ वया।

धात्थेंया खँ जा मैं, ल्हासाय् धर्म व संस्कृति थ्व हे गुम्बा गुम्बां याना ल्यना च्वंगु धाय् माः। ख जा थन बुद्ध धर्म दुहाँ वःगु जुजु ल्हा-थो-री न्येन्चेनया पालंनिसें धाइ। हानं लिपा स्रोनचेन गम्पोया नाप भी नेपाःया पुत्री भृकुटिया ब्याहा जुसेंलि ला व धर्म संस्कृतिया नं रूप कयाः पलाः न्ह्याका वःगु खनेदु गुकी थ्व हे स्वंगू गुम्बा व उकिया कचा गुम्बा-- ह्मामुचो, धीप्, फोरंखा आदि गुम्बाया बरेतय्‌गु ल्हाः खनेदु। विशेषयानाः ह्मामुचो तत धंपिं, विद्वानपिं लामाघेपा (शीलवान स्थविर भिक्षु) त दु। थमिसं भगवानं मिसातय् नाप व्यवहार याय्‌गु विषये आनन्द भिक्षुयात कना बिज्याःगु खँ बांलाक पालना याना च्वंगु खनेदु। उकिं आपाः थिरिम्पोछे ज्वीपिं अनयापिं हे। अनया मुख्य ग्यः भैषज्य तथागत। धात्थें स्वय् हे ल्हातं हलः छगः ज्वनाः सकतां ल्वय् व हे हलः छगलं लाय्‌के धकाः भाला कया च्वं थें च्वं। अथे हे अनि (भिक्षुनी) तय् निंतिं ल्हासा देशया दुने छगू अनि गुम्बा दु. मेगु छगू फोरंखा पाखे नं दु। फोरंखाय् ला छगू गिद्धयात ला नकइगु दिप नं

दु। अथे ला ल्हासाय् दकले तःधंगु दिप यरखा धाइ। अन जूसा उइ नं ज्यूगु जुया च्वन। तर अन थ्यंक यंकेत तापाःगुलिं आशाः सीपिं 'सार्स्याः' दिपे यंकइगु जुया च्वन।

थ्व खँ छुन्त धाय् मागु मखु, जन्म जूपिं प्राणीत सकलें सीमाःपिं उकिं गुलिखे नेवाःत थन नं सी धुंकल, थन – ल्हासा थ्यंक वया च्वन धकाः कालं मल्यंकु। उगु साले नं छह्म नेवाः सित, भौ पालाया सकोया जोशी। थन थःथिति, फुकी-दाजुकिजा न्हागु धाःसां पालाकतः। जोशी-स्यस्य, बरे-गुभाजु ज्यापु-उदाय् धयागु थन मदु। सकलें पालाकतः। नेवाः जातिया नेपाः दुहाँ वक नेवाः यायगु स्वभाव थन हे जक ल्यंदनि धाःसां ज्यू। सकलें पालाकतः मुन। पालाया खाता हल। वया ककाया काय् किजा मेगु हे पालाय्। वयात धायके छ्वत, खाताया नापं व नं थ्यन। मेमेपिं इष्टमित्रपिसं नं खाता, धुं, ध्यो तयके हल, थ्व हे थनया व्याहा खः। वज्रसत्वया गुभाजुपिं सकलें थ्यन। अले तुयूकापतं दुखापिखां तीकाः कूताले तल। भाजं-भिजं, सु-सा छुं मोसां प्यह्म गुभाजुपिसं कुबुयाः ह्यामुचो तक यंकल। अन तक स्याः-न्याःपिं छ्वया नं वने माःगु जुया च्वन। अन निसें ह्वेकेवातसें कुबुयाः सार्स्याः दिपे यंकल। पालाकतःपिं सकलें धयाथें दु, जि नं वना। थ्व सिथं यंकेगु ज्या सुथ न्हापां हे याय् माःगु जुया च्वन, छाय् धाःसा थन उखुनु हे दिपं लिहाँ वयाः वःलाछिं थ्यंकाः कँयूलः काय् माः।

दिप छु, छगो तःगोगु सुलुक्याः ह्यितेगु ल्वहँः थें थ्यस्यहे लूगु ल्वहँः। उकी सिंपँय् दिके थें सी दिकाः कूताः जक कस्वाना हल। वया ककाया कायह्मसें च्याःगु धूं छुपुं सीया सँय् थीका बीव ह्वाकेवातसें सीह्मसित वसः-इसः त्वकाः छ्युँले खिपतं चिनाः च्वयूपाखे सायकाः धमाधम ला खानाः व ल्वहँते गाःवंथाय् मुंका तल। छचालं ततःधिकःपिं घोत (गिद्धत) मुना च्वंगु दु, गुलिं भाराभारा पपू संका च्वंपिं, गुलिं गलः तथकत यानाः ताक याना च्वपिं। अमित न्हापां कँयूनिं कुचा

कुथा याना: नकल । लिपा छ्यँयात त:गो ल्वहँतं चिया: तच्छ्याना. व ला नापं वालावाला संका: तोता बिल । ह्मतिं छकू छकू थ:ला मश्व:ला पल्खं हे सुचुक नया: धांत चिला बन । गुलि गुलि ब्वया नं बन । अले व हि-हा दा:-दी किना च्वंथाय् चप्पा वाला: सकतां हुत्तु हुया बिल । ल्यं दुपिं घोतसें व नं शाकलुक याना: नया वन । अले ह्लाकेबातय् अन हे ल्हा:-ल्ही हुया: बजि-विजि नय् धुंसेंलि सकलें लिहाँ वया ।

पालाय् ध्यनेव घ:सू पुजा भ्वय् । धात्थें मैं, जि उखुनु व हे सुथे न्हापां च्या त्वना वनागु सिवे बजि छपौ, ला छकू घुरक: छ्वय् मफु । श्मसानया व हे दृश्य जक मिखाय् वया च्वन, च्वन — व गिद्धतसें पुलिकँय् छकू छकुतिं घुतुक्क नुना च्व:गु, आतापुति सात्तु साला: ल्वाना च्वंगु व विशेषयाना: ह्लाकेबातसें ला, हि, दा: छु भ्या: छु भ्या:गु ल्हातं बजि नया च्वंगु जक लुमना: भ्वय्भ्वय् ल्हा: हे मवं । चान्हे नं न्ह्य: हे मव: । जिपिं नँनेवा:त निह्मं छ्गबारा चिना च्वना । मने छ्छु खँ लुया च्वन — थ्व स: न्यना: वया कला: गय्च्वंक ल्वइगु ज्वी, ख नं गय् जक याना: सह याय् फइगु खँ, गुलि लांलां तक खि कया: च्व कया: उसाय्-मदु लहिना: थ:गु न्ह्य.ने भा:त सिका च्वंपिं ला बना बना वंक ल्वय्यो धासेंलि थन ध्यंक, व नं थ्व जू व जू धका: मसीक्क मन्त धका: व.गु 'कचिकां हिना पौ या भरे गथे भा:त सित धका: सौसा: वनेगु ? उकिं ला अबले सती वनेगु चलन दनिबले चण्डाल पाःलायागु जालं भा:त मन्त धका: स: न्यनेवं व पतिव्रता मिसा "छि कायया संसर्ग वने न्हां" धका: सती वना च्व:गु ।

धात्थें ला थन वास: नं छुं याय् खंगु मखु । २।३ न्हु ज्वर वल थ:थ:पिंके दुगु पीत्तघ्न, संख्ववति, छु छु वास: नकल, मध्यू , सँय्तय् थें थ्वँ दाय्का: त्वंकेगु इत्यादि वास: फीसं याय् छा:गु मखु, फं फं ज्वर तह्यो जुया वल, कला ह्म ह्मया: ह्मया: ज्वरे हाल — सित । अले जि ला च्वनां च्वने मफया वल । व मिसा छ हे थें च्वना वल, व हाल-ल्वल

ज्वी धका: मने लुया व:लिसे छ हे ख्व:गु, ह्वा:गु, मूर्छा मूर्छा ज्वीक संगु थें च्वना वल, खना वल। ह्रे मं, छन्न अबलेतक छुं साक भिक नके मनंनि मनं तुना थें छजु भः मः धायक पुंके मनंनि, न लुदंक नाप नापं गनं ज्वी नन। खः का छको निको फुकिजे पूजा पा ता ज्वीबले नाप नाप च्वने नं उलि हे का। व नं हने मा पिं आचा, कका, दाजुपिनि न्ह्य:ने, नतुइ हे मछालापुसे च्वं। ह्रे, लिपा उलि नं नाप च्वने मखंक थथे बाया च्वने मा:गु। उकिं हे ला ज्वो ल्ह्रासा नेवा:तयत म्ह्याय्‌मचा बीमज्यो धा:गु। संयुक्त जूसा व्यापारे वंसां नाप नाप खुनु वने ज्यू।···

···जि मचायक हे जिगु म्हसुका: वल—"धाय् ज्यूगु मखु, ला-हिया शरीर, जि नं छुं जुया: ··· ··· थन अथे हे जूगु जूपा छं नं मं, अथे हे ··· ··· छु छु जक याय् धुंकल ज्वी जि धाय् मफु।"

सुथे ज्वीका: भचा आनाह्‌ँ न्ह्य: वल। उखुनु अथं। प्यन्हु दुखुनु भि पूजा। सुथंनिसें बहिली व द्य द्य पिथाय् खाता छपु छपु ज्वना: मदुखुनु थ थिति इष्टमित्रपिसं छ्या ह्या त:गु द्य: लूवन। लँकोर चा:हिला: खिवातयत चप्पा नकल, फ्वगिंतयत ध्यबा दान बिल। गुभाजुपिसं वज्रसत्वं द्य (सफू छगू) ज्वना वया सी थाय् क्वथ:य् पाठ यात। पालाय् लय्‌सिवा ज्वलं पूजा याना: भ्वय्। उखुनु नं जि नाकं नसा काहाँ मवं चच्छि मने व सकोमिया कला:ह्मस्या थासे छ हे जक लुमनाच्वन, च्वन, उकिं कन्हेखुनु सुथे न्हिकं यानाकथं थाकच्वे थाह्‌ँ वना: ल्हामु अजिमा (छ्वास्कामिनि) यात कीगः तिनाबले सारा गुम्बाया जवपाखे जामाचोकुने सिकापाकुया ह्व: खना: पालाया पासापिं छह्मनिह्म नाप सल्हा याना: अन वनेगु क्वो छिना।

धात्थें कन्हेखुनु हे मा:मा:गु ज्वलं सकनां ताध्येयात कुम्वोका: सल गया: वना छ्या। ह्व या कय् धुंकार धयागु गां दु, अन हे बाय्। कन्हे खुनु सुथय् गामं पिने ख्यले सकस्यां लं-लिं तोता: पहाड गया: थाह्‌ँ वना। न्हापां ला भी जामाचोया जलिख्वहँ: थें मखा: ज्वी धका:

च्वनां मखु खनी, पाः साप तःस्वाः, प्यपां प्यपां चुयाः वने माः। ह्वः थ्यनि थे च्वंकाः छथाय् फहिला वने मा , उखे पाखे खने मदु, पचिपचि यानाः कय् कय् पुयाः पलाः तय् माः। धात्थें अन जिगु पलाः छपलाः तोफ्यूगु जूसा क्वें पू माले मालिगु। तर थौं तक नं अनं कुनु वयाः सुं नेवाःत सित धयागु मदुनि हँ, उकिं थें जि नं मसित। ह्वतं दुने कथाचा थें २०।२५ ह्म मनू च्वने ज्यूगु पाकु दु। अन चीभाःचा छगः व ल्वहँः छगले पालि स्वाँय् सीदु। व सुरतवज्रयागु धाल। अनं नं दुने वनेगु ह्वः छह्वः व जःखः थां गुंगः दु। थ्व सर्पया बिखु थें कैचा कैचा लूगु थांयागु बाखं ला छं न्यना हे त गु दु। व ह्वतं दुहाँ वनेत फेफे तुनाः वनेमाः, मत च्याकाः वने माः। अन मतं भचा खने मदुबले जि ला भसंक वंक भी निह्म कयहेँचा व मेमेपिं त्वाःया दाजु किजापिं नाप जलिल्वहँः थ्यना च्वंगु। दुने मनू छह्म जक न्ह्यंगु ह्वःयाथाय् भी निह्म जक प्यपुंक लाःगु। मेपिं मत ज्वंपिं पासापिं गुलिं न्हापा व गुलिं लिपा लानाः छथाय् लाक्क स्यूँसे च्वंगु व छ ग्यानाः जितः कस्सिक ज्वंगु। का, जिं ला अन छह्म पासाया ल्हाः धकाः ज्वना च्वंगु। अले जितः भचा चिकु थें जुयाः अन बँय् स्वाउँसे स्वाउँसे प्याः थचाः वः थें जि चाल। अन दुने ध्याक्वे लाक्क गाः छगाः दु, अन हे गुह्येश्वरी बिज्याना च्वंगु धाल। धात्थें व गाले च्वंगु लखय् भीथाय् गुह्येश्वरीया जल थें स्वां-सि व धालाथ्व वास वः। अन पूजा यानाः काहाँ वयाः स्यलय् च्वनाः भ्वय् भी नया।

अनं व हे पहाडया ल्यूने पाखे च्वंगु गुम्बाय् वना। अन भिक्षुत नं दु। अनेक देवदेवतापिनि मूर्तिया नापं 'सुरतवज्र' धकाः बेतालिं चिकाः गुजिलं फिका तःगु छगू मूर्ति नं दु। स्वयाः ल्हासा लिहाँ वया।

धात्थें मैं, संगीत व योगया अनेक सिद्धि क्यनाः पोतला लामा नापं लयूतायकाः नेपाःया न्हाय् तया वंह्म सुरतवज्र महा आचार्य नाप सम्बन्ध दुगु थाय् जूगुलिं भी नेवाःतय् निंतिं व थाय् अत्यन्त महत्वपूर्ण

जू। उकिं आःतक नं ल्हासा नेवाःतसें व थायूयात तीर्थ थें हना तः।

थथे आचार्य सुरतवज्र लुमंकु लुमंकुं शाक्यादावा (बछला) ध्यंकः वल। थुकियात सँयूतसें भगवान जन्म ला धकाः माप माने याः। थ्व ला गबलें गबलें अनालां यानाः तछलां लाः वः।

लच्छि यंकं धया थें गुम्बा गुम्बाय् भिक्षुपिसं व निङमा लामापिसं (तन्त्र चर्या याइपिं) पूजा-पाठ इत्यादिया नाप नापं पौभाः ब्वयाः उकी क्यनाः क्यनाः ध्वीक बाखं कना च्वनिगु। भी नेवाःतय् नं बहिली, ह्लामुची, लुँदेवा हिलेगु, खाता, धुं ज्वनाः ग्यःग्यःपिं थाय् थ्यः लू वनेगु व अक्षोतृतीया खुनु तःगू हे पालाय् गुथि दु। कथा पत्ति बहि-खाता, भिंग्यः पूजा याना पुलां ल्याः कोछिनाः न्हूगु ल्याः छुइगु नं थुखुनु हे। पुन्हो खुनु ला थाय् हे मोल स्वांया -पुन्ही हे जुल, पूजा, भ्वय, सकतां-सकतां नेपाः लोमं।

थ्व खँ छन्त धाय् माःगु मखु, उथाय् तक नं भीगु आपाः पौ ल्हासा व नेपाः थाःहाँ काहाँ ज्वीपिं नेवाः साहुतसें हे हय्-यने याइगु तिनि। उकिं छं नं अबले तक न्ह्याह्म ल्हासा साहु नेपाः ध्यंकः वः सां पौ ज्वना वःगु दइ धकाः आशा याना च्वंगु दु जुइ, हानं सुं ल्हासा वनिगु दु धकाः सीव चिट्ठि छपौ बिया छ्वःसा ज्यू धकाः नं मने तः ज्वी मखुला ? अथे हे थन नं न्हापा अत्रुं पौ व पो ज्वना वः थें नेपालं वःपिं नँनेवाःतसें नं पौ व 'तोकु' धकाः कस्यालि पो-पी नं ज्वना वइगु जुया च्वन। उकिं सुं नँनेवाः ने पालं वलकि च्याना छ्यः तक वने मलाःसां ब्वां छ्यू कथाय् तक वनाः पौ बा तोकु काःवनेगु चलन दु। गबलें गबलें ला 'स्वांपो' धकाः नेपाले छुं तःधं पूजा बा छुं तःधं ज्या याय् माल धाःसा 'थन थ्व पूजा जुल बा थ्व ज्या याय् माल' धकाः च्वया तःगु पौ सहित स्वां-सिन्हः दुगु सम्यूज्वलं पो ध्यंकः वइ। अले पालाय् भ्वय् न्याइ, सकसिनं व सिन्हः तिनाः स्वां छुनाः नेपाः हे थ्यं थें न्यंक खँल्हा-बल्हा याइ।

थुगुकथं मां, नेपा. व छ लुमंकु लुमंकुं नायो मदुगु जःमू थें पौ-पाला, न्हि-ला यायां दंदं फुना वन। छको नेपालं पौ थ्यन कि तुरन्त हे ब्वयाः नेपाः थ्यंके माः थें च्वनिगु. मां नाप, छ नाप खँल्हा-बल्हा याना थें च्वनिगु' हानं काल-बिल व ज्या-ग्वँ धाधां व समय-जमू मचायूक चाःहिलां वनिगु।

छन्हु छगू कथाय् नँनेवाःत थ्यंकः वइगु। भी पालाकतः मखुसां भी व्यापार सम्बन्ध दुगु कथा जूगुलिं मिले जूपिं पासापिं नाप च्यानाःवयः तक लँस्वःवनेगु कोछिना। धात्थेंया खँ जा मैं, व थ्यंकः वइपिं नँनेवाःत नाप कुशलवार्ता यानाः खँ-खिँ ल्हायूगु सिबे नेपालं वःगु पौ छपौ याकन ब्वलाः इकी मेमेगु खँया नापं "भौमचा ··· ··· प्रमुखन जल भोछिसयां आनन्द फया थुका" धयागु वाक्य छगू ब्वनेगु इच्छां हे जितः अन तक साला यंकुगु खः। ख नं अबुजुं थःगु पती छंगु नां च्वयूगु गबलें तोमफीकु। वना, इले हे नँनेवाःत थ्यंकः वल। अमित ह्यसीकाः छगू निगू नेपाःया समाचार न्यना। तर मन व हे पौ दुगु तातो पाखे जक, उकिं खँ ल्हाना च्वंपिं अथें तयाः जिपिं २।३ ह्म ल्याय्-ह्मत जानाः व तातो ब्वयूके हया। अमिगु कथाय् यंकाः अन कथाय् च्वंपिं बंजाःतय् न्ह्यःने तातो फयनाः स्वया। पौः दुदु पिनि ब्वलाः स्वयाः लयूतायाः लिइँ वल तर गुलि पुत्त् व्वोकाः स्वयाया जिगु पौ मदु। नुगः मछिकाः जि अथें वया। उखुनु बहनी ब्यलि हे मयासें द्यना।

वन्हेखुनु न्हिचिछ अथें, जि भुगुलुं। बहनी व हे ह्मिगः नँनेवाःत थ्यंकः वःगु कथायापिं निह्म मनू व व हे कथाया पाला गुभाजु नापं थ्यंकः वल। जि ला हसं थाग् तोतल। काचाक्क चोकूची भोस्वी धुन। अमिसं जिमि मेपिं पालाकतःपिन्त नं सः बिया थके धुंकल थें। व गुभाजुं 'स्वयादिसँ साहुजु, संसार थथे हे खः' धकाः खँ हे छ्वी मलाःनि २।३ ह्म पालाकतःपिं थ्यंकः वल। अपिं वःगु तायूव जि थयूक थँस्वयां

अपिं ला फुकं जमदुत थें धाय् ला कर्नपाका छुनातःपिं द्यःगं धाय् जिला ग्यासें हे वल अले जिं "छिपिं फुकं छगों जुयाः जितः छु याय् त्यनाः… …!" धकाः ह्याले धुन। अले व गुभाजुं "साहु, काय् मचा जुयाः अथे अधीर ज्वी ज्यूला, थज्याःबले ला खःनि चित्त चोफय्के माःगु" धाधां तीजक कचिकां हिना पौ व्वल। फुकसिनं वयात त्वलहँ स्वया च्वन। वं पौ ब्वना नं हल —

"काय भाजु … … यात अशुभ संबत दोलछि व पीच्या साल मिति … … ला गाक व … … वारखुनु … … रोगन छिमि अबुजु … … स्वर्गारोहन जुल। थन माःगु सतिगति याय् धुन, आमकन नं माःगु सुचिनिचि सकतां याना छ्वव—छंमां … …" आदि आदि छु छु धाल मत्यु, जि बांलाक ताःगु मखु। पालाकतःपिं सकलें च्यन, सकसिनं थःथःगु तुपुलि त्वय् धुंकल। जि ला मेगु छुं हे धाय् मफु, "यो … … बु … … " धकाः जवसं च्वंगु द्यःगमे भोसुना बिया। मिखाया न्ह्यःने अबु गोतुइकाः त्वोक गां फाय्का तःगु, मां स चचः पुयाः नुगः दादां ख्वया च्वंगु व छ व क्यहें चां मांयात घय्घय् पुनाः ख्वया च्वंगु दृश्य वया च्वन, च्वन। ह्यानं ब्राइसकोपे 'भात्त' मिक मेगु थाय् खने दइ थें मेगु दृश्य वल—"जि नं थन सीसा! … …" अले छिमि नापं जि नं ह्वाँय् ह्वाँय् ख्वया छ्वया।

भचा सकलें सुंक। लिपा म्हो पालाया गुभाजुं व सीपौ ह्यानं छको छगः छगः आखः ब्वना स्वत। अले अन द्यःगमेसं च्याना च्वंगु देवा कतकयाः जिगु ल्हाः ज्वनाः व पौ मते थीका बिल। कथा नापं मकसं नवय्क व भों च्यानाः नौ जुल। लिपा जितः अनेक प्रकारं ह्येकाः जिमि बंजाःतय्त माःगु ज्या-जि वानाः सकलें थःथःगु तुपुलि ल्हातं ज्वनाः कथां पिहाँ वन। जि जक चच्छि बंजाःतसें चाःह्वीकाः भुगुलं च्वना च्वना।

कन्हेखुनु सुथे म्हो थाय् ख्वौ भ्या, काय् थें धुं छकूचा भ्याः

कयाः ख्वाः-खी सिला। बंजाःतसें पालाकतःपिं छ्ह्मनिह्म ज्ञनाः गुम्ब्रा गुम्बाय् च्यः ल् वन। न्हिने 'भिञ्चय्' पालाकतःपिं सकलें वय् माःगु। वल, भ्वय्-भी नया सकसिनं जितः विचाः याना वन। थःपिसं स सःथे धीर्ज बिया वन। अमिसं धाय् फुगु, याय् फुगु उलि हे मखाः।

छन्हु-निन्हु अथें वन। म्ही नेवा त सकलें धया थें विचाः वल। सँय् इष्टमित्रपिं नं ७४ ह्म वल। सकसिनं अवुजुया शील-स्वभाव, इमान-जमानया तारीफ याना वन। अथे हे ज्या याय् माः धकाः जितः अर्ति-शिक्षाया नाप नापं भलसा नं बिया वन।

याःछिनि लिपा डाकं नेपाःयागु पौ छपौ थ्यंकः वल १७ न्हुति बिकाः। सकतां खँ मांया भाषां च्वयां तःगु, मां आखः मसःगुलिं मेपिं स्वीतं च्वका हःगु ज्वीमाः। उकिं छंगु नां मदु। कयहेँ चिगु नां नं मदु। कय् लाक मामं नेपालयागु काल-बिल स्वयूत व मेगु छेँ ज्या बिचाः यायूत जितः नेपाः वयूगु तिव्रः याना तःगु दु। धात्थेंया खँ जा मैं, व तिवःया दुने मांया म्हो जिह्म नाप तयाः याकन छयूचिया ख्वाः स्वयूगु इच्छा सुला च्वंगु दु। न्ह्यागुसां जि नं हथाय् चाया वल, तुरन्त व्वयाः हे नेपाः थ्यंकः वय् मास्ति वल। तर ल्याः चाः याय् माल, ज्या-खँ लःल्हाय् माल, बल्ल निला लिपा छ्ह्म पासाया बज्ञाःत नाप नेपाः वयूगु बन्दोवस्त याना।

वया। जिमित नं अवुयात थें च्यानाः ख्यः तक पालाकतःपिं व इष्टमित्रपिसं तःवल। अन नं पालाया पासापिनि नुग मछिं, ख्वा ख्यूँ से ख्यूँ से च्वं। गुलिसिनं अमि छेँ छेँ वीगु पौ बिल। गुलिसिनं छुं दुविस्तागु वुखँ व छेँ कला पिन्त वीगु कस्यालि नं बिल। फुकं बांलाक, लुमंक तया।

जिपिं सल गयाः भचा वय् धुंबले थेपुं गुम्बा खने दत, मानो ताचो संकाः जिमित बेला बिया च्वं थें। यानं हे छको नमस्कार यानाः सल न्ह्याका। वयं न्यूनं वाःगु लखइँया पहाडे चाय् लखइँयाह्म तःधिकःसे

च्वंह्न भगवान् थः छह्न दु। अनं गां गां पुलाः ल्हासा खुमि-सिथं सिथं यातां प्यातां खाया च्वंगु तिसिमा व वाउँसे वाउँसे च्वंक पिना तःगु कयूगू, बकुलाः आदिया बुँ स्वस्वं छुसू ध्यन। अनं स्यामे (सिँयागु नांचाय् च्वनाः ब्रह्मपुत्र खुसि छिनाः छगू फै, च्यांग्रा यक दुगु गामे बाय् च्वना। हानं खुसि सिथं सिथं वयाः न्याफसो पाः गयाः थँय्यंकाः लिफः स्वयां याने पोतला व भयाकुरी गुम्बा खने दत। अले छिगू गुम्बायानं भसुकाः निथु छायाः पःत्या काहाँ वया। मनूत जुयाः जक दया च्वंगु व लँय् चिचीधा जाःगु पर्वःचात यक दु, थाय् थासे च्वापु नं खने दु। उकिं अन सुलच्वं मदयूक मगाः।

पःत्या पुखू तस्सकं तःधं। ह्याकिं ह्याकिमं यानाः थपाय् ह्ाकः सीमदु। सिथं सिथं लँ। दुंगाय् च्वनाः च्वनाः न्या लाइपिं माझित चाःचाः हिला च्वनिगु। अन लः हुँय्त जक मखु मेमेपिं रङ्गरङ्गयापिं लः-भंगःत व भीसं छको निको जक आकाशे माःह्ना वःगु खनिपिं कलःखात नं अन पुखू सिथे यक यक खनेदु।

अनं भचा वयूव भारा गह्नि। निखें ल्वहँःया नांगा-गुँ। दथुइ खुसि। जःखः पहाडे ह्वःह्वः दुथाय् खुँत सुला च्वनिगु भय। उकिं अन ध्येबातसें तुपः थनाः च्वना वइगु। अन दथ्वी छबाय् च्वने माः। अन अंग्रेजी डाकघर व तारघर नं दु। ५०।६० खाति छेँ दुगु गां छगू दु। सँय् सरकारया छगू भ्कोम् नं दु।

अनं वयाः मेगु छगू लँय् लाःगू तःधंगु थाय् – ग्यांचि। जि छगू न्ह्या हे दयाः अन वना। सँय् ल्हयकुं (अडा, व गुम्बा ला दइगु हे जुल, अंग्रेजी अडा व भी गोरखा अडा नं दु। डाकघर तारघर नं दु। अज्ज भी नेवाःतय् छगू पाला नं दु। ल्हासाय् थें बखत बखते न्यायूखि थायूगु व नखः हनेगु चलन नं दु हँ। जि नख बले मलाःगुलिं छुं स्वय् मखं। मेगु भारतं वइगु मालताल आपाः अन हे जुकाः हय् माःगुलिं अन बकु कुबुया तःपिं ताध्ये व पोंगाचात भो भो वया च्वंगु खनेदु।

उकिं साकं नं यक दु। बरु अन फय्‌ वय्‌ यःगुलि सुथ न्हापां हे पमः चायूका तइगु व बान्हि पुल धायूत्र हे पसः-पिसः तिनाः भयाले गोयू तयाः पासा पासा मुनाः गफ सफ याना च्वनिगु बा ह्लिता च्वनिगु।

अनं निगू स्वंगू सँयूगां पुलाः फिखाछें थ्यन। अन छबालि निबालि वः हँ। उकिं अनया तत गोगु छ्वया चप्पा साप हे साः। सँ द्ययूगु व बकुठाः नं यक खनेदु। अन गांगामं ब्यापार याःवइपिं दुइत्रात यक वः, उकिं भी नेवाःतयूगु कोथि, पसः ज्यामः, नं त गूमछि दु। हानं भीगु अडा नं दु। कुनी थें अन नं हाकीम दिट्टा। अन नं फय्‌ वय्‌ यःगुलि अथे हे न्हापानं पमः चायूकाः न्हापानं हे तीगु। अन नेपा पहःगु देगः चीभाः दु, गुम्बा दु। उकी थाय्‌ थासे गोथ्याँय्‌ स्वाना तःगु, ताचो ब्वयूका तःगु दु। मैत्रेय तथागतया छगः देगः। छचा खेरं छें दयूकाः दथुइ दःः। जम्मा ७ पु स्वान्हे दु, उकी ५पु स्वान्हे थाहाँ वनेव भगवा-नया ख्वाः चूलाइगु व मेगु हानं २ पु स्वान्हे थाहा वनेवतिनि छ्यँले च्वंगु चीभाः चूलाइ। तँतँ पत्ति गुम्बा। घेलुंत च्वनाः पाठ पूजा-धर्म याना च्वनिगु। अनसं पौभाः ब्वइगु अंगः धाय्‌ ला पक्खाः धाय्‌ छगः दु, उकी मैत्रेय बोधिसत्वयागु कारचोपी पौभाः ब्वइगु। व ह्ल निं भी तिनि ख्यःया घंटाघर पाय्‌ जाः जुइ।

थथे स्वयूगु न्यनेगु यक दुगु थाय्‌ जुया नं नेपाः थ्यंके हथाय्‌ चाःगुलिं अन चच्छि हे जक च्वना वया। वयूत अन नं फलेपालाया थकालिं तिम्ब्रि याकेगु चलन दु खनी। पाहाँ-पिहिं यानाः त्वकु-पो २।३ पो नं ज्वंका हल।

अनं छगू गामे छबाय्‌ च्वनाः जःखः कं भाः थें छमा निमा सिमाचात दुगु खुसि ब्वाना च्वंगु स्वस्वं थः सलयात नं अथे हे त्वाकेभनं वया। भचा जक वय्‌ धुनेवं पाः गय्‌ माल। सल गन ब्वाय्‌ फइ। बुलुहूं त्वहँयागु ह्लाउँपाः गयाः च्वय्‌ सध्यवं बाय्‌ कन्हेखुनु न्हापामं थ्यंगु पाः गयाः च्वय्‌ थ्यनेव सल त्व ताः कच्यां वयाः बाय्‌ थ्यंका।

कन्हेखुनु साक्या ध्यन । पहाड च्वय् दय्का तःगु गुम्बा । अन लामाया तखत हे तःले महिष सम्बर दुगु धाइ । अन कंग्यूर-तंज्यूर व मेमेगु सफू नं यक्क यक्क दुगु सफू क्वथा दु । छाय् धाःसा अन तिब्बती सफू थाइगु पारकं (प्रेस) दु । छगू छगू सफूया थासा छखा छखा छें पँचिना तःगु । पसः, वजार, थोम-थीम नं दु । यले वरेजुपिनिगु ज्यासः पसः नं दु ।

अनं निबाय् स्वबाय् वयाः धिम्री मैदान ध्यन । गनं गनं खुमि नं दु । सल गयाः हे खुसि छीगु । अन सँय् मरकारया भ्रोमया नापं व मिखां न्हाय् मदुगु ख्यःया दथुइ गुम्बा, ज्यामः बरेत व गनं गनं खुसिचाया सिथे सिथे छुमा व क छेमा नं वाउँक च्वने दु । अन निबाय् च्वने माः ।

अनं ल्हासाया लँय् दकले सकले ग्यानापुगु, ज्यूसेज्यूसे ज्वीक दुःख सी योगु थाय् लंकोर पाः । जीवने दकले दुःख सी नंगु हे अन । उकिं हे ज्वी ल्हासा वनिपिन्त साइते मलाइ धकाः घौ तयाः सगं विया हइगु व थःथितिपिसं नापं सकसिनं सगं बी मायूका तःगु । क्ती छुम्ह मनू म्वायूत गुलिसिगु भिंतुना माःगु ! गुगु भ्रोगु समाजया सभ्यताया चिं खः ।

अथे ला जिमिसं नं अनयात माः धकाः लाभा, त्सभू, अयलाः गाक्क ज्वना वयागु दु । थ्येत्रातसें छेंगूया ह्मिचाय् थ्वँ थना हःगु दु । सुथ न्ह पानं जक मखु फसे लाइ धकाः चान्हे बाचाती हे थना हःगु । गनं गां बा छें खने दुगु मखु । मिच्याकाः च्या दायूका च्वने लाःगु मखु । व हे थ्वँय् चप्पा वालाः नय् माःगु । विपयागु फसं कयाः कपाः स्याइगु द हे दनि, हानं पाः गगं थपायूचो स्यें-स्यें वइगु कि सास हे चब्बुइ थें ज्वीगु । विचरा सलत नं अथे हे फ्वीँ फ्वीँ यानाः वया च्वंगु दु स्वय् हे कन्ना चायापुसे च्वं । तर न्ह्याक्व हे दुःख कष्ट जूसां छंगु ख्वाः स्वयूगु आशां जितः ह्लेका हया च्वंगु दु । उकिं छं नेपाः ध्यनेव थ्व फुक

दुःख लोमंक मत्यना याइ तिनि भयागु खँ बःकयाः बह्न पाः च्वय् ध्यंका।

अनं सासः हे मफिसे ह्नपतं क्वहाँ वयां फय् भ्रं भ्रं तह्वो जुया वल। ख्वाले कि ख्वाले फसं कल। माकःतुयुलि गलचन्दीं हित्तु हिना नं मुत्ताः दुगु मखु। ध्येवात 'हुर वल थें' (ख्वाउँ फय्)धकाः हाला हल, जि ला हंसं थाय् तोतल, अयूनं हानं छको छ नाप लायूगु आशां सुप्रेम सार्थबाह, मिह मार्थबाहपिनिगु बाखं लुमंकाः जि नं करुणामय लुमंके धुन, तारेमाम् नांकाय् धुन। ध्येवातसें जिमित सलम्हं क्वकयाः बँय् भोसुकल, थःपिं नं भोसुन। द्य ने फसं जिमित फिया फांगां फायूकां च्वन। हानं व फुक च्वत्तक त्वका नं यना च्वन। अथे फि व्वीका यनि-बले जिमित नं वं ल्यहेँ थनि थे थनि थे च्वं। भाग्यं फसं हे फयूयात व्वीके यंकु थें ह्वीँ ह्वीँ सः वयूक न्ह्याना वँवं पलख लिपा ताय् मदयूक तापाना वन। अले 'सोता, भिंद्रा, नुनु, याकन नु, भाग्य जुल' धकाः उर्व मे सल गयूकाः ज्वाके हल। बह्न बल पाःक्वय् फैगले ध्यंवले मानो जिपिं स्वर्गं ध्यंथें जुल। फय् नं मवल। दमदिम नं तन। ग्याःगुलिं हंसं धाया च्वंगु दु। अन हे बासं च्वना। अन नयूबुं च्या दायूकाः मामं थें विचाः यानाः क्वाक्क चप्पा नकुवले व चप्पा साःगु वयान यानां साध्य मजू। छ बाह्राय् पिका खुनु न्हिने छिमिथाय् क्वथाय् तयाः पाहाँ याःगु सवाः लुमंसे वः।

का, भचा लिपा ला च्वापु गाः। न्हापां ला वा वल धकाः च्वनागु, लिपा वा तन फुति जुजुं फ्वात्त फ्वात्त कपाय् थें च्वापु जुया वल। थ्व च्वापु न्हापा फय् वय् न्ह्यः गाना ब्यूगु जूसा जिपिं नेपाः ध्यनिगु हे मखु सकलें अन हे समाधी च्वना छ्वइगु ज्वी। भाग्यं धाय् ला छंगु ख्वाः स्वयूगु इच्छां त्याकुगु धाय् मयु जि मसी, अथे हे मेपिं नं सुं मसी। चच्छि अन लुमुक द्यनाः नेगाः म्हंका च्वना। कन्हेखुनु सकस्यां न्ह्यः वयां च्वनतिनि नयूबुं च्या त्वनेगु मखुला भिंद्रा, धकाः

ध्वंसेंलि तिनि दनाः च्या-चि त्वनाः अनं वया । लँ हिमालय कंकं वय माःगुलि च्वापुइ निभालं कल कि च्वापु च्वलः वय् यः हँ, उकिं उखुनु नं जिपिं हथाय् चाः। सल नं कुती बाय् थ्यनिन धया थें भचा ब्वाँय् वः।

अनं जिपिं सोनाम् गुम्बाय् देके वना। अन आपाः छेँ १ नं जक जाःगु गुंबाया थः दुगु छेँ जक ३ नँ जाः। घेलुंत नं दु। थ्व्य् मेमेगु गुम्बाय् थें सिपुतिं किया तःगु व अंगले नं न्यंक थः च्वया तःगु दु। अन खाता छायाः धुं देया च्याकाः लुइंक थ्व दर्शन याना।

अनं वयाः कुति थ्यंबले जिपिं छेँ थ्यं थें जुल। थ्व नं अन सँदे हे तिनिसां नेपाः पह वय् धुंकल। नेपाः तुपुलि व पुतु दुगु भाँत क्यूपि तामाङ्ग भाय् व खय् भाय् ल्हाइपिं भल्यात थोथो खनेदु। नेवाःतय् नं गुलिस्यां लं सुरुवाः, गुलिस्यां भोँत सुरुवाः फिनाः नेवाः भाय् नं ल्हाना जूगु ताःबले फी नेपा गाले चाःहिला च्वना थें च्वँन। उकिं जिमि मिखा उखे थुखे मद्यूक चा हिउ। तर मिखां चाःचाः हिलाः छत्वाः नित्वाः पसि लु हे ल्वकुसां धुलंधालं गयाः भ्वीसे हाकुसे च्वंगु पिलाक खने दयक घय् सुया तःगु तामांजीतय्‌गु जक। अले मिखाया गय् च्वंक आशां द्यात धकाः मसुकालं कना विल।

जिपिं हथाय् चायां छु याय्, छगू ला निन्हु स्वन्हु न्ह्यः कुती नं च्वापु गाःगुलिं लँ मचाया च्वंगु, मेगु थ्येनातयूके बकु बुफे याना कयाः नेपाःया भल्यात बन्दोबस्त याय् माःगु। उकिं मंमदु मंमदु ३।४ न्हु व कुति गाले च्वने हे माल। धोबिया हथाय् ज्वीवं चान्हे निभाः त्वइ मखु थें।

बल्ल बल्ल ४ न्हु दुखुनु सकोया भलश नायो थ्यंकः वल। भल्या मालाः बकु फुक इना बिल। अले जिपिं नं अन कुति-थकालियाके बेला कयाः तुति तप्यंक न्यासि वया। धात्थें न्हापा ८ न्हु मजि वीगु चाबहि ४ न्हुं हे थ्यंका।

जिपिं अन थ्यंबले लँस्वः घःपिं वया च्वने बुंकुगु। मां जीं

बखिमाः वय् ज्यूगु मखु छ नं मवः। अन पुलां वंजाःत व दाजु-किजा, इष्टमित्रपिं ८।१० ह्म ति दु। मसला-मिसला बिल, कुशलवार्ता यानाः अनं जिपिं वया। बहनी छेँ थ्यंवले तोप हे तल। जि खनेव मां ख्वल। मांया व तुयू पर्सि खंबले जि नं सः हँहँ पनाः मिखा ललः धायाः ख्वय् माल्ति वल। हानं चाकः मकलं छको स्वया तर मिखां मागु वस्तु ल्वीके मफयाः अः खः ल्यवि जकं मुंका हल। अले मांयात भागि यानाकथं जि नं ख्वया हे यिया। जिःः भागि याःवःपिं छ व वयहेँ चा नं ख्वल। गथि अःख ज्वीयो! थ्यंकः वयाः सकलें ल्यूतायूगु थासे अथे सीगु छेँ थें काय् माःगु। सकसिनं भ्री भोछिसितं वह्ल वह्ल होकाः लिहाँ वन।

हानं अबु मदयाः भ्री न्ह्याक नुगः मछिसां जि ल्हासं थ्यंया सगं ज्वनाः लँस्वः वय् मखंगुलि सकलें धया थें थःथितिपिसं गंक गंक नं स्वः वयां त्वःतल। उकिं अमित मूसी नं लंपाः तयाः हे तयके छ्वय् माल। तर अबुया थें जि मूसी तयके छ्वय् मा धकाः ल्हासां नंबु तया हयागु मदु। उकिं मज्जि मगाःपिन्त नंवुया पलेसा कस्मीरा न्यानाः तय् माल, तया छ्वया।

न्ह्यागुसां नेपाः थ्यँस्यंलि नेवाः ज्वी हे माल। गोन्हुचां मदवं पीबातका ध्यबा पूलाः पूजि कया हल। जि नी च्वना। नापं छ व वयहेँ नं नी च्वनेत पाला च्वंपिं। थुकी छगू न्हिले माल्ति वइपुगु खँ छु धाःसा नी ब्यंके धुंकाः तिनि छ थ्यने हइ धकाः च्वनां, नी च्वनेत नुचिउखुनु हे थ्यने हल। अथे सँय् तिनिह्म, पू च्वनाः नी ज्वी मानिह्म जि नाप यने धुंकुवले छ नं ला समीनी जुल मखुला? अले जि नापं अबुसं-वहलाः च्वनाः छ नं शुद्ध ज्वगु जुसंलि मिसात नं नापं ल्हासा छ्वया हया तःसा गुलि ज्यूगु। सँयूतय् थें नापं ज्वनाः व्यापार यानाः न्ह्याक द्सां दक मुनाः नेपाः का हय् दइगु मखुला? छु खः छु खः पुलांपिनिगु चुद्धि। जि ला बांलाक थ्वीके मफु।

अथे हे छन्हु थाथां निन्हु थाथां मेगु निलाति वंबले अनुया खुला त्यल । शुद्ध ताङां लाःगुलि पाहाँ ज्वनेगु जक खुलां मव्वंसे सकसिनं "दु थें दुगुयात त्वयूक ज्या यात" धकाः हाइ हाइ याक मांया मन लुदंक दकिलां तःजिक पाहाँ ब्वना भ्वय् यात ।

भ्वय्बले स्याय् च्वंत्तःपिं वंजाःनीतय् नग मछि ग्वाः ख्वनाः अमिसं छुं मधाःसां जि भ्रसंक वन –अमि भाःतपिं ल्हामाय् च्वना च्वंगु खुदँ फ्वीन । उकिं भ्वय् सिधय्‌व हे हाकेे छ्य्रपिं वंजा त माले थुन । छङ्‌ला पुलां नेवाः हे जुल, मेपिं निह्म जक न्हूपिं कोछिना । अज्याःवले लाकक ल्हासां पौ छपौ डाकं ध्यंकः वल । उकी च्वया तल –

"सँय्तय् स्योले लाय्कुली) कुना तवह्म स्यापां ग्याबु बिसि वयाव गोरखा अडास सरन वल । वकील कपटान साहेवन नेपालस च्वयाव मुद्दा यायगु धक विचार यानावं च्वन तिनि मामि (सिपाहीं) व अफीसरत हूल वयाव गोरखा अडा घेरे यानाव तले थाकच्वय् ध्यंक नं स्वाहाने छुनाव थाहाँ वनाव स्यापां ग्याबु लुटय यानाव यंकल । उकिं सकलेन ग्यानाव पाकोरम सकस्यां पपल तिन । निन्हु लिपा पाकोर लँस पसल दुपिं सकलेन ननिस्याकस (थानाय्) वा धक काक्यु (उर्दि) न्यंकुसां नेवालत सुं मवं । सँयत वंपिन्त 'स्यापां ग्याबु सँय् रैति जूया निमितिन गोरखा अडास बिसि वना च्वंह्म ज्वनाव यंगु । सँय् सरकार व गोरखा सरकारया विरोध छुं जूगु मखु । उकिं पाकोर लँस कोथि थोम् पसल बांलाक चायकाव न्हापा थें च्वव' धक न्यंका हल धाल । उकिं आव ला पसल भति भति चायकु दत, अथ्यनं सकलेन ग्याक न्हापागा थें बानलाक बन्द व्यापार मजूनि । हानं लिपा छु ज्वी गुगु ज्वी धाय फुगु मखु । साहुया सम्पत्ति जिमिसेन विचाल याय मफयाव हिना मिना जुइकाव च्वने माल धालसा जिमित बानलाइ मखु । उकिं ध्व फुक बनबस्त यायत साहु हे छ्धू मफासे जी मखु ।"

अले जि व याय् थ्व याय् मद्याः तस्सकं हथाय् चाल –

"उलिमछि सर्बे अन तिनि !" उकिं ङ्वां वनाः बंजाःत ब्वयूत जोशीयाके साइत कया ह्या । न्हापां ला बंजाःत थी हे मदु । लिपा जि नं वयगु धासेंलि तिनि बड्ड वयगु कोछित । तर जैशीकथाय् न्ह्यंवनां "आः ला लँ हे मचाःनि वने जी मखुनि । हानं च्यान्हु झिन्हु त्वाः छको वा ? " धकाः धया हल ।

जि, गबले ल्हासा वनेगु ज्वी धकाः विचाः यानां च्वना तिनि चीफ साहेव भीमशम्शेरया टंगाल दरवारे देगो दक धया थें ल्हासा साहुपिन्त मुंकल । जि नं वना । भेंवेठके कुति, केरुं, ग्यांचि, झिखाछे आदि थाय्या नेवाः साहुपिं थोचा-थोचा मुनाः खँ ल्हाना च्वन । सुब्बा सर्दारपिसं म.स्यूपिं साहु साहुपिंके गन गन बाय् च्वनेगु थाय् दु, गन गन नय् त्वनेगु वस्तु कायूगु दु, गुखें गुखें वंसा सत्तिक ब्यं इत्यादि खँ न्यना च्वन । जि छुं स्यूगु मखु, अमि खँ ल्हाःगु न्यना जक च्वना । लिपा सफसितं "हानं माल धाःसा सःते" धकाः वेला बिया हल । जंगबहादुर महाराजया पाले थें सुनां सुनां छु छु ग्वाहालि याय्फु धकाः मन्यं, उकिं अबले तुं छें साहुपिसं खुला तक पल्टनयात लही धाःथें सुनानं भाला काः नं मदुगुलि तुं छें साहुया मचातसं थें लुँया कह्नि नं सुनानं न्ह्याय् मखं ।

उथाय् कंपुकोट, तोसाखानाया जक लिमलाःगु मखु, सीलखाना, बारुद्खाना, धानगोदाम इत्यादिया नं ल्हाःदी मदु । मानो समे-पञ्चादां न्याः थें फुक थासे माल सामान ज्वरे याना च्वंगु दु, दु । जि ला छको-निको ग्यास्यहे नं वः—खइला वनां ! तर थःगु न्हय्पुस्तां हि चःति हाय्काः कमाय् याना तःगु सर्बे 'जूजू थे ज्वीका, म्वायूसे' धकाः नं धाय् मफुत । छगू ला अबले जिपः नेप ले प्युंका तयूगु 'या' मदु थें च्वन । उकीसनं बंजाःत जक वयूत माने हे मजूबले वय् हे माल । लँ चाल धयागु सीव हे हानं ल्हासा वया, व नं न्हापाया थें कुतिया लं मखु, कालिम्पोंग जुनाः ।

छको ला लँया हूल कूउ व रेलया घरघर सःया नापं सीटीया तीसलं थाराक्नु न्हू। अथ्यनं सिलगरी रेलं कया वयूवं नेशालीत पुचः पुचः खंबले भचा मन याउँसे च्वन। कालिम्पोङ थ्यंबले ला नेपाः हे लिथ्यन धा सां जिल। अज्याःगु हे पर्वः, अज्याःगु हे स्वांमा-सिमा, अज्या गु हे बोलि बचन, छह्म निह्म ला भौ थ थितिपिं नं दुगु जुया च्वन। अन हे छह्मसिथाय् कोथो बाय् च्वनाः कन्हेसुनु हे ताथ्ये व दोत्रस्त यानाः कंसखुनु अनं वया। अन नं नेनेवाःतयूत त्यांग्रा पुइकेगु चलन दु खनी। बहि पुइकाःनिह्म बंजाःतयूत त्यांग्रा पुइकां तोतल।

लँ, कुतिया लँ थंज्या गु हे, गनं पर्वःया जंजं वयूगु गनं पाखं थाहाँ काहाँ च्वीगु। पेदोंग, जलेला, धोमो, स्यासिमा जुकाः खुन्हु दुखुनु फारी थ्यन। तर फारि धाःगु न्ह्याउपुगु थाय् मखु। तस्सकं चिकुगुलि छुं अन्न मसः। छु सलकि अलछिन ज्वी धाइगु थाय्। छु ह्लाः छुमा घाँय् थें लयाः सलतयूत बा ताथ्येतयूत नकउगु। न्ह्यागुसां थ्व फारि ग्यांचि, कियाछे व ल्हासा आदिया लँपु लाःगुलि अन नेवाःत व सँय् बंजाःतय् बकु-त्रिकु थतकर यायूत मनूत च्वना च्वंगु दु। छगू निगू ज्यासःपसः नं दु। अंग्रेजी डाकघर व तारघर नं दु। अनं निबायूति स्वांमा सिमा छुं मदुगु धुइना धाःगु फिज्वय् बाय् च्वनेमाः। तापाक न्ह्याथाय् स्वःसां मेगु छुं खने दुगु मखु, च्वापुया च्वापु जक खनेदु। अनं भारा गह्नि पुलेव तिनि भचा मिखा याउँसे च्वंक स्वांमा-सिमा व वाउँसे च्वंक बुँ खने दइगु। गुगु ल्हासा थ्यंकं दु धाय् माः। थाय् थासे लँया च्वय् च्वय् अंग्रेज लडाइबले सँयूतसं दयूका तःगु भोम् (किल्ला) नं खनेदु।

अथे ला मैं जिमित च्यानाख्यः तक लँस्वः व हे वल। तर न्हापा न्हापाया थें न्ह्याइपु मजू सकस्यां ख्वाः चकं मजू। उखे थुखेया छगू निगू कुशलवार्ता यानाः जिपिं ल्हासादे दुहाँ वया।

धात्थें ला मैं, उथाय् तक ल्हासां सुं मनू पित छ्वया महःनि

खनी, दुहाँ व पिन्त जक न्ह्याथासं वःसां दुत कया च्वंगु दु। हानं गुम्बा गुम्बाया बरेन, चितुंत (भिक्षु अधिकारी) कोता-कोतातय् नं सुयां ल्वापु याय् ह्माः-मयोसां माःमा गु लडाइया सामान दुनं दुनं ज्वरे नं यानां च्वंगु दु धाल।

धात्थेंया खँ जा भीसं ल्हासाय् अधिकार कया तःगु खमफाःपिं सुं विदेशी शक्ति 'छिमिगु देशे थ्व गोरखातय् छाय् थुलिमछि अधिकार' धकाः थनया निह्म प्यह्म हारांहारांपिं अफीसरतयत छ्वनाः छ्वनाः तंम्वेके बिया तःगु दु खनी। अमिसं ल्हासाय् दक नेवाःतयत स्यानाः दक धन-माल लुटे याना कायगु धकाः ग्वसाः ग्वया तःगुलिं भीसं थ पिनि दुधन सिसितइ धकाः न्हापा व्यापारीतयत उर्दि ब्यूबले सुनानं थःपिनि सर्बे गनं सिसि तय् मदु धकाः न्यंका ह गु जुयाच्वन। थ्व खँ ४।६ ह्म नेवाःतय् भरे ठ्य पार याना च्वंपिं नेवाःतयत दां स्याय् बिया सेका १८ तक नं व्याज नया च्वंपिं सयूतय् थवं थः "थज्याःपिं सोभापिं नेवाःतयत गय् स्यानाः सर्बे कायगु!" धकाः खँ ल्हाःगु भी हे बंजा. छह्मस्यां ताःगु हँ, उकिं हे ग्यानाः जितः अथे पौ च्वया हःगु खनी।

न्ह्यागुसां जिपिं ल्हासा थ्यसेंनिसें थन छुं अपायूचो तःधंगु गडबड मजू। नयाः त्वनाः ग्यः थें चिकु थें व्यापार नं यानां च्वना।

छन्हु लायूकुली वकील साहेबं दशथकालिपिं मुंकाः लामाजुं द्वंगुली घोंथाः म्वोवा (क्षमा फ्वनेगु) याःगुलिं भी नेपालया जुजुं क्षमादान बियाः मिले जूगु तार थ्यन धकाः न्यंका हया दिल। अले छु मानि, गोरखा अडाय् धूमधाम भवानी पूजा-भजन इत्यादि जुल। पालाय् नं पाला आज्जु पूजा यानाः दापा-दिपा थानाः लयूता भ्वय् न्याल।

थथे मेल मिलाप जुसेंलि नेवाःतय् थः थः सय् इष्ट मित्रपिं नं लयूतायाः अमिके काय् मानिगु नेवाःतयूगु दां जक बिया हःगु मखु, न्हापा थें माःगु तक ग्वाहालि याय्, बांलाक ज्या या धकाः भलसा

नं बिया हल।

उगु उगु हे वखते तँय्, च्वामो, पाकृपा (छँगू) नं एकहट्टी जुयाः अंग्रेजी कंपनी थिके जुजुं वःगु व उथाय् हे छारूंकाजियात काजि दर्जा ककयाः भ्यासा दर्जाय् तयाः, जागीरदारतसें खेप व्यापार याय् मदु धकाः नं उर्दि बिल। उकिं उथाय् कोता कोतात ईष्टमित्र दुपि नेवाःतय् नामं आपाः खेप चले जुल। भी नं व दँय् यक हे व्यापार जुल धाय् माल, चःपा नतले हे लिमलाः उकिं मेगु छुं खँ त्रिचाः याय् मलाः।

थ्व हे व्यापारया हूल कूले६ ह्मह्म पोतळा लामाया ह्म स्वथना तःगु लुँयागु चोभाःया ज्वारात-तिसा खुया. म्यूह्म चितुंयात वेश्या मिसा छह्म नापं ज्वना यंकाः केले या.वले वं लांलां न्ह्यवंनिसें आपालं ज्वारात खुयाः नेवाः साहुतयूत व सँय् वंजा तयत नं मियागु दु धकाः प्वःगुलिं उथाय् ज्वारात धाल धायूव सुनानं थी मछालाः बजारे ज्वारातया भाः हे मदया च्वंगु। अज्याःवले गनं गनं छजो हीराया टप मी हल। स्वय् हे लुदनापुसे मिच्याक थो। अ ंट यानाः व २०० पाँय्ति दां वंगु टप ११० पाँय् दामं न्याना। छन्हु जि सुं-सां मदुबले बनेकथाय् च्वनाः व टप पुतु प्वीकाः आइग्लास तयाः स्वया च्वना - नोंचु धोल्मा च्यामकुस्योयात (कोतानी) बांलाःगु टप छजो धया च्वंगु, थ्व टप वं खन धा.सा २५० पाँय् धाःसां पुलि।

अबले हे मनू छह्म स्वान्हें थाहाँ वःगुलिं कावाक व टप गमे दि जक दिका, न्ह्यःनेसं पेमाधोल्माया म्ह्याय् वास्याहाँ न्हिल— सोतालाया छु स्वथना दियागु ? स्वय्।

जिं "छुं मखु!" धयागुलिं जिं क्यनि मखुत धया थें 'खै, छुं मखु, जिं ज्वाह्र थिक खनागु छको ला क्यना दिसँ स्वय्!' धयाकथं जिगु मुले चुयाः गमे ल्हाः छ्याः टप बत्ता काय् लाकल। जि ह्म-ह्मि हे गरखेसे च्वनाः छन्त बाहाय् तयाः ४.५ ला लिपा छ वःखुनु बहनी नं

न्ह्यापाया थें हे छ ख्वाता कय् तुं ग्यने त्यंगुलि जि तीजक छगु ल्हाः ज्वनाः सालाकयाव्रले वयथे मवयथे यानाः जिगु ह्मय् थीक खाताय् फेत्तू वःगु लुमंसे वल। अले जि भवा लिचिला च्वना।

वं बत्ता चायकाः धाल – गुलि वंगु टप ध्व सोता ?

वयात जि छको स्वया। वया मिखा व हे टपे जक। स्वय् हे व टपं सुयाः थ त ल्वःगु, बांलाःगु खना च्वं थें। अयनं जि धया – ध्व टप मीगु मखु, च्यामकुस्यो छह्मस्यात न्यु धकाः छह्म छोंपु (सँय व्यापारी) नं बिया थकुगु ।

वं व खँ ह्मेकथं धाःगु थें यानाः धाल – अथे धया दीमते सोता, ध्व टप छजो जितः बिया दिसँ, बरु गुलि माः माक्व कया दिसँ।

जि धया – २०० दोर्जे (पाँय्, ३३३॥ सँय् मोह्या) ब्यूसां बी मज्यू भमुला, करपिनिगु वस्तु।

वं भचा ल्वाः च्याकाः बेकोमिखां स्वत – भ्यायूबुत (नेवाःत) धयापिं थथे हे का, सित्तिं काय् धयागु मखु, माक्व कया दिसँ रे, ध्व टप छजो जितः ययाः मखुला व !

त्खुनु वं भ्मीगु बाकिगु दां बीत ज्वना वःगु दु थें, मिखा फुति याना थें याकःवालं छकले दयक सँयनोट् पिकयाः "का, माक्व कयादिसँ, सच्छि दोर्जे दु" धकाः न्ह्यःने तया ब्रिल।

जि लिसः बीत विचाः यानां च्वना तिनि, वं स्वय् मगाः धाल धया थें हाकनं लिसा काल—का मगाःसा मेगु १० गू दोर्जे दां ८।१० न्हु त्वाः छिगु मेगु दांया नापं ह्या बी, जिल ला ?

जिगु दोच्छि-भिन्यासः कंपनी लत्रः नयगु आशाय् ध्वं दाल। अयनं ङ्यूसा ह्मेका काय् धकाः "मेगु आमया सिवे बांलाःगु छजो टप हइगु दनि व कारे भमुला" धयाया माने जूगु हे मखु, छ्यूँः संका च्वन। हानं जि ह्मेका—स्व भमुला, आम हे कायगु जूसां न्ह्यःने टप मखन थायूव छोंपुनं गुलि थाइ, गुलि थाइ, उकिं थौं चच्छि निं तोता थकि,

कन्हे मू कोछिना तय्।

"का, का, भ्याय्बुत धयापिं न्याक्व द:सां मगा:पिं अगोस्तित। मेगु २० गू दोर्जे दां हयाबी, हाला च्वने मते" धका: थत्ता याक्याले तया: जि मेगु छुं लिस: हे बी मज्याक सरासर वन। जि अर्थं आताहां स्वया च्वना। न छुं धाय् फु, न लाक: वने हे फु। अथे ला थन याक-प्वाले ध्यंक वाला: लाका का:सां छुं ल्या: दुगु मखु। छा:सा वं नं अथे हे लाके बी धका: मती त:गु ला छ छु। छाय् धा:सा स्वान्कं क्वाहां वनेत छको लिफ: स्वया: 'दिसँ न्हें भिन्दा!" धका: मुमुक न्हिला: लुकु-वित। अले जित: तिक मिन – जि नेपा: क्वाहां वया: संगुं देके वनाब्ले २।३ ह्न मिसातसें मछा:मिखां स्व:गु व जि अमि पाखे मिखा मब्वयागुलि अमिसं भचा आशां ग्या: थें याना: "गपाय्चो तिन्हृगु व!" धया थें याना वंगु। ख नं उथाय् तक जा जि अमित वास्ता तय् मा:गु अवस्था नं मखुनि, छन्त जि न्हापा ल्हासा वय् न्ह्य:याह्म थें हे खना च्वनागु तिनि। तर अमिसं स्वय् न्हापा न्हापा छ थ छें चाहिना च्वंबले ४।५ लाया दुने जात्रा-जित्राय् बा देके-दीके वनेबले जि गिजे याना: स्व: थें स्वइ धका: च्वंगु ज्वी। उथाय् ला जि ल्याय्ह्मचा तिनि, यांध्यां मस्यूनि। उकीसनं थौंकन्हेयापिं मचातय् थें आख: च्वनेगुली अथवा मेगु छुं ज्याय्-खँय् मन छ्वय् मा:गु मखुगुलिं जिगु मन भचा मिसातय् पाखे जक ब्वाना च्वंगु बखत तिनि।

न्ह्यागु थजु वं जित: भचा मछिंका थकल—जीवनया लँ मेगु नं दु धयाथें क्यना थकल। अले जिगु मने अनेनेगु खँ लुया वल – धात्थें वं जित: अथे भिन्दा धका: छाय् न्हिला: स्वया वंगु! न्हापा ला अथे गबलें मधा:। ला.सा वया जि य हे यल ला! जि नं व टप लाक: हे वने मा:गु थें! धात्थेंगु खँ सीके दइगु। ख नं सकलें धया थें नेवा:तसें थन कला: तया त:गु दु, गुलिस्यां सीक, गुलिस्यां मसीक पा:गु थुलि हे जक। तर मैं, जि मिजं जुया नं, मिजंत धयापिं भम्ब: थें धका: धया त:गु दया

नं ५ दँ तक जि नँया कयूतां चिना च्वना। छाय् धाःसा जि न्हिन्हि छु लुमं, छं चा-चच्छि बायमाल धायूव ख्वाः ज्याइगु लुमं, हानं सिद्धार्थ-बाहया बाखं नं लुमं -ध्व ल्हासा देशे लसित यक्क दु धाःगु। छकि व न्यादँ ला जि थन दक्क मिसात धात्थें लसिचा-लसिखात थें हे भाःपा च्वना, ख्वना च्वना। ख्व नं छह्म निह्म नेवाःतयूत थनया मिसातसें दुःख नं बिउगु जि खना। हानं हिन्दुस्ताने ग्वाःपमः तया च्वनिपिं मिस्त दु थें थन नं मोजा-पञ्जा थाना चीपिं मिस्त मदुगु मखु। तर संसारे-अःखः न्ह्यःखः दुगु सन्सारे मभिपिं जक मखु ग्वः थें ग्वः थं भिपिं मिसात नं थन यक्क यक्क दुगु जुया च्वन। ह्येकागु मखु मैं, भी हे पालाया छह्म पासायात मिसा तल धकाः सीकाः साहुं पितिना हःवले वया कलातं हे कत्ताना माःगु तक छेँ-ज्या याना नं उखें थुखें मालताल कयाहयाः व्यापार याकाः तुतिं च्वीकां तोतल। लिपा जूवले व पासाया कलकत्तां हया तःगु मालताल न्ह्यागु कथाया नं बाना जुया वन। अथे हे छह्म मेह्म नेवाःया साहुं क्यनाः कथा हे चायूके मफया च्वंवले वया कलातं साहु साहुतय्-थाय् वनाः विन्ति भाव यानाः थोम पसः तयाः २ ३ दँया भित्रे साहु फुक्क पुला नं थ गु नं कथा चायूकां तोतल। थुकथं यक्क हे समीनीतसें नेवाःतयूत कत्तानाः कःघानाः तुतिं च्वीका तःगु दु। तर अज्याःपिं मिसातयूत भी नेवाःतसें बांलाक थः नालाः विचाः याना मतः। लाःलाः थें बायूत्यः फ्वायूत्यः यानाः लँय् लूगु लँय् सं तन धया थें नेपाः वय् त्येव वांछ्वया थकइगु। न छुं नयूत्वनेगु बन्दोबस्त याना थके माः, न थाय् बायूया हे। छुं जुयाः छह्म निह्म मिस्त नेपाः हे वःसां नेपाले न्ह्यथुपिसं व जहानपिसं लाःलाः थे याइगु। अले गुलिं लिहाँ वइगु व गुलिं नयू त्वने च्वनेगु पहः मिले मजुयाः अथें सिना वनिगु। उकिं मेपिं समीनी-तसें नेवाःतय् कलाःपिन्त भचा कह्यं मिखां स्वयाः हेला याइगु। ख नं नेवाः भाःतपिं नेपाः काहाँ वयूव गुलिगुलिसिनं जक हानं पसः चले याना च्वने फइगु, आपा सिनं ला हानं सँय् भाःत काय् मालिगु व

गुलिं गुलिं 'अनि' (भिक्षुनी) जुया च्वंगु। थथे जुयाः नं अमिसं नेवाः भाःत काय् दुगुलि थःपिन्त 'भ्यायबुकि किमे' (नेवाःतय् कलाः) धकाः फुँइ याना ज्वीतिनि थ्व धकाः गजब।

छन्हु मांह्म वल, मेगु मालताल भचा नं कया यंकल। वं थ्व नं धाल– सोतालाया उलिमछि दां वंगु टप नं बिया हय्‌ ला ?

जि धया—सो नीला (साहुनी) जि क्ययनागु नं मखु, यानं हे भमुलां खंकाः बीमखु बीमखु धायक लाका हःगु, व नं सच्छि व नीगू दोर्जे दामं छोंपुं माने हे मजूनि, जितः गुलि ध्याःगु मस्यु।

"अयूनं का" धयाः व वन।

जि "ज्यूसा लित बीके हति नीला" धया छ्वया।

गन लित हइ। च्यान्हु भिन्हु अथें वन। छन्हु जि ग्यामुकं छको चाःहिलाः लिहाँ वयाबले धिकुछुमी लँय् लाक मिसा छह्मस्या च्व फाना च्वंगु लिकथं खना, लं जंधुली थ्यंक फाता प्वीका तःगु। जि वयां च्वना। न्ह्यःने थ्यंकाः दना वलं ला व हे भमुला ! जि खनेवं स्वाः ह्याउँसे च्वंकाः नेताः गाःवंक न्हिले थें जक याना वन, वांलाक नतुया मवं। जि कथाय् लिहाँ वयाह्म नेपाः थ्यना च्वंगु—छ छको उसाय् मदु लायकाः कःसी वासःचिकनं बुया च्वंगु, मोमो धायक नं क्यहेँचां जंधुली चिकं पाका च्वंगु, जि ल्यूनें स्वया च्वना। जि खनेवं क्यहेँचा मेगु हे तोह चिनाः दुने वन. जि अन ल्यूनेसं दुगु छं मख्यं। जि नं-नि मत्रासं तीजक क्यहेँचां थें च्वंक बुका बी धकाः जंधुली थि जक थिया, मस्यु जि थियागु छु पात थें छं लिफः स्वत। जि खनेवं स्वाः ह्याउँसे च्वंकाः नेताः गाः वंकाः "मयो जि बाः, मामं छु धाइ !" धकाः छ कच्छुत। क्यहेँचा वल ला धकाः थयक स्वयां, का, जि ला थःगु कथाया लुखाक्वय् धकाः थ्यना च्वंगु ! धात्थें मैं, जि उखुनु चच्छि न्ह्यः मवः छ छको छको, व छको छको लुमना च्वन, च्वन।

व ! न्हापां जि खनाबले १२।१३ दँति जक दुह्म मचा भीथाय्

जूसा अवले ६ १० दँ दयूक तकं तपाःलं फिकाः तःपिं मिसामचात थें मांह्म नाप वइ, "भमु, भमु" धाय् , न्हिलाः मांह्म नापं प्येप्येपुं क वनि। व छ थें च्वं धकाः अवले जि मस्यू। तर आः व खँ लुमंकाः स्वयूबले भी निह्म नाप नाप ह्मितः ज्वीबले छ गयूच्वं व नं अयू हे च्वं - तुयूचा ख्वाः, मिखा बाला बाला चिं, हिसिचा दु। वया बौ व दच्छि जक दुबले मदुगु हँ, व नं सँयूतसें स्याना छ्वःगु। उथाय् ल्हासा व अंग्रेज लडाइ सि जक धःगु व तिब्बते चीनया अधिराजत्व दुगुलिं चीनसरकारं अंग्रेजतयूगु लडाइया खर्च फुक पुलाः अंग्रेजतयूत ल्हासां लित छ्वःगु लोमंकाः चिनियातयूगु छुं हे अधिकार मदु थें याना ब्यूगुलिं चीनं तंम्वेकाः चीनी सेना ल्हासाय् छ्वया हल। पतला लामा अंग्रेज लडाइबले चीने विसि वं थें भारते बिसि वन। लिपा चीने ख्वापु-ख्यापु विद्रोह जूगुलिं पल्टनयात नसा व तलब नं मब्यँसंलि अम्बान् सहित अपिं सकलें बिसि वन। बिसि वने मलाःपिं चिनिया सिपाहींत व चिनिया व्यापारीतयूत नं सँयूतसें मालाः मालाः स्यात। उकी मध्ये भी कथा नाप न्ह्यापांनिसें व्यापार सम्बन्ध दुह्म चिनिया व्यापारी ताङ्ग-शेन-शङ्ग छह्म नं लात। वया कलाः पेमा धोल्मा समीनी जुया नं नेवाःतय् थाय् लाना च्वंगुलिं जक ल्यंगु हँ। मखुसा ला वयात नं मेमेपिं चिनियातय् कलाःपिंत थें सँयूतसें कः फायाः स्याइगु ज्वी। न्यने हे ह्म पीसे वइगु खँ। मेपिं भी गोरखा अडाय् शरण वःपिं चिनियातयूत जक भी कपटान साहेवं शरण कयाः कोता कोतातय् थाय् व चिनियातय् थाय् नं वनाः निखउकं लयूतायूक खँ-खि ल्हानाः सिपाहींत पासा बियाः हिन्दुस्थान थ्यंक तयूके छ्वत। थ्व गुण निखलःस्यां लुमंनी खनी। लिपा लिपा तकं कपटान साहेबया नां काःनि। अनं लि पोतला लामा भारतं लि थ्यँसेंलि 'चीनी सम्राटया आज्ञां" धकाः बियाः तःगु पोतला लामाया "धर्मगुरु" पदवि नापं "भगवान बुद्धया आज्ञां" धकाः हीकाः १३ ह्मह्म पोतला लामां थःगु प्रसस्ति चले यात।

मिमनःपौ

अनंनिसें चिनियात जक मदुगु मखु कि साथू-ह्ने चू व लुँ दुगु भिंभिंगु क्वेँ चिन् , यांथि व म्वीया धोतुं, अंगु, कयो इत्यादि चिनिया माल व रिंजि धोर्जे, दुतां, दुनि आदि च्या नं च्वयूयागु लं ल्हासाय् दुहाँ मवल, मेमेगु माल ताल नेपालं वइ थें चिनिया महामुचि, च्याडी आदि चिनिया माल नं कलकत्तां जक हइगु जुल धाल। उकि ८।१० दँ ति हे न्हापा न्हापाया थें केशरी, तंपा, धुँया क्वय् , धुँया छेंगु , नम्चु व मेमेगु मचुया च्वंगु मालताल नं सुचुक ज्वना वनिपिं, न्याना यंकइपिं चिनियात मदुगुलिं क्वथाय् शांपू माल आपाः ल्यना च्वनिगु जुलहूँ। लिपा लिपा तिनि हानं छह्म निह्म चिनियात खने दयाः महि पसः, वासः-पसः, होटल पसः इत्यादि चिनिया खाना दुगु पसः व सँ खाकेगु ज्यासः नं चाःगु जुया च्वन।

न्ह्यागुसां व वीर मिसां भाःत मदुसां अमि कोताः छह्म थःथिति दुगुलिं नेवाः साहुत व छोंपुं छोंपुंत नं बःकयाः ज्यापार यानां च्वन। म्ह्याय्यात नं स्यने कने यायां थपाय् धिकः यात। लिपा जि हानं थन थ्यंबले ला व मचा मेह्म हे जुया च्वंगु—छ स्वःसा स्वय् हे मो लाउं जक मखु, पहः चहः नापं छुं मपाः। पाःगु छुं दःसा वसः हे छता जक। धात्थें वयात नं छन्त थें कैँचि मार्का पर्सि सिकुसा ··· ··· च्च!

छ! छ ला धाय् हे मोल, जिमि मामं स्वयाः स्वनाः जातकं त्वय्काः ह्वंका थकुह्म। मचाबले हे नापं पां देखा कया तयाह्म। अबले मचा हे जुया जक खः, ह्वंकइ धयागु, पां देखा काय् धयागु ला धात्थें जीवने न्ह्याइपुगु हे खँ खः, कलाः-भाःत गुकथं ह्वने माः, थः थवे गुकथं हनाबना-विचाः संचाः याय् माः जक स्यनि कनिगु मखु निह्मत्पूया माया-मतिना नं गुकथं याय्माः व नं छगू छगू दत्तले स्यने कने याइगु। व सकतां खँ छं नं लुमंनी ज्वी। लोमंसां लिपा लिपा धलं दंबले बाखं बाखने व देखाय् ल्यू च्वं वनाबले न्यना वयागु लुममं ला? उकिं छ नाप नं जिं अथे हे ह्वना च्वनागु, छं नं जितः उलि हे ग्यंक सकतां

सकतां याना च्वंगु। तर विधाताया विधान हे अःखःगु धाय्‌ला मीसं थःपिन्त ल्वःखतं जीवन न्ह्याके मसःगु मस्यु, अनुजुयात कत छ्वया ह्यूत जि ल्हासा वया छु 'मीगु' धाय्‌ छं यइ ला मयइ ला मस्यु, अथे नं जिं धाय्- मीगु न्ह्याइपुगु जीवने कुमिचा दाल।

जि, ख्वख्वं वया। छं नं जिगु लिसः पौ म ब्यंतले क्यहे भत नाप ख्वबि मत ब्यू जुल, थनतक ला छुं मखु नि, छंगु मन मुकतं जिगु हे पाखे कपाला च्वन तिनि जि नेपाले दुबले थें। जितः लँय्‌ छुं मज्वीमा, यानागु ज्या साफल्य ज्वीमा धकाः हे मने ज्वी मखुला ? तर थथे मत ब्यू वयं लिपा जूबले सुथे सुथे न्हापानं न्हापानं न्ह्यलं चाइगुलिं गबलें संगुँइ गबलें जनबाहाले व गबलें गबलें गुह्येश्वरी ब्यंक नं वन थें, अन छको निको पासापिनि भाःतपिं ध्वदुक नाप लानाः पासापिनि मछालापुबले थः नुगः मछिंकाः लिहाँ वय्‌ माःगुलि मेमेपिं देके वइपिं विधवा मिस्त बा थः थें हे भाःत सँदेशे लाना च्वंपिं मिस्त नाप स्वयंभु, अजिमाद्यः, जनबाहाद्यः मूचीभाःद्यः नं पालंपाः उला छ्वत खनी। धात्थेंया खँ छु धाःसा उथाय्‌ ब्यंबले छ छह्म एक नम्बरह्म द्यःउइँचा जुइ धुंकल।

ख नं आधार मदय्‌कं छुं वस्तु नं ल्यना च्वनि मखु। छन्त उथाय्‌ आधार नं छंगु हे धापू अनुसार जि हे जक तिनि। उकिं जि छको "सिलु वने ला!" धकाः खँ छुनाबले छं धा नं धाःगु दु—"जि ला छ मदय्‌कं च्वने मफु, जितः नं ब्वना यंकि।" अले जिं न्हिलाः निह्म त्यपू सिलु वनाः सिलुमे थें जूसा छु याय्‌?" धयाबले छं कच्छुनाः मिखाय्‌ ख्वबि ललःधाय्‌काः "अय्‌सा छ नं वनेमते!" धकाः धाःगु आः नं जि लुमंनि, उकिं थौंतक नं जि सिलु वने मनंका च्वना। अज्याःह्म जितः ज्या खं धाय्‌ला धनया लोभं थन ध्वाना हःबले छन्त आधार नं ला मन्त। धात्थें मचा छह्म जक दुगु जूसां वयात हे जि थें भाःपाः वयात न्वाकाः व नाप हे ह्लिताः मन तया च्वनिगु ज्वी। लिपा

जि नेपाः बयाबले नं छं अथे जितः भ्यातु तायाः तापाकइगु मखु, व जिगु साली थें ज्याःह्म मचाया न्ह्यःने धात्थेंयाह्म जि' न्ह्यःने दइबले न्हापाया सिबे अप्पो माया याइगु ज्वी, मतिना याइगु ज्वी व खं जि बांलाक स्यू ।

तर उथाय् थ्यंबले ला छ क्यांछे लामाया बाखं न्यनाः अनेक जप-तप-ध्यान याइह्म जुया च्वने धुंकल । ख ला व लामा खामंनिसं ह्मदु दानाः वयाः नं ल्हासा जुकाः हे वःह्म खः, अथेनं थन अज्याःपिं लामात पुचः पुचः दुगुलिं अबले जिमिसं वास्ता मतया । लिपा सिल— व लामां धमांसाहुया छें च्वनाः वन्दु-धर्म कंगु व अनं थाय् मगानाः मञ्जुश्री पवंःथाने व यले नागबहाले नं वनाः बाखं कन धाल । अले न्हापा न्हापा नेपाले न्यने मखंनिकथंया बाखं कंगुलिं धर्मे श्रद्धा दुपिं बुद्धमार्गीत आपाःसिनं बाखं न्यन, वन्दु-धर्म यात । उकी आपाः मिसात हे धाल मखुला ?

ख मैं, छ तंचायूमते, नुगले नं स्याके मते छं । जिं बांलाक हे चाः—अबले छं न्हिन्हि छें ज्या फुक न्हापा न्हापाया थें याना नं जितः नकाः त्वंकाः विचाः संचाः याना नं हानं जि नाप छपाः लासाय् द्यना नं छंगु मन मेखे पाखे । अथे धकाः छंगु ह्मया पवित्रता पाखे संखा यानागु मखु । छं धरोधर्म थे धा मैं, छंगु मने "उलिमछि जप याय् मानि, उगु पत्ती ध्यान याय् मखंनि, गबले यायूगु ! हानं थ्व गनया मोगु तन्ता व गु !" मखुला ? ख नं गुलि याउँक माजु छह्मसित विचाः यानाः ल्यंगु ई फुक थः यःयःथे जप तप-धर्म कर्म याना च्वने दुगुली मिजं छह्मं बेहेपा च्वने माःगु, छखंला अप्पो हे तन्ता खः । उकिं हे ज्वी मैं, •दँ तक हानं नाप च्वना नं भ्री मच्त छह्म हे मदुगु ।

धात्थें मैं, छं उगु पतके नं जिं सिलु वने धयाबले थें गँ जक गंगु जूसां जि ल्हासा मवइगु ला छू छु । हानं उथाय् जि ल्हासा मवयां जिवे छुं ज्वीगु व सर्बं हे फुक फुनाः तनाह्यः ज्वी मालिगु नं ला मखु ।

वजाःतयूत "छिमिसं स्वयाः याना वा" धकाः धया हःसा भिंपि वंजाःत, अमिसं फक वचे यानाः ह हे हइगु । हानं भी नेपाले नं पुलांगु छेँ बुँ द हे दु, अबुं कत ज्वना वःगु उलिमछि लुँ वहः तिसा द हे दु, हानं छुं भचा सां जि नं ज्वना वयागु दु । व हे व्यापार धकाः जि व्वां ज्वी माःगु मखु । समय स्व्हेत चिकिचा धंगु छगू ज्या नेपाले हे याःसां ज्यू । हानं वय् हे माःसां दँ बदँ जक च्वनाः लिहाँ वय् ज्यूगु । तर छंगु व दुमग्यःगु स्वासुगु व्यवहारं यानाः जितः लिकुंके मफुत, हानं लँय् वयाबले नं न्हापा ल्हासा वयाबले थें जितः ख्वबिं लँ मपं । ल्हासा थ्यंकाः नं न्हापाया थें लुमन्ति कथुप्वाः त्यू मवः । वयाकथं व्यापारे ल्हाः तया स्वयागु स्वयां जुल, थौं तक उकी हे प्यपुना च्वना तिनि धाय् माल ।

उथाय् हे नेपाले चन्द्रशम्शेर महाराज मन्त । थन वकील अडाय् शोक माने यात । तर सँय्तय् धाःसा अमित दुःख ब्यूह्म मन्त धया थें लयूता वः । उकिं भी नेवाःतयूत भचा हेपे याना हःगु व ११ साल निसें पुले मोला च्वंगु थ्ये (जगाः भंसाः) सँय्तय् सरह पुइकेगु धकाः तिया हःगुलिं भीगु माल नं सँय् व्यापारी तय् नामे चले याय् माल । छाय् धाःसा वकील साहेबं पुलांगु अहदे मदुगु थ्ये पुले मज्यू धाइगु, अमिसं धाःसा मकासे मतोतइगु जूबले व्यापार हे दिके मालिगु जूगुलिं च्याडि आदि माल कालिम्पोङ्गं निसें हे थ्येवातय् नामे चले जुया वल । ल्हासां वनिगु कस्तू च्वामो-तय् आदि नं अमिगु हे नामं कहाँ वन ।

उथाय् हे भीगु च्याडि बकु यक थ्यंकः वया च्वंगु धोल्मां खनाः न्येबकुति च्या कोछिनाः भीगु न्हापायागु दां फुक धया थें बिया वन । व हे टपयागु मगाःगु व मेगु लिपा यंकुगु पत्ती भचा जक बाकि । थथे नेपाल ल्हासा लडाइ मज्वीगु जुयाः व तस्सकं लयूताल -- सोता, थथे गोरखा सरकार व देवासुंया (सँयूसरकार) मेल-मिलाप जूगुलिं हानं भी याउँक व्यापार याय् दत, न्हापाया थें निघाः तया दीमाः, मेगु दां हिसिल्हामुयात याकन हे बीके हय ।

जिं मथुयाः ह्वानं न्ह्यनाः सीका—भमुलाया नां "ह्विसिल्ह्वामु" जुया च्वन ।

जि, गोन्हुतक भमुलावइ, वल धायूव बयात "ह्विसिल्ह्वामु ला !' धकाः हाय्के धकाः मती तया च्वना । व वःगु मखु । छको निको व नांया अर्थ विचाः यायूबले छ लुमनाः भसुकाः नं वइगु । ख नं धात्थें छंके 'ज्ञान' द हे दुगु जूसा जितः अथेभनं नुगले स्याकइगु मखु । मदुतले मदु, न्ह्यःने दसेंलि न्हापा गथे अथे हे यानाः थः नाला च्यूगु जूसा छुं खँ हे मदुगु । जीवन न्हापाया थें अज्ज न्हापाया सिबे नं चाकुक सललल न्ह्याइगु । छं उकिया अःखः याःबले लुमंलुमं भं हे नुगः हीसे हीसे च्वना वइगु ।

छन्हु अथे हे नुगले धौबजि वायूकाः जि अथं च्वना च्वना । न्याः-नी वःपिं सु मदु । वंजाःत नं सकलें कुने पसले । अज्याःथाय् भमुला तुक थ्यंकःवल । वयाकथं वं "ह्मीग हे मामं हुँ धाःगु ··· ···" धयाः याकप्वालं दांपो पिकयाः प्यना बिल—थ्व मांया ल्याखे मगाः-निगु, थ्व जक टपयागु मगाःगु पत्ती, मेगु च्याडियागु जक निन्हु प्यन्हु लं च्वना दी मालि धकाः मामं धाल ।

जि वया ख्वाः स्वया, व मुसुक न्हिलाः कच्छुत । न्हापा न्हापा व अथे गबलें कमछू । व जक मखु मेमेपिं समीनीत नं वयासिबे ल्यासे ल्यासेपिं, पंम्हुइ थें च्वंक न्यताः च्वका ह्याउँपिं नं जि खना, अपिं नं अथे छह्म हे कमछू । अज्ज अमित नेवा तसें ल्हाः ज्वनाः सालाः नापं फेत्तुकाः "छ लिहाँ वने मोल न्हँ, थन हे च्वँ" धकाः धातले नं "अँ, जिपिं गरीबतयूत साहुपिसं पत्याः याइला ?" धकाः न्हिला च्वनिगु जि खं ।

जि स्वयां च्वना, वयागु ख्वाः, लाउं, ह्ववां फुकफुक । धात्थेंया खँ जा मँ, व स्वया च्वनागु मखु, छ स्वया च्वना, मोल्हुया जनिखं जक जँय् ह्विनाः कःसी सँ पाना च्वंह्म छ । अले जि व दां थी ग्याः थें च्वन । जिगु भिंपाय् दांयां नीपाँय् जुया च्वंगु ब दां खनाः जुले भेलाह्वा यानाः

पुइकागु दां थें ध्वन। अले जि व दां थि हे मथिसे मेगु माललालयागु मगा गु पत्ती दां जक मुना कयाः वयात धया—भमुला, व दां मोल, लित यंकि !

वं पुलुक छको जितः स्वत, अले स्वय् हे नुगलेस्याः पहलं छ्यँः भचाः म्वेधाक कच्छुनाः भचा छाक दांपो ब्वात—सोता, भ्यायबुत धयापिं ल्हासा वइगु हे ध्यबा कमाय् यायत जक, ध्यबा भचा दयूव मेगु छुं हे मोपिं। थःछेँ कलाःयात ला वांछ्रयाः ल्वय्का वय् फुपिसं थन सुया मने छु दु व खँया गन च्यूताः तया च्वनि। जि ध्व टप छ्जो लोवनाः काय् धयां, व नं ध्यबा पुलाः न्याना काय् धयां ध्यबा अप्पो कायत गुलि भ्रेलाः खँ ल्हाना च्वंगु—छोंपुं नं छु धाइ, छु धाइ, च्यामकु-स्योयात बीमाःगु, छुछु, छुछु। आः न्ह्यागुसां कयादिसँ रे, जिं बी धाय् धुंगु नीगू दोर्जे दां।

जि छु धाय् छु धाय् जुल। खँ खःगु हे, जिं अप्पो मू कायत हे खँ दयकागु, हानं छ लुमंगुलि हे वयात काचाक थःनाले मफुगु। उकिं पलख सुंक च्वनाः धया—म्वाल हिसिल्हागु, आम नीगू दोर्जे दां छ्न्त नुगले स्याकागुया दोपं जुल।

तर वं व दां मध्यू. चोक्‌चो कुने दिका तःगु ल्हातं मिखा छको पियाः जितःस्वत। हानं मिखा ललः धाय्‌कल—सोताल जिगु नां गथे सिल ?

जि धया बिया—जि दकले य गु जुयाः।

"खँ दय्‌केत ला भ्याय्‌बुत धाय् माःला ! छुया ययि जिगु नां छिंतः ? यो ··· ··· ह्म ला ··· ···"

धात्थें खँ खःगु हे, जि योह्म नेपाले हे। वयाके मन वंगु नं व हे योह्म थें च्वनाः। उकिं वं "छिकिपिनि नेपाले च्वंह्म साहुनी गय्‌च्वं धकाः न्यंबले जिं "छ थें हे च्वं" धकाः लिसः बिया। तर व पत्याः मजू, तीजक दनाः वने त्यन। जि व दांपो भिनाः—"ना यंकि ल्हामुला"

धकाः धयां व टप ज्वालाक थिक लिचिल, दां मकाः।

अले जि दनाः देपा ल्हातं वयागु जव ल्हाः सालाः याकप्वाले व दां स्वचाका बिया। जिगु पचिने बाह्माय् पिकाःखुनुया च्वसिन्हः किना वः थं च्वन।

अले वं जितः तुंक स्वत - सोता!

जि नं न्हिला — हिसिला!

व कच्छुत — फिंदा!

"छिरिं!"

"फिंदा!"

"छिरिं!"

"फिंदा!" वयागु छ्यँः जिगु नुगः पाय्। वयागु चिकं तिला मतःनिगु रेसम थें नाइसे च्वंगु सँ व साभोंया नं जि सिल — वया नकतिनि मोल्हुया वःगु। उकिं हे व ह्मीगखुनु मवःगु।

यमैं, जि बांलाक हे स्यू छं न्ह्याक हे जितः पंगलः थें भाःपाः वास्ता मयासे च्वंसां थ्व खँ ब्वनाः छं अबले जि कलाः तल धकाः न्हापालाक न्यंबले थें आः नं ह्म चिंक मिन तिनि ज्वी, नुगः भारा भारा सन तिनि ज्वी, मखुला? छु याय् मैं अबले जि नेपाः वयाबले छको जिं छंगु मायामतिना भचा छ्वासु थं च्वंगु खँ न्ह्यथनां छं धाःगु दु — "संसारे, न्ह्यागुं हिला हिला वनिगु संसारे छुं हे स्थिर जुया च्वनिगु मखुसा हानं मनूतय् मन जक गय् न्ह्याबलें उत्थें जुया च्वनि?" खः मन चञ्चल, व यो योथाय् ब्वां ज्वी यः। तर अज्याःगु मनयात नं विवेक विचारं चिनाः खःगु भिंगु लँय् छ्वय माः धयागु खँ विचाः यानाः न्ह्यादँ तक व मन छंथाय् जक छ्वया हया च्वनागु। तर छं जि न्ह्यःने थ्यना नं जिगु खँय् नाकं ध्यान मतः, ख्याः थें जक यानाः — थ्व ह्म छह्मं मुकतं छंगु हे ला खःनि धकाः जितः ह्मेकेत स्वत, म्हुतु प्वाः तिकेत स्वत। आः छं धाइ—

"थः यार्डंक मेम्ह कलाः तया च्वना नं जितः जक थथे धाल अथे धाल।"
खः जि कलाः तया, छंत अन्याः याना, तर जानाजान छु मयया: छन्त दुख बी धकाः मखु। जिगु अवस्था छको नं विचाः याः ला मैं छं ?
न्हापाया खुसी ल्हासा वयाबले जि अज्ज ८।१० दँ ल्यायम्ह तिनि, बुद्धि मदुनिम्ह, यां ध्यां मस्यूनिम्ह, नीन्यादँ हे मक्यंनिम्ह ल्यायम्हचा। अज्याः-बले नं जि छंगु रूप व मः जक मखु छंगु पहः चहः नं सकतां सकतां लुमंकाः गुलि गुलि बांबांलाःपिं लोवनापुसे च्वंपिं समीनीतसें ह्मायकः वःसां वास्ता मयासे खुसि घयपू वःसां पवः लिचिलि थें लिचिला च्वना। तर नेपाः वयाः निदँ निदँ नाप च्वना नं छंगु मन ज्वना वय् मफुगुलि लिपा वयासिवे ८।१० दँ बुढा ज्वी धुंकाः जिगु मन चीमफुत, ह्मेका तय् मफुत थ्वया पाखे वना विल। आः छं हे धा अबले जि छुकिया आधारे च्वनेगु, छ थें यः वैं ज्वी मफुत, न सुरतवज्र थें योगा-चार व चचावैं ज्वी फत।

अज्ज धात्थंया खँ जा मैं, ह्सिलां जितः 'भिंदा' धकाः थःत यः मिखां स्वय् धुंकाः नं जिं लालां छंगु लँ स्वया च्वना तिनि—गनं छुं सूत्रं छं छुं धया हइला, 'आः जिं बांलाक विचाः याना तय्, मतिना याना तय् याकन काहाँ वा' धकाः च्वका हइला धकाः आश याना च्वना। खः का जिं पौ च्वया मह्या। च्व नं गय् च्वयूगु अज्याःगु खँ। हानं छ उथाय् तक आखः सःगु मखुनि थें! मेपिंत क्यंवनिबले छु धाइगु मेपिसं! वकि च्वय् माःगु छेँयागु खँ मांयात जक च्वयाः छन्त छुं म च्वया, जल भोछिं धकाः च्वयाः पार याना।

अले, अले थः धाइ ख्वाः वःह्म थःत वलि हे विचाः संचाः याइ म्ह्याः वःह्म, हानं रूप-गुण सकतां छंगुथेंह्म भिसायाके मन वंगुली छं न्ह्याक हे जितः मिजंत धयापिं थथे हे खः धकाः दोष ब्यूसां जि ला थःत उथायूयागु अवस्था स्वयाः दोष बी मफु।

हानं छुं दिन लिपा थ्व खँ नं जिं सिल—थ्व फुक खं यानाः छ

नं झंदले उबले हे भिक्षुनी जुबने त्यंगु हँ मखुला ?

खँ छु धाःसा उथाय् चन्द्रशम्शेर मदयाः भीमशम्शेरया राज जुसेंलि गोरखा पत्रे नेपाल भाषां नं छापे जूगु भाषण स्वयाः न्हूजुजुं छुं न्हूगु ज्या याकइ ला धयागु आशां छुं ज्या याय् माः धयागु मने दुपि मनूत जानाः सफू कथा (पुस्तकालय) दय्के दःसा ज्यू धकाः विन्तिपत्र तःगुली मेगु राजनैतिक मुद्दाया हूलकूले लाकाः विन्तिपत्रे सहिछाप तक सित १००।१०० दां जरीवाना याःगु व लामा धर्म मयोपि मनूतसं गुभाजु गुभाजुपिं जात भात मुद्दाय् ल्वाकाः उदायतय्त आदम्बर मत दय्कल धकाः दोष बियाः दुःख बिल। उकी लाःपिं १ ह्म मध्ये धम्मालोक भन्ते-अबले श्री दशरत्न नं दुगु जुया च्वन। उकि दशरत्नजुया नेपाले च्वने ह्माःला आक्याब झा बले ४।५ ह्म मिसामचत नं च्वना यंकुगु जुया च्वन। अमिसं अन च्वनाः बांलाक बौद्ध शास्त्र च्वना मच्वंसे ८।१० ला जक च्वनाः नेपालयात हे बांमलाक चन्दा-चिन्दा थयाः लिहाँ वःगुलि छु वने मखन हँ मखु ला ?

जि, थन ··· ·· व ··· ··· हिसिला नाप गुकथं ह्वनेगु विचाः हे याय् मलाःनि पोतलालामाजु निर्वाण जुल। छकोलं हे ल्हासादे छगुलि ख्यूँ से च्वन। सुयां ह्मय् तिसा जक छुं मदुगु मखु कि मिसातसं पांदे नं तोता छ्वत। उकीसनं थाक्चोया ताचो नं छपु हे मदुबले धात्थें ल्हासादे छगुलिं लामाजु मदुगुया दुखं च्वना च्वंगु थें खने दत। भी वकील अडां माःगु खाता-खिता तय्के छ्वयाः पाला थकालिपिन्त न्यंका हल। अले भी नेवाःतसें नं खाता तय्के छ्वयाः थाय् थासे थ्यः लुके छ्वत। थःपिनि दस्तुरकथं ४ न्हुतक तुपुलि नं त्वत। छाय् धाःसा भी नेपालया अजि बडामहारानी स्वर्गे जूबले नं झोसं जक थःपिनि नेपालया दस्तुर थें वकील अडां "नेपाले थथे जुल" धयागु सः कना हय्व पाला-पालां व साहु साहुपिसं नं खाता तय्के छ्वयाः थ्यः लुके छ्वयाः सँ-सि खानाः ४५ न्हु तके बेतालि चिनाः दुखं च्वंगु मखु कि सँय् सरकारं नं

खाता तयूके ह:गु दु हँ।

छुं दिन ळामाया ह्म अर्थे तयाः धर्म यात। लिपा ळामाया ह्मय् बास:-ङ्सः तयाः लुंपानाः लुँयागु हे चीभाः दयूकाः मेमेपिं ळामापिन्त थें धूमधाम उत्सव यानाः सकसितं दर्शन बियाः उकी स्वथन। व चीभाः दयूकेत यथा श्रद्धा चन्दा नं काल। अन पाल ग्वयाः खिपः प्यना त:थाय् चन्दा ब्यूव:पिनिगु ह्ल ह्ल। गुलिसिनं दां, गुलिसिनं थ:पिनि तिया व:गु तिसा:—घौ, एको, अंगू व धोतुं पां पां वान्छ्रया थकुगु खनाबले जि भ:संक मचाबले भीथाय् स्वयंभु ल्हंबलेयागु खँ लुमंसे वल—जि ह्मितु ह्मितुं पासापिं नाप संगुँ च्वय् च्यना च्वंगु, उखुनु अन ग:तगिने च्वंगु ह्वते लुँ, रत्न आदि छायूगु इच्छा दुपिं वा धकाः स:ता त:गु खनी। उकिं साहु साहुपिं व विशेष यानाः श्रद्धादुपिं मिसात यक्व वया च्वंगु दु। अन मिसातसें ब्यूगु हिना अंगू, तुकि, अखवरया अंगू आदि काकां धकिचा छ्पाते मुंका च्वन। लिपा साहु साहुपिनि नापं जिपिं नं च्वय् च्यन। अन कं थत यंकुगु व तिसा फुकं कुरकल। साहुपिसं हीरा माणीक, पन्ना, नीर आदि रत्न व ह्वते कुरकल। नवरत्न खाकाः ज्वना व:पिनि यू, भिपू, मोति आदि स्यना वनिगु रत्न कुरके मञ्यू, लितुं बिया हल। लित मकाः पिनिगु रत्न जक लिपा फकीबातायां नापं च्वय् गजुली स्वथनेगु धकाः अन जिम्मा काल। जिपिं मच्त २।३ ह्मसित धमां साहुं ज्वना भ्या गु लुँ कुचा छकू छकू बिया दिल, कुरकाः जिपिं सकलें कहाँ वया। धात्थें मैं, धर्म श्रद्धा धयागु न्ह्याथासं दु खनी, ताल जक थ:थ गु जुया च्वन।

धात्थें ख:गु जूगु खँ ल्हाना च्वना मैं, छं नुगले स्याके मते। उथाय् छुं समय तक छ नेपाले दनिगु लोमन, हिसिला हे छ जुयाः जिगु न्ह्य:ने दना च्वन, छं थें हे-वं नं जि ल्हासा मवयानिबलेयाह्म छं थें माया-मतिना याना च्वन।

धात्थें हे धाय् धा:सा मैं, समीनीतसें गुलि छें धस्वांके फु उलि

मी नेवाःनीतसें याय् फु थें मच्वं। थमिसं भाःत काय् भुन धायेव नेपाले पिने तया त.पिं मिसातसें थें नय् हिं, तीहिं जक यानाः मिजं-यात भार जुया च्वनिगु मखु कि छु तक याय् माल व तक यानाः भाःतयात थकाय्‌गु स्वइ। थपिं बझाःगु जात जूगुलिं बलयागु ज्या -लः काय्‌गु, भुतू ज्या याय्‌गु, व्यापारयात माःगु मालताल कुंकुं थमं हे लझ्या हय्‌गु व माला बन धाःसा शत्रुन नाप दांगादुगु ज्वीक ल्वायेत नं लिफः स्वइपिं मखु। थथे निगू ज्यूयां छगू ज्यू जुयाः दुग्येक माया याइपिं जूगुलिं हे थमित हिसिलाी धाःथें ध्यबा छता दय्‌व गाःपिं स्वार्थी नेबाःतसें प्यासि, लसिं इत्यादि धया त.गु ज्वी। थज्याःगु मेगु ज्या ला वं याय् माःगु मखु बंजाःत दु, लःकामित दु, अध्यनं बराबर वयाः जितः नके त्वंकेगुली नापं ध्यान तयाः माभ्कितयूत स्यनाः स्यनाः अमिगु तालं साक्क साक्क ज्वरे याकाः नका थ फइ।

उथाय् छ फो जि सेखं चायाः ज्वर वऊ। छुं छां मनसे लुमुक दागमं न्ययाः अथें च्वना च्वना। व ध्यंकः वल। अथे च्वना च्वंगु स्वनाः स्वय् हे नुगः मछिं स्त्राः तयाः 'छु जुल हां जिदाया ?" धफाः चोकूची कयूसं फेत्तुत। जिं "च्वय् च्वँरे" धकाः दागं साला त्रियां नं मच्वं। तीजक दागमे दुने ल्हाः दुतक्कया हयाः तुति थिया स्वत। भति भति ज्वर दुगुली नं दागमं पुया तयागु तुति ला काइगु हे जुल। अले व भ्वय्‌कन—छु याय्‌गु, फिदाया ला ज्वर तस्सकं वः थें च्वं, ग्यामि वैद्य (चिमिया वैद्य) सःता हय् लाकि छु ?

जिं धया—मो, छुं मजू, थौं न्हिच्छि छुं मनसे का लः त्वनाबी, कन्हेला याउँसे च्वनि।

व पयाः मजू। अमि ला ज्वर छको वल धाय्‌व भंं त्यंक नयाः थ्वँ दाय्‌काः त्वना बी, अज्ज लाःसा च्वा।मोसाया टुग.कँय् चुंचुंदंक छ्यानाः काति दाय्‌काः त्वना बी। उकिं यानाः आपाः मनूत सि नं सी। थ्व खँ मीत ज्यूगु मखु। वं व खँ सियाः हे चिनिया वैद्य

सःताहय् धाःगु ।

जि वंगु मःतके मछ्या । अले वं छ्यँले थिया स्वत, नाडी स्वत, मानो व छम्ह डाक्टर थें, नर वं मस्यू व ज्वर निन्हुं कलाइ धकाः । उकिं वं मिखा लःः धायेकाः जितः स्वत । अले जि वयात साला कयाः च्वय् फेत्तुका । अज वं जितः तुंक स्वया च्वन । वं स्वय् जि लाइ हे मखुत धकाः च्वन थें । जि वया ल्याले पित् पीकाः धया — ल्हामु, छं छाय् अपायूचो धन्दा कया ? जि सी धकाः ला ? थौं छन्हु मनयां जि सी मखु, छं स्वया च्वँ, कन्हे हे ज्वर छ्त्ति दइ मखु ।

व छ्त्ति हे पत्याः मजू भं नुगः मछिकल । वं स्वय् न्ह्याबलें मनूत धयापिं मनसं सने फइ मखु । अले जि वयात ह्येकाः खँ न्यंका । खँय् खँय् च्व नं न्यना वया जि छाय् यल, जि सी धकाः अपायूचो छाय् धन्दा जुल ?

उकिया लिसः वं छु बिल स्यूला ?—न्हापां वं जितः खंबले लाखे जि छूछु छता माला च्वं थें च्वं हँ, लिपा जूबले व माला च्वंगु वस्तु व थः हे जुल हँ । छाय् धकाः न्यनां लिपा छको लाखे जि वयात स्वःबले व : वस्तु लू थें च्वंक लयूता मिखां स्वत हँ, उकिं लाखे वया जि खनाः माया वन हँ ।

न्ह्यागु थजु वं उखुनु जितः तोता मवं । जिं नं हुँ मधया । मने मने “सकसिनं सी हे धुंकल, च्वंसा म्वायूसे ।”

वं चच्छि लिकेसं भोसुनाः गबलें ल्वखना सलं गबलें न्हिले थें यानाः थःगु नुगः उलाः क्यना च्वन—“मिजंत धयापिं थथे हे खः काय् सिबाय वी मसःपिं, थमिसं गबले मिसातय् नुगः धात्थें खंकइ थुइकइगु मस्यू, थनयापिं निह्म स्वह्म दाःजु किजायां छह्म मिसा तइपिसं ला मसिल धाय् म्वाल, भिंदां ला सीके फय् माःगु खः—मिसातयूके गुलि माया दु, गुलि सेवा याय्गु भावना दु । व हे भावनां यानाः थनया मिसातसें कुं मि सह यानाः निह्म निह्म स्वह्म स्वह्म मिजंतयूगु आत्याचार फया

च्वन। अथे हे जिके नं थःगु मायां दना व गु सेवा याय्‌गु भावना फिंदां मखंकुसा जि मेगु छु धाय्‌?" व मुकुसुकु ख्वल। जि ह्मय्‌ पित्तु पीका बिया—छिरिं !

प्यन्हु न्यान्हु लिपा जि लाल, तर आशाः धन्दा कया जूगुलि ला मस्यु व ग्वारा चिन। ज्वर नं वल, मुसु नं वल। मांह्म मिथाय्‌ छ्वन धाय्‌त ध्वँ-थाँ दाय्‌काः त्वंका वी, लाःलागु नका वी धकाः ग्याना मछ्वया। निन्हु स्वन्हु तक पित्यात पित्यात हाय्‌क ग्लांलाका तया, व हे काःलः भचा भचा त्वंकाः। मांह्म न्हिच्छि न्हिच्छि च्वना वनि। उकिं जि छुं याय्‌ मो, न्हिच्छि बने ज्याना च्वनेगु। ख नं थनयापिनि ग्वं फाय्‌गु चलन हे मदुबले खैथल ला माःगु हे मखु, न्हि कायत नपचि (न्हि ह्वीगु नंबु लच्याना तःगु) याकःवाले हे दःगु जुल। व हे का ब्रह्नी छको-निको बंजाःतसं ह्या व्यूगु काःल न्ह्यच्याका बीमा उलि हे। नेपाले जूसा उसाय्‌ मदु लही गुलि थाकु! न्हिकं याके माःगुलिं कथाय्‌ वँ पुनाः ख्वा. सिके माल। नीलः हयाः न्हिकं याके माल, अलेतिनि काःलः, वासः छु छु माल सकतांया पाः वइ। उकीसनं सेखं ज्वर वा थंक्वं वंगु रोग ज्वीव ला मोल का, मह्कि धया थं खैथऊ, बाता, कोपरा ज्वंछ्रू ज्वी मालिगु। छं लुमंनिला ? अबले छ तस्सकं उसाय्‌ मदुबले जिं अथे हे जित्ति यानाः छिमि मांयाथाय्‌ मछ्वयागु। मांपिनि धाःसा छ्वया ब्यूसां ज्यू धयागु विचार, तर जिं पनाः मछ्वयागुलिं जक छुं मधाःगु, उकिं जिं मांपिनि मिखा पीकाः माःगु सकतां याना च्वना। छको निको कोपरा नं वाना च्वना। ख नं मांयात याके ज्यूगु मखु, क्यहेँ चां नं म्हुतु छुं मधाःसां मनंनिसें न्ह्याइगु ज्या मखु। छन्हु सुथे छन्त खिफाका च्वना। छं ह्वःह्व पुक मुसुवल, खैथल उखे थ्यंक। ल्हाते खैं फाके धाःसां ल्हाः निप्पां कोपराभ्याः, अले व याय्‌ ध्व याय्‌ मदयाः काचाक म्हुतु म्हुतु त्वाकाः खैं कयाः छन्त खि ह्लीके धुंकाः भयालं फाना छ्वया। लिपा छ नुगः मछिंकाः ख्व नं ख्वल—"हरे, जि पापिं गुलि जक दुख बी

मालितिनि थें !'' जि "अय् धयागु नं दुला मफुबले !" धकाः ह्मेकाः
वह्म वामः नका ।

अथे ला थन भोल्वे, थंक्वंवनिगु व मचातय् त.कै वइ धयागु
उस्त मदु । गवलें गवलें तःकै वल धायूत्र धा.सा बुढाबुढितयूत नं वइगु ।
आपाः मचत भि नं मीगु । अथे हे महायुद्ध लिपा छको थन तःवोकं
भोल्वे वल हँ । भी नेवा त जक ग्यां लानाः म्हुतु ह्माले सःपिं जूगुलिं सुं
गसी, सय् समीनीत धाःगा यक्क हे सित धाल । उकिं सँयूतसें "नेवाःतयू
धर्म बह्माः" धकाः धाइगु हँ । अथे हे वयात नं जि बांलाक भीथाय् थें
विचाः याना. जक उगु पःके लायूके फुगु नत्र ला ल्वय् तःचो हे ।

ध्यःचाकुसंल्हूया पालाय् पूजा पाजा यानाः नखः दनावयागु,
चान्हे छ्छु ह्मना च्वंगुलि लिपाक तक न्ह्यः वया च्वंगु । म्हंगु नं म्हंगु
ला, मानेग्यापे छको वना वयागु, कानिकुस्यो (सिंहसार्थवाह चीभा)
थ्यंबले कानिकुस्यो ला मू हालाः भारारारा दुना वःगु । जि ला न्ह्यलं
चाःबले ह्म-ह्मि हे गरखेसे च्वना वल । अञ्याःगु, ल्हासाया व्यापार दकले
न्हापां स्वाका थकुह्म सिंहसार्थबाहया नामं दयूका तःगु चीभाः स्वय् हे
भी नेपाले छमा सिमाया सिं मदुसतः दयूके धुंकाः ल्यंगु सिं दयूका
तल धाःगु भुतिसः न्ह्य.नेया सतः थें पाकोग्या लँय् नेपाल व तिब्बत
सम्बन्धया पुलांगु चिं थें धकुमकु धायूक च्वना च्वंगु व अन थोम् पसः
तइपिनिगु बाः नापं नेवाःतसें हे कया तःगु । उकिं ख्वाः खी सिलाः
बहिली देके वनावथं व चीभाः नं स्वया वया ।

न्हिने भोछिस्यां थःपिसं साक्क दायूका तयागु चाकु तयाः जा
नयागु व नयूनी धुंकाः वंजातसें हिसिलायात "नेपाले जूसा मचाबूपिन्त
थथे हे ध्यःचाकु तयाः जा नकेगु, छं नं ल्हामुला, मचा छह्म बुइकि रे
अथे हे नके'' धकाः हायूका च्वंगु । अञ्याःथाय् किरिक्क सः वः थें च्वन,
थयूक स्वयां खाया तयागु फेलमाः यांतां यांतां सना च्वंगु । पिने वयाः
न्यना स्वयां मेमेपिसं नं भुखा ब्व गु हे खः धाल ।

निन्हु स्वन्हु लिपा अनेक ह्ला वल—रघुनुयागु भुखां लाखे हिन्दुस्तानया थःने पाखे व नेपाल छगुलि ध्वस्त जुल हँ। तार चव्यूगुलि अनयागु छुं हे खबर मदु हँ। सकलें भभःनुया जुल, वकील अहाय् नं न्यंवन, तर धात्थेंगु खँ सुनानं सीके मफु।

लिपा छगू निगू अखवार वल। हिन्दुस्तानया विहार प्रान्तया नाप नापं नेपाले नं यक स्यन। येँ, यल, ख्वप स्वयाः नं भों दे तस्सकं स्यन। यलया कृष्ण देगः छगः तोताः मेगु फुक धयाथें ल्वहँ देगः दुन। मेमेगु पौ दुगु देगः जक उस्त मदुं, भति भति पाखा, कुंपा जक स्यन। चीभाः धाःसा जामाचो चीभाः तोताः मेगु छगः हे मदुं। मनून छेँ च्वने ग्यानाः बुइँ-बुइँ, ख्यले-ख्यले च्वना च्वन धाल। थथे ख्यले-खिले बाय् च्वनेगु व च्वापुं दाय्का ज्वीगु जिमित ला मामुलि खँ, तर तिन्हिने पिहाँ वने मज्यू, लिवाः न्ह्यवाः ज्वी मज्यू धाइपिं नेपाःया मिसात गथे ख्यले च्वन ज्वी, सुथे त्वीक त्वीक पुगाःवले गथे जक हँल-चिकुल याना च्वन ज्वी! अज्याःगु लँया दुःख निको निको सिया छु हे धकाः काहाँ वयाह्म जितः छं न्हापा थें माया यानाः थः नाला व्यूगु जूसा मैं, जिगु व फुक दुःख लुमुगु सुखे हिला वनिगु।

वह्म पिप्युं निलाति लिपा नेपाःया खबर वलं गुलिस्यां छेँ दुन धाल, गुलिस्यां मचात सित धाल, गुलिस्यां बौ मन्त धाःसा गुलिस्यां छु जुल धाल। न्हि न्ह्यूता खँ ताय् दया च्वनिगु, ह्म हे चिंक चिंक मिं। लिपा थःगु छेँयागु सः वःवले ला थःत संसार खंका तःह्म मां हे मन्त धाःगु। छकोला छुं हे मचाः थें जुया वन, तुरन्त हे व्वया वयाः पाजु-पिथाय् वने मास्ति वल, मचाबले मांया ल्हाः ज्वनाः वनेगु लुमंसे वल। धात्थें मैं, व पाजुपिनि छेँया चा अप्पा द्वं ल्हाकाः गय् जक जितः लुमंका च्वन थें जि मांया! ख जा व बूगु धात्थेंयागु वया 'थ छेँ' व हे खः, अथे नं भ्गीगु चलन अनुसार व अन सीगु मखु, जिमि अबुया अर्थात् वया भाःतया छेँ सी माःगु। व खँयात भुखां अःखः याना

ब्रिल —नवया वना च्वंम मांयात ल्हाना ब्रिल, स्याना ब्रिल; जि थन च्वनाः हाला-ख्वयां छुं याःगु मखु।

बाःछि नीन्हु वनं नं सुं मिले जूपिं पासापिं नेपाः वनिपिं वा कलकत्ता वनिपिं मदु। धोलमां न्हिन्हिं विचाः याः वया च्वन, मामं थें विचाः याः वया च्वन। ख नं जि वया जिलाजं, अज्ज याकःजिलाजं जूवले विचाः याङगु हे जुल। धानं धाल —सोताला, ख ला मां थें तःधंम्ह संसारे सुं मदु, मेगु शब्दं धाःसा संसार हे मां ख, अथे नं मदुगु मदय् धुंकल, सोताला मायां मां हानं म्वाके फइ मखु, सित्तिके लँय् दु ख स्यू भाय थें जक ज्वी। वरु मांया नामं ग्येतम्वा याना दिसँ, धर्म कर्म याना दिसँ, मायूगु खँ ल्हाना दी मते। उकीसनं सोताला माल धायूव ल्हामुया छु गत्ति ज्वी ? ध्य नं विचाः याना दिसँ। व मेपिं थें ज्याःम्ह मिसा मखु छिं सि हे स्यू।" व सुकुसुकुं ख्वल। जि नं मसंक वन--जि न्हापां ल्हासा वयूत सगं काः वनावले छिमि मां नं अथे हे ख्वःगु। हानं लिपाया खुसी ल्हासा वयाबले जिमि मां नं अथे हे ख्वःगु। व नं छाय् मख्वइ वया नं याकःम्ह्याय्। व हे याकःम्ह्याय्यात वया जिलाजनं वाना वने धाःबले वया नुगः गथे तय् जी! नेपाले छ छम्हं जगाजगि दनि। छं जितः अथे मनं तापाका च्वन धकाः वं मस्यू थें। वं स्वय् जिं नं मेमेपिं नेवाःतसें थें वया म्ह्याय्यात चव्बुक वां छ्वया थकइ। जितः नं खः थें च्वना वल। जि वयां नं मांया ख्वाः स्वय् खनिगु मखय् हे धुंकल। छन्त नं जि अप्पो पंगलः ज्वो, छाय् धाःसा उथाय् थ्यंबले लंकाय् च्वना चर्चपिं भिक्षुपिं नेपा वय् धुंकल। लाःसा छं नं क्विण्डो बाहाले वनाः अमिगु खँ न्यनाः अमिगु धर्म पाखे मन छ्वय् धुंकल ज्वी। उकिं ग्याना; जि नेपाः वयूगु खँ पयासुया वन। छं नं ला जितः वय् हे माःकथं पौ छ्वया हःगु मदु। अले जि छुकिं सायकाः वयूगु मैं, छं हे धा!

अथे धकाः जि मां लुममंगु मखु, न नेपाः हे लोमं, हानं छ नं

लोमंके फुगु मखु, अथें छको-निको नुगः मछिंका च्वन कि हिसिला ग्वने दयकः वइगु। गबलें गबलें मांम्ह नं च्यंकः वइगु। थथे यगावर नुगः मछिंका च्वंगु खनाः धोल्मां छको गनं चा ह्यु वनेगु मल्हा धिल। उकि जि नं वने मनंनिगु जुयाः जिपिं निम्हं 'समे गुम्बा' सोकः वनेगु कोछिना। समेया लँ नं चंपालि वने थें सल गयाः वंसां ज्यू, कुबाय् च्वनाः वंसां ज्यू। सल गयाः वन धायेत्र निम्ह छखे छखे लाक वने मालिगुलिं निम्हं नापं 'न्हिसु लिखां' निसें कुबाय् च्वनाः वना। चम्पालि वनाबले थें कुबा मख्वाकुसां छको निको कुबा वाराकारा सं, छको ला कुबा तिक नं न्हुल। अले हिसिला ग्यानाः "आमाला!" धकाः जिगु मुले भोसू वल। जि फसंकवन भुवा ब्यःबले जि नेपाले दुगु जूमा उखुनु न्हिने मां पाजुपिंथाय् वना च्वंसां जि ला छेँ हे दइ। उकिं छं नं अथे हे ग्यानाः काचाक जितः वयूपू वइगु ला मस्यु।

न्ह्यागुसां जिपिं समे थ्यन। पर्वतया लिक लाःगु थाय् जूगुलि अन लिक लिक यक पाक दु। पाकय् दुने दुने अनेक द्य पिं तया त गु दु। अन देवा व धुंया कुं यानाः उसुया च्वनां च्वने मफय् यः। अन नेपाले तिनिव्यः बागूति पाय् धंगु थासे छचालं चाकलाक पम्खालं चाःह्लीका तःगु व पम्खाः म्वले छचालं चोभाः फोछुका तःगु। अन दुने गुगुं नेपाः पहःगु, गुगुं चिनिया पहःगु नं तःखा मछि छेँ दु। गुगुं २तँ गुगुं ३तँ जाःगु व आपाः १तँ जाःगु। ग्यकुने ग्यंगः चोभाः नं दु। दथ्वी लाक धया थें दलामं चाःह्लीका तःगु देगः दु १००० दं मयाक पुलांगु। स्वय् हे तँ तँ पौ दया फी मटु सतः बान्कि वःगु, उकी दथ्वी लाक च्वंगु तःगोगु श्रीखण्डयागु योसिँ छगले ग्वया तःगु, उकी मूलुखाया खापाय् लाखय् ख्वाःपाः छ्यलं च्वींका त गु व द्यःपिं शाक्यमुनि पद्म सम्भव व मेमेपिं द्यःपिं यक दु। द्य या ल्यूने पाखे सिँया त्वाकः छगः तया तःगु दु, स्वय् हे ग्यानापुसे च्वंक भ्वाथ गु। व लाखे दँय् दँसं न्हूगु तइगु, तर दच्छि दइबले त्याःया ख्वाःख्वा याना तइगु हँ। तलेयागु तँय्

मनू छुयँः थ लहा तुति नं यक खाया तःगु दु, अन वँय छु लाया तःगु व च्वय तुरः तल थाय्‌या कथापौ ताना तःगु खनेदु। थ्व हे जिरिङ्ग जिरिङ्ग मि। हथाय पथासं थ्व फुक स्वयाः अन दुपि घेल्‌तयत छुं भति दान यानाः जिपि उखुनु हे लिहाँ वया। २ न्हु दुखुनु ल्हासा थ्यन।

म्हीगु छेँ सिँ माहाः आपाःगु छेँ जुया भुखां छुं मजू खनी। उकि दयूके नं मा गु मखुत। तर मेमेपिं छेँ स्यंपिसं भूकम्प पीडितोद्धार संस्थाय थ्यंबा त्याय कयाः थ थ पिनि छेँ धमाधम दयूकां च्वंगु व व नन्नपुलि निसं तयंक धीर शम्शेरया सालिक व पुठांभंसारनिसं वंगः फोचायक न्हूगु मडक दयूकुगु खँ नं मिल। छगू गजबगु खँ थ्व नं मिल – दुना च्वंगु यलया महाबौद्ध देग ल्ह्वनेत खर्च मदयाः दां त्याय माःबले गुथिया थकालिपिसं थःपिनि छेँ-बुँ दि च्वयाः भूकम्प पीडितो-द्धार संस्थाय दां त्यानाः देगः दन हँ मखुला? गज्याःगु धार्मिक भावना, गज्याःगु कलाप्रियता व? ख नं थ्व हे शिल्प कलां यानाः नेपाःया न्हाय्‌ च्वना च्वंगु दु, विश्वं हना तःगु दु।

धात्थें मं, जि थन छिपिं निम्हं उत्थें च्वं धायबले व पत्याः मजू, खालि वयात ह्यंकेत, हेभाय चभाय यायूत जक धाःगु थें याइगु, अथे हे छ नं वयात 'ह्निसिला' अथवा 'ल्ह्रामु' धकाः सःतेबले छन्त सःता च्वनागु थें च्वं, व नाप च्वना च्वनेबले नेपाले छ नाप च्वना च्वनागु थें धाःसा पत्याः ज्वी मखु, व जि बांळाक स्यू।

छन्हुया खँ, पासा छह्मस्या नेपालं बकु, थ्यंकः वया च्वंगु। बकु छ्याःबले तिनिखाःलंया बकु खनाः व छबकुं जि न्याना हया। कथाय थ्यंकाः वंजाःतयूत बकु छ्याकाः स्वयाबले फुकं भिंभिगु पुलांपुलांगु तिनिखाःया थारु लं। उको ल्हपाः हे जक तासया लं दु, दबलगु ज्वाह्ल थीगु तासयागु। थयूक कया स्वयां व ला चौबन्दी जुया च्वन। उकिं मेगु लं फुक गमे दुत छ्वके बियाः व छपाः अथं फुंगया द्याःनेसं दिका तया। बइनी ल्याः ली स्वय सिधयूकाः वंजाःत काहाँ वने धुँसेंलि दुने

कथाय् लासालिसा चक्कंका च्वंम्ह हिसिलायात म ता। व पिहाँ वल। अले जिं धया—स्वय्, आम तःपाः लं त्वया छ्व। व 'छ्वाय्?' धकाः न्ह्यिला च्वन, लं मत्वः। अले जिं ह्लासाक्क लं त्वकाः ह्लांजुया ग्ःने व तासया लं फिक्काः पुतु नं छिका बिया। उगु ताके भ्रीथाय् कथाय् भिंभिंगु चिनिया रेसम नं यक्क दया च्वंगु—गुगुं वुन्ता दुगु गुगुं वुन्ता मदुगु। वुन्ता मदुगु गुलाफि रंगगु रेसम लाला च्याना: कैंचिमार्का याना: सिकाबले वयागु घुतुंया कारचिपि वुन्ता दुगंछि बालाक पिम्वया वल। उकियात ल्वयूक लुँ वुन्ता दुगु पत्ती रेसम छक्क जि न्ह्यिने हे माला तयागु दु, खुकुति हाकःगु, उकिं वयात ब्वीकाः गां न्येका बियाबले मु वयात नेवाःनी मखु धाइह्म! अले जिं धया—छु थौं आराः (अयलाः) त्वंकेगु मखुला हिसिला? वं न्ह्यिलाः ल्हाः थज्वयूक गमे च्वंगु अन्ति कयाः मक्क्राः पहलं अयलाः लूबले जि भसंक वन—छं, छिमि किजाया व्याहाबले अयलाः लुनाः लिहाँ वयाः भरीकथाय् जिमित अयलाः त्वंकः वःगु. किजा नापं अथे हे तासया लनं फिनाः। अले जिं पी मफुत ल्हाः ज्वनाः ह्लस्यंक साला कया। तर जिं "य ... ..." धकाः छंगु नां काल खनी। वं मथुयाः त्वलहँ स्वया च्वन।

अथे हे वसतं पुंकाः नापं छक्को पाकोर चाःह्यू वने धयां गन खँ न्यं, अथे पिहाँ वनेगु ला गन छक्को-निक्को बहनी वसतं जक तीकेत नं गुलि थाकु, कथाया खापा मतिसें वं गबलें मत्यू। अयूनं न्ह्यिन्हि निम्हं बहिली देके वनां च्वना ल्यूल्यू छ नाप वया च्वं थें च्वंक। अथे हे छक्को श्रीपञ्चमीखुनु कामकुस्यो देके वना। ल्हासा देशं पूर्व पाखे कयूछिति वनाः महामञ्जुश्रीया लःहँया मूर्ति दु। थ्व लाखे महाचीनं नेपाः बिज्याःबले थन छक्को भ्रास फिनाः तिनि बिज्याःगु हँ। नेवाःत सकलें धया थें वया च्वंगु व खचरात नं दु। भ्रो थाय् मचातयूत मञ्जुश्री थंकाः 'नमोवागी' याके थें थन नं खचरा मचातयूत उखुनुं निसें आखः स्यनेगु चलन दु। दँय् छक्को छ्वेवापालायापिसं जात्रा नं यौइगु दु। गुगुं

गुगु पालाया अन वनाः दापा नं थाः वनेमाः । जिगु जीवनया थ्व दँ बदँ जिनः तस्मकं न्ह्याइपु ताः । जि ई वंगु मचाः गोदँ गोदँ ! उथाय् हे मचाह्म पोतला लामाजु ल्हासाय् दुत ह्ह्गु थकाः ग्यँ ताय् दत ।

धात्थें ल्हासा दे छगुलि छायूपा हल । थाकूच्वे थाकूच्वे ताचो ब्वयकल, लँय् लँय् नं दिकमान प्यना हल । ल्हासा थ्यने बाःछिति न्ह्यः काजि छह्म व गुम्बा गुम्बा लामात नं वनाः लँम्वः वन । अनंनिसं लुँयागु पाल्की तयाः बाजं-बिजं नं थाकाः हल धाल ।

ल्हासा थ्यनिबुन सेरा, घेपुं, गन्धेन् स्वंगू गुम्बायां मुख्य मुख्यपिं लामापिं, काजिपिं, अंग्रेजीमिमनया नायोह्म साहेब, चिनिया अम्बा, दुप्पाया पंवु व भ्री वकील साहेबपिं नं सकलें वना च्वंगु । सँदेया फुक धया थें सिपाहींत व ल्हासादे छगुलिं थँ न्ह्याना च्वंगु खुसि थें मनूत वना च्वंगु । नेवाःत नं थःथः पालाकतः मुनाः पाला थकालि न्ह्यःन्ह्यः तयाः वना च्वंगु । रंगरंगया ध्वाँय् ज्वनाः फयांफच्छि तःजिक वसतं तिगाः लँय् जःखः दनाच्वंपिं सँय्-समीनीत नं डत्तिकं । लामाया पाल्कि खने दयूव धुं च्याकाः लयूलय् तातां "क्रिपय् निमा स्यासों" (भीगु लयूताया दिन वल) धकाः ध्यक ध्यक हाला च्वन, मे लुनाः कक्कःछुना च्वन । बाजं थाःपिं, म्वाहालि पूपिं नं उलिहं मदु । गुलिं प्याखं हुया वःपिं । जात्रा हयाः पाकोरया लं वहिली छको दुत यंकल । अनं नोर्बु लिंखा । अनया चहचकी धाय् हे मोल व ला भी यँया वसन्तपुर धाय् थें ल्हासाया ग्रीष्मपुर धाःसां ज्यू—तांन्वइबले लामा च्वनेत दयूका तःगु निगूगु लायूकू । उकीसनं ध्वजा पताकां छायूपा तःबले यानं स्वय् गुगुं तःपाःगु पौभाः ब्वया तः थें ।

छुं दिन लिपा साइते लाकाः पे तलाय् लामायात विश्वबज्रया चिं दुगु सिंहासने बिज्याकाः राज्याभिषेक बिल । न्हापाया थें स्वंगुलिं गुम्बाया मुख्य मुख्य लामापिं, काजिपिं व जःला खःला देशया राजप्रतिनिधिपिं नं सकलें सःता तःगु दु । अन मेमेगु पूजा-पाठ सिधयूव सँय्

सरकार पाखें लुँयागु अष्टमङ्गल व सप्त रत्न नं उपहार दुहलाल। सकसिनं खाता छायाः दर्शन याना वल। लामाया पाखें नं सकसिनं खाता, कोखा प्रसाद बिया हल। थुकिया लिचों गोन्हु तक ल्हासाय् उत्सव जुयां च्वन।

भीथाय् नेपाले नं न्हापा न्हापा गबलें मजू थें भी जुजु त्रिभुवनया राज्याभिषेक नीन्याद दुगु सिल्भर जुबिली नं अथे हे मखाः थ्यन धाम जुल ज्वी मखुला?

थन खँ छन्त धाय् माःगु मखु भी नेवाःत धयांगि यडा गजबपिं, गुथि गाना, नखः चखः, जात्रा उत्सव धाल धायेव मिखां मखंपि। छेँ-बुँ, मचा-खाचा फुक तोताः वने ज्यायया निंति थन थ्यंक वया च्वना नं नखः चखः जक हना च्वना नं मगानाः दिगुपूजा, दिसिपूजा नापं न्यायका च्वनिपिं। पालाय् छगू दिगूयापिं जक मखइगुलिं दिगु पूजा छगू पालाय् मन्याः, गुलिगुलिस्यां साहुया दिगु पूजाया दिने कथाय् हे जक न्यायकइगु। दिसिपूजा व गातिलाः धाःसा तःगू हे पालाय् न्यायके माः। भी पालाया गातिलाः जि नं धलं दं वनागु। मण्डः जक ह्यतिं ह्यतिं मखु कि च्वनेगु नं सकसिनं तुन च्वने थें च्वने माःगु जुया च्वन। पालाकतःगिसं जितः हायकां च्वन – 'थुगुसी हिसि-लायात नं पां धलं दंकेगु' धकाः। अले जि लुमन–भी छकः ककायाथाय् तिलाः धलं दंवनागु। गय् च्वंक न्ह्याइपुसे च्वं लुमनिला बाखने छह्म राजकुमारीया ह्म बांगा बयान याःबले जिनः कुतिं न्यानागु? लिपा जिमि धलं दने धुंकाः सिफं लूवले छयँः ल्वाकेत थयक स्वयां देपाय् छ मदु। नुगः भचा गरखेसे च्वनावल। अले मेगु छगू मचाबले न्यना तयागु खँ नं लुमनावल - ककाया लाखे न्हापा कलाः मयो हँ, २ दं यंकं नापं अष्टमी व्रत दंबले अथें यया वन हँ। जि ला लुममं - अंशबन्दाया खँय् अबु व ककाया नतुसुतु मदु हँ, मां व ममाजुया नं ध्यंध्यं धाः हँ। अयसां अबले नेपाले भिक्षुत व अनागारिकात मदुनिगुलिं अबु मां,

चकाः मुमापिन्त भिक्षु जु वा, अनागारिका जुवा धाःपिं नं मदुनि । लिपा लिपा आगमे व मेमेगु फुकी भ्वजे ववं अन मिन्हः तीवले अनि याय् माःगुलि अथें नतुसुतु दया वन हं । थथे मेमेगु ग्वँय् न्ह्याक ल्वापु ल्याापु दःसां फुकी-गुथि इत्यादिया पुलांगु महायानी थिति रीति य नाः आः तक नं फुकी बाकाय् मिले चले जुया च्वन तिनि धाय् माल । थन थ्यंक वयाः नं पाला म्वनाः पूजा आजा याना हे च्वना मे चचा हाला हे च्वना, अज्ञ नेपाल भाषाया नं छुं सेवा याना हे च्वना धाय् माल । ने. सं. १०८६ माले पाखे हर्षमान साहुं नेपाः आखःया थासा दय्काः छापे याना वन । भी आज्जुपिसं नं गोगू गोगू मफ्र लुं आखलं च्वका हया तःगु दु, छं देकुनी खँ हे म्वं । आः लिपा लिपा नं खाता वहि चिथि पत्र जक नेपाल भाषां च्वया च्वनागु मखु कि सारनाथं पिहाँ वया च्वंगु 'धर्म दूत' पत्रिकाय् नेपाल भाषा नं दुथ्याकेत आमकन नेपालं ग्राहक-पिसं च्वया छ्वः थें थनं नं १६११ कंपनी चन्दाया नापं तःपौ मछि पौ च्वया छ्वयागु दु । पासापिसं लेख नं बराबर च्वया छ्व गु दु । अथे हे लिपा लिपा नं 'च्वसा पासा', 'नेपाल भाषा परिषद्', 'नेपाल भाषा विकास मण्डल' यात सफू पिकायेत व 'नेपाल भाषा पत्रिका' यात म्वाका तयेत नं चन्दा गुंकाः छ्वया हयागु दु । हानं नेपाः आख या टाइप दय्केत नं छ्वया हयागु दु ।

तर मैं, न्हि फुनाः चा वइ थें जिगु थज्याःगु सुखया न्हि नं मचायेक फुनाः दुःखया ताःहाःगु चा वल – गवलें गबलें हे सुथ मज्वी-कथं । धात्थें मैं, अबले ५ दँया दुःखया दुने छगू आशा सुला च्वंगु दु – छ नाप लाइतिनि धयागु, छं न्हापाया थें हे माया मतिना याइतिनि धयागु । तर थ्व लिपायागु पत्तो दुःख ला शुद्ध आमैया चाया अन्धकार-गनं आशाया जः तक हे मदुगु । उकिं जि ख्वय', साप हे ख्वया, मिजंत धयापिं थत्यायेचो ख्वःपिं सुं हे मदु धायेक ख्वया । ख्व नं गय् मख्वयेगु, मां मदु दुःख तंक विचाः संचाः याना च्वंह्म धोल्मा जक मन्त

धर्या जीवनयात थात्थें ज्यू दां तया च्वंम 'हिसिल्हामु' नं वाना वँसें लि।

न्हापां ला ज्वर भचा वःगु। छुं-छुं मनबुसे का लः भचा भचा त्वंकाः अथें तया। २ न्हु दया नं ज्वर काहां मवसेंलि चिनिया वैद्य हयाः क्यना, वं नं ज्वर ककाय् मफु। लिपा पासापिसं चिकित्साया डाक्टर क्यनेगु सल्हा बिल। थात्थें अन वनाः हालाः ह्वयाः डाक्टरयात बल्ल ब्वना हयाः क्यना। आन्टिफ्लोजीसन तयकल, छु छु वामः नकल, छु छु इंजेक्सन यात, जि ला न्हापाया थें धकाः आशा याना च्वनागु फुक सित्ति, न्ह्यः वयकुगु धकाः च्वनां मिखा तिग्यूगु तिमितं याना विल। मचा छह्म जक दुगुसां मैं, वया ल्वाः ह्वयाः व नाप भिताः मन तया च्वने दइगु। व नं दुगु मखु। जितः ह्वांय् ह्वांय् ख्वयक जिगु ज्यू ल्ह्वया यने थें यंकल, जितः द्विपे तक हे च्वना मयंकु। पासापिं पिवाः च्वनाः कथाय् तुं कुना तल। छको ला सिना हे वने मा त्ति वल। लिपा ज्ञानमासिं भिक्षुपिं थें घेलुं जूवने ला धकाः नं मती वल। तर ८।१० न्हु तक पाळाकतःपिसं मतोतु, व वया नं व वया नं अपिं मिपाहाँ पाः च्वने थें पाः च्वना च्वन। बाःछिति दसेंलि अमिसं जितः नेपाः वनेगु सल्हा बिल। जि नं छको ला छ लुमनाः छंगु न्हापा न्हापायागु, मतिना लुमनाः व हे वय् ला धकाः नं मत्ती वल। तर छंगु—जि नेपाः कहाँ वयाबले २ दँ तक नाप च्वना नं, सकतां ज्या-खँ न्हापाया थें याना च्वना नं मन छुकिं छुकिं सायूका च्वंगु व्यवहार लुमनाः जि भपुकाः वल—आः ला हानं १५।१६ दँ मछि अप्पो बासि ज्वी धुंकुबले छु याइ. छु मयाइ, न हे मतुल धाःसा, ल्वाः हे मस्वत धाःसा छु याय्! उकीसनं उथाय् थ्यंबले ६७ साल पर्वे राजनीति मुद्दाय् लाःपिं मनूतय् नापं नेपाल भाषाया लेखकपिं नं तोता हय् धुंकुगु व श्री ३ जुद्ध शम्शेर राजर्षि पद काःगुलिं श्री ३ पद्म शम्शेर जुजु जुयाः लंकां वःगु बौद्ध शिष्टमण्डलया सिफारिसं पितिना तःपिं भिक्षुपिं नं नेपाः दुकाय् धुंकुगुलिं

नेपाले ह्लानं थेरवादी धर्म प्रचार जुयाः मिसात नं धमाधम अनागारिका जुया च्वन धाःथले जि नेपाः वयां ह्लानं छुं जितः थः नालितिनि धकाः जि विश्राम हे याय् मफुत, मवया। तर याकःचा ज्वीव पिने कथाय् च्वनां च्वने मछुइगु, दुने कथाय् जक मिखा वनिगु। अन नं मिखां माःगु वस्तु लखीके मफयाः ख्वबि जक मुंका हइगु। उथाय् थ्यंबले छंगु पौ नं मवय् धुंकल धाःसां जिल। उकिं जि बराबर ह्लामुचि गुम्बाय् वनेगु याना। अथे ला वःदँ मछि ल्हासाय् च्वने धुना नं घेलुंत नाप धर्मया खँ ल्हायूत गाक भाय् जि मसःनि, अथे नं अनया व शीलवान्पिं घेलुं-तयूगु खँ न्य जक न्यनेबले नं मन हे याउँसे च्वं। अनं लिहाँ वयूबले आःला नुगः मछिंके मखु, ख्वय् मखु, ह्याले मखु धकाः मती तया वयगु, तर बहनी याकःचा ज्वीव व हे मुलुया व हे सुका, भसुकाःया माः चाःहीकाः सुथ यायूगु।

उखे चीने कम्युनिष्टतसें त्याकाः न्हापा न्हापा स्वयाः चीन यक बःलाका हगु व चीन-तिब्बत सीमाय् नं यक चीनो फौज वया च्वन धाःगु हल्ला वया च्वंगुलिं अमेरिका, बिलायत, भारत व नेपाले नं सहायताया निंतिं च्वया छ्वःगु थें, उकिया छुं सन्तोषजनक लिसः मवः-गुली नं तिब्बतया पूर्व पाखे गडबड जुल खनी। छुं दिन खाम्पातसें ल्वानाः पना ला तल, अयूसां सँय् सरकार ग्यानाः पोतला लामायात राज्यभार बीगु लामा १८ दँ दयूकाःतिनि बीगु दस्तुर दुसां १५ दँ जक फूह्ला लामायात ज्योतिष लामातसें ज्यू, बीमाः धायूकाः समारोह पूर्वक राज्यभार लःल्हात। लामाया नामं सम्पूर्ण क्षमादान बियाः जेले दक बन्दीत नं तोता बिल।

अयूसां तिब्बती क्षेत्रे कयलाः वया च्वंगु चीनीपल्टनयात लामां लित छ्वय मफु, उकिं काजिपिसं राष्ट्रीय सभा सःताः सभां लामायात यातुङ्ग बिसि वने माः धकाः धायूकल थें राजकाज चले यायूत भिक्षु लोसांग् ताशी व श्री लुखङ्गवा निह्मसित लःल्हानाः लामा यातुङ्ग थ्यन।

नापं यक हे लुँ-वहः, ज्वारात नं वकुवकु चिकाः यंकाः सिकिमे तुंगाः म्हुयाः स्वथना तल धाल।

थुखे भी वकिल अडाय् मुनां मुनां जिगु विषये छु छु खँ ल्ययंका तल मस्यु छन्हु जितः वकिल साहेबं सःतके हयाः ग्वँय् ग्वँय् वयकाः नेपाः हुँ धकाः धया दिल। अले जि वयकःयात "विचाः ला अथे हे याना च्वना, २।३ गू ज्या सिधय्के मफयाः विस्तार जुया च्वन" धकाः तोह तया वया। अथें लां लां दया वन, तर जिगु द हे मदुगु ज्या गन सिधइ! अले कपटान साहेब तंम्वेकादी धकाः ग्यानाः वय्कःया वचं तय् थें ज्वी, मने भचा सां शान्ति नं वइ धयागु आशां छको ल्हासादे त्वःताः नेकुर (तीर्थ चाह्यू) वनेगु विचाः याना। धात्थें उथाय् हे शारिपुत्र मौद्गल्यायनपिनि अस्थिधातु विलायतं हिन्दुस्ताने हइगु ल्व हे चिकुलां धाःगुलिं २।३ ह्म सँय् पासापिं नाप जि नं वनेगु कोछिना।

धात्थें ताथ्ये-तिथ्ये बन्दोबस्त यानाः ४।५ ह्म सँय् पासापिं नाप जि ल्हासां पिहाँ वया। कालिम्पोंगे २।३ न्हु विस्तार जूगुलिं जिपिं १३।११ ४९ खुनु सुथे तिनि कलकत्ता थ्यन। उखुनु हे अस्थि धतु कलकत्ता थ्यनिगु जुया च्वन। उकिं बासे थःपिनि पो-पी सकतां दिकाः ब्वां वनावले राजभवनया न्ह्यःनेसं जुलूस नाप लात। चौकडी वगिले च्वनाः पश्चिम बंगालया गभर्नर श्री कैलाश नाथ काटजुं ज्वना भाःगु अग्र श्रावकपिनि अस्थिधातु राजभवने थतयंकाः पूजा जुल।

उखुनु हे सन्ध्या ५ बजेतो भारतया प्रधानमन्त्री पं. जवाहरलाल नेहरुं देश देशया प्रतिनिधिपिनि न्ह्यःने व अस्थि दुगु चैत्य लः ल्हाना कयाः उको च्वंगु भौ विं तःछ्यानाः सकसितं दर्शन बिल। नापं नेपाःया कोँचाखि व बय् पुया च्वंगु दु नेपाः हे लुमंक। अन चच्छि परित्राण पाठ व विविध वाद्यवादन जुल धाल। जिपिं जक बौद्धयात्रीत फुक छ्वा हे छेँ तय्गु याना तःगु दु धाःगुलिं व खुनँ जाःगु ३१ नंबर सेंट्रल एभेन्यू छेँ वनाः सँय् समीनीत च्वना च्वंगु तँय् च्वंवना। कन्हे

खुनु नं अथे हे देश देशया वाजंया नापं बौद्ध प्रतिनिधिपिं सहित धातु जात्रा यानाः धर्मचला मैदाने दय्‌का तःगु मञ्चे यंकाः स्वागत सभा जुल। अन लंका, बर्मा, चीन, श्याम, तिब्बत, भूटान, भारत, भोपाल व नेपाल आदि देशया बौद्ध प्रतिनिधिपिनि भाषण नं जुल। लिपा सभा सिधय्‌काः अनंनिसें जात्रा याना यंकाः कालेज स्क्वायरया धर्मराजिक चैत्य विहारे तल। थ्व ला छं नं स्वं हे खं ज्वी।

वं कन्हे खुनु 'धर्मोदय सभा' या वार्षिक अधिवेषन व हे तखा छँ जूगु। जि नं धर्मोदय सभाया मेम्बर जूगुलिं स्वःवना। सभाय् मिसातय् पुचले छ नं च्वना च्वंगु व थःथवे जिगु हे विषये खँ ल्हाना च्वंगु थें च्वंगुलिं जिगु मने अनेक खँ चाःचाः हिलाः सभाया भाषण, रिपोर्ट, पुरस्कारया घोषणा इत्यादि छुं हे मताल, मथुल, याकन पिहाँ वय् माःसि वल। लिपा सभा सिधय्‌काः वय् त्यनाबले नेवाः छह्मस्यां "छितः छय् उखे झासँ धाल" धकाः जितः वना यंकल। तःञ्यागु भाग्रां कथा खुया तःथाय् मेगु छगू कथाय् अनागारिकापिनि नापं छ नं च्वना च्वंगु। अन मेमेपिं मिसातय् नापं छिमि छुखेमय्सु माया धाःह्म फुकी तता छह्म नं दु। वं जितः "झासँ भाजु" धयाः छंन्त मिखा भाय् यात। छं मं मदु मं मदु दना वयाः जितः भागि यात। अबले नेपाः वयाबले नं जि सँय् हे तिनि, तःपाः लं हे फिना च्वनागु तिनि, तर अन जक स्वय् हे थी मय्योपिन्त थी थी याइ थें, छुं यच्चायापुगु वस्तु मज्जि मगानाः थी थें या गु छाय् व ला छं जकं सो। जि ला ह्म-ह्मि हे गरखेसे च्वनाः बिज्यासके च्वसिन्हः छाय्‌काबले अनियाःगु व न्हापां ल्हासा वयाखुनु वेला कयावले अनि याःगु लुमंसे वल। जि पळख हे अन च्वना च्वने माःस्ति मव्हल। जिगु खवाः गय् च्वन थें मय्सु, छिमि व हे ततां शःथिति पहलं "थुकथं हे नेपाः झाय्‌गु मखुला भाजु ? स्वया दिसँ आः ला नेपाः मझासें मजिल।" धकाः छं पाखे स्वत। जिं नं स्वया। छंगु खवाः कुतु वइ थें च्वं। जिं "अँ तीर्थ छको निं चाःहिला स्वय्" धकाः

धयाकथं जि अनं पिब्वां वया। वं हानं दुनं तुं धया हल – अनं ला नेपाः हे भ्हाय् मालि। धात्थें वयागु ४३ खंयात ल्वयूक छंके नं मने जिगु निंतिं भतिचा जक नं थाय् दुगु जूसा गुलि ज्यूगु। मखु, उकि जि तुरन्त हे पासापिं ब्वनाः चिनिया पाराय् च्वं वना। वयां कन्हेखुनु हे जिपिं बौद्धतीर्थ चाःहुलेत कलकत्तां पिहाँ नं वना छ्वया।

१९ तारीख नेपाली बौद्धपिं सकलें व हे संट्रल एभेन्यूया छेंनिसें महाबोधि विहार तक धुज्या बुज्या, धिमे, गुंलाबाजं, कों चाखि, दापा, ज्ञानमाला भजन, तुतः ब्वंपिं भाजुपिं व धुं धुपाय्-स्वां धकि इत्यादि ज्वंपिं मयजुपिं सहित वनाः सामुहिक पूजा जुल धाल, छ नं ला वं ज्वी मखु ला ? जिमिसं छुं मखं। खंपिसं धाल – दकले ल्यूने च्वंगु कतः देछायागु पूजाकुया ल्यूने पँयताः वलः छगू नं दुगु जूसा धात्थें नेपाले थ्यःकाःवनागु थें च्वनिगु।

जिपिं बुद्धगया, सारनाथ, राजगिरि, बलरामपुर, कुशीनगर चाःहिलाः दकले लिपा लुम्बिनी नं वना वया। अन चाःहिला च्वँत्तले बाखने जक न्यना तयागु भगवानया जोवन चरित्र सम्बन्धी थाय् मिखां खंबले न्ह्याइपुसे हे च्वन। धात्थें नीन्यासः दँ न्ह्यः व व थाय्या गज्याःगु चहचकि ज्वी धयागु नं मने बुलुक लुया वल।

धात्थेंगु खँ ला मँ, लुम्बिनी छथाय् थःगु हे नेपाल जूगुलिं मेगु छुं भिलिभिलि मदुसां भगवान्या जन्म भूमि व मिसात नं फुक्क पर्सिं हे सिना तःपिं जूगुलिं जितः मने छुं मछिं मजू। मेमे थाय् ला भगवानया मस्यूगु थाय् सिल, खन, उलि हे सिवाय् जितः ला सहरे सहरे चाःहिले अपाय्चो न्ह्याइपु मताः। छाय् धाःसा जि जुल नेवाः, कँचि मार्का पर्सिं तोमपूगु पिलाक व न्हयूकु हाकः गां भुत्तु भुना नं मछाले माःपिं मिसात स्वयाः हे अप्पोह्म, हानं थन नं गनं ला पिमज्वयूक ख्वातुसे च्वंगु तःपाःलनं फिना तःपिं आच्याःपिं नाप बुला च्वनाह्म। अन लां न्ह्याथासं त्वीसे त्वीसे च्वंगु पिलाक जक मखु पुलितः पुलितः

थ्यंक खनेदुगु मीम पोमाकं फिनाः ल्ह्ठकु ल्ह्ठकुसंक नुगःपा ब्वया जूपि भुयूनीत थ्वदुठुगु, खंपिं स्वइपिनि हे मञ्जालापुसे च्वं।

न्ह्यागुसां जिपिं ह्मनं कलकत्ता लिथ्यंस्यंलि चिनिया पाराया कक्कः थ्यंक ह्लाकुगु सुस्वाः न्ह्याना तःपिं चिनियानीत खनाःतिनि भचा जिगु मिखा याउँक। अन जिपिं ह्मनं ९।३ ला हे च्वने माल। छायू धाःसा कलकत्ता थ्यंक वयाबले मालताल भचा गाक्क ज्वना मवंसे गयू वने, उकिं मालताल माःजुजुं बजारे जक मखु नेवाः साहुपिनि कोथी नं उखे थुखे वने माःबले ल्हासा नेवाःतयू विपये अनेक खँ नं जुल – नेवाः-नीतसं दुखसिया च्वंगु व गुलिं गुलिं व यायू थ्व यायू मदयाः पयूनं वंगु नं। अयूसां मं, छं अपायूचो हेला याना वंगु गुलिचां मदुनिसां जि छन्त लोमंके मफुनि, फल फल जि अवले नेपाः वयाबले धकि जायूक ग्वाः ग्वे-स्वां ब्वति लःल्हायू हःगु थौं थें लुमंनि। मेगु अबले लाखे छह्म साहु मचां १०।१२ दँ ल्हासायू च्वनाः नं ज्या तीप्यंके मफयाः नेपाः काहाँ वयू मखना च्वंगुलिं थःगु नामे च्वनाः धर्म कर्म याना च्वंह्म कलातं नयूनयू हे मखंका च्वन धयागु खँ सियाः तायाः नं थमं छुं कत बिया हयू मफुगुलिं "जि नेपाः वयू हे फइ मखुत, छं माःगु बन्दोबस्त यानाः मेथायू वना छ्व।" धकाः पारपत्र पौ च्वया हःबले व मिसां नुगः मछिकाः स्वस्वं पयूनं वन धाःथें छला अथे वनिह्म हे मखुत। छगू ला छ बुढो हे जुल धाःसां जिल। ह्मनं वया थें नयू मखं धयागु नं ला छं मदु। उकिं थ्व खँयू विचाः यायू माःगु हे मखुत।

तर जि अन कलकत्तायू छगू-निगू खँ मेगु नं सिल– छन्त लाखे भन्तेपिसं अनागारिका छ्वीत च्वना हःगु हँ, लिपा जि दु धयागु सियाः भाःतयागु वचं मदयूक मज्यू धकाः कुशीनगरं लित छ्वया हःगु धाल, मखु ला ? छायू थें मस्यु, छं अबले न्यना नं महः, ह्मनं जिके न्यना च्वने माःगु नं ला मखुत, छगू प्रकारं जितः नेपाः काहाँ मवइह्म जूबले सच्छिनीदँ आयु बिया तयू धुंकल धाःसां जिल। अयूनं मैं, छन्त अथे

पिफ्वाना यंकेगु मस्वसे जन्मकाछि ब्रह्मचारी ज्वी धकाः च्वना च्वंह्म छह्म ऋषि लय् नाप लाःह्म मिसायाके स्वां छफो कयाः भगवान्यात द्वहलपाः दर्शन याःबले भगवानं व हे मिसा नाप ह्माः ह्माः धायक ह्येकाः ह्वंका छ्वः थें छन्त नं छें हे च्वनाः दान-धर्म यानाः निह्म बांलाक मिले जुयाः च्वंहुँ धकाः न्वानाः जितः पौ च्वके ब्यूगु जूसा न्हापा न्हापा मखुसां हिसिला मदुबले ला जि वकील साहेब तंम्वेकइ धकाः ग्यानाः अथे नेकुर वनेमोक पालाकतःपिसं धाःबले हे नेपाः वय्गु खइ। अथेनं छं अपाय्चो अनागारिका हे जुयाः भन्तेपिनिगु सेवा याय्गु मन जूसा अबले नं जि पनागु मखु. आः नं जि पने मखु, छं स्वयाः यत्थे या। बरु बांलाक विचाः यानाः पुलांपि अनागारिकापि नाप नं सल्हा यानाः जक वनेगु भिनि। लिपा पिहाँ वने धुंकाः "न्यना दे सुखी च्वना दे दुखी" ज्वीव मज्यू।

धात्थें कलकत्ताया छंगु व्यवहारं जि नं छ खनाः तंम्वेकाः या नुगले स्याकाः भन्तेपिंथाय् वंगु जूसा जितः नं अथे हे मखाः भिक्षु जू वा धाइगु ज्वी। तर मैं, छं नं छको विचाः याना स्व, भन्तेपिसं बांलाक पात्रापात्रया विचाः मयासे, भिक्षु छ्वीबले न्यने माःगु ५ गू प्रश्न मध्ये छ शिक्षित जू मखुला ?' धकाः मन्यंसे भुखाय् व्वःबले छ्यूँज्याय् ज्याभि तय् थें लाक थःकसित भिक्षु व अनागारिका छुना ब्यूबले छगू ला मेमेगु धर्मयापिनि न्ह्यःने धर्म सम्बाद-शास्त्रार्थ याय्गु ला गन छगू-निगू साधारण न्ह्यसःया लिस नापं बी फुपिं मदयकाः मछालापुका च्वने माल। मेगु छुं छगू हू त्रय्वं दुनेनिसें त्याग भावना मवय्कं भिक्षु वा अनागारिका जूपिं जूबले लिपा नं छुं अज्याःगु हे चिकिचाधंगु खं नं मन हिलेफुगु हे जुल, उकिं गुलिखे भिक्षुत लोत्रा ज्वी (स्यने) नं धुंकल धाल, गुलि अनागारिकापिं नेपाः थ्यनेवं लिहाँ तुं वन धाल मखुला ? अज्ज गुलिं भिक्षुपिं न्ह्याथाय् वंसां मिसात ल्यूल्यू न्ह्यः न्ह्यः तया ज्वीपिं, गुलिं छह्म हे मिसा नाप दुवाते दुवाते दनाः दनाः गबयूतनि गबयूत

मिसातय् व ब्यक्कुं च्यानाः ग्वँ ल्हासा च्वनि थें खँ ल्हाना च्वनिपिं, हानं गुलि गुलि ला छम्ह हे मिसा नाप न्ह्याथासं नाप नाप जुया नं मोटरे-बसे नापं छगू हे सीटे प्यपुंक च्वना ज्वीपिं दु धकाः धाल, खः मखु मस्यु।

न्ह्यागु थजु जिपिं ल्हासा थ्यंबले पोतला लामाजुं चीनी प्रतिनिधि जनरल चङ्ग चिन-ऊयात यानुंगे नाप लानाः ल्हामा छ्याः हानं थः नं ल्हासा थ्यंका च्वने धुंकुगु। उथाय् हे चीनी फौज ल्हासाय् वल। फुकं सिपाहींत न्ह्यंगु थाय् मदुगुलिं नोर्बु लिंखाया सत्तिक पाल ग्वयाः च्वन। गुलि छें छें बालं च्वन। गुलिसितं छें न्यानाः नं तल। थुथायूयागु व्यापार थुलि जुल उलि जुल धकाः ल्याः ल्याय् मफु। दच्छियात गाः थें च्वंक हयागु माल निला हे मद्वं फुन। उथाय् जिनाकं व्यापारे वास्ता मतय् धुन। उकिं वंजाःतसें हे मेगु मालताल यक हाना छ्वत थें। व नं फुक्क अथे हे धाक्क धाक पुलाः यंकल। थुथाय् नेवाःतय्गु त्यें फुइँ हे मेगु। भिंभिंगु कश्मेराया कोट्-पाइन्ट, नयूत्वनेगु खर्चया खँ ल्हानां थ्याःगु मखु। छको निको चिनिया अफसरत वइबले अमिसं खनि धकाः ग्यानाः भी नेपाले ह्याउँ नेतालित खनेव अन्ति सुचुके थें अयूलाः सिसि सुचुकः ज्वीमाः।

थुथाय् हे ल्हासाया कौतात, घेलुंत, व्यापारीत व मेपिं मनूत नं दुगु प्रतिनिधि मण्डल चोनं लिथ्यंगु व अमि पाखें चीन नापया सम्बन्ध बांलाना वःगु दु धयागु खँ न्यने दुगु व हानं चीने ज्वोगु राष्ट्रीय सभाय् व्वति कायूत धकाः पोतला लामाजुया नायकत्वे छगू मेगु प्रतिनिधि मण्डल नं वन। थुकिं यानाः भचा गाक्क हे चिनियात लयूताः थें च्वं। उकिं उगु ताके ल्हासाय् न्ह्याइपुसे हे च्वं। भी नेवाःतयूत ला चिनियातसें भचा अप्पो हे स्वया हया च्वंगु दु। सँयूतय् नाप नं उथायू अमि व्यवहार बां हे लाः। बराबर पार्टि सःतइगु। नकाः त्वंका; साप हे माने याना हइगु। गबलें गबलें भी नेपाली वाणिज्यसंघं नं सःताः पाहाँ याना छ्यूगु।

चिनियातय् राष्ट्रीय पर्व। अमि थाय् क्याम्पे "ग्यामिलोमा स्युकुलोसा" धाइ थें भोँस्वां, भोँमालं छायपा तल। थ्व्य् हे अमरात स्वर्गतं कहाँ वया च्वन धाय् लज्यक गाचो ब्व: थें रंगरंगया भोँबाला घाना तःगु बेलून ब्व्यक्का तःगु। मकस्यां व हे वँचुगु कक्कुइ थ्यंक ताख दुगु कोट व मिसातय् जक पुलि कय् तक वःगु तम्व च्वंगु घुंदि दुगु चिनिया लं। रंग रंगया रेसमी ध्वाँय् व वृत्ता वृत्ता थें च्वंगु चिनिया आखः दुगु ब्व नु भोँया ग्वरः ज्वयक्काः छगू जुलुस वल। दथ्वी दथ्वी अध्यक्ष माऊ चे तुङ्ग व प्रधान मन्त्री चाउ-इन-लाइया कारचीपि तस्वीर नं जात्रा याना हःगु दु। बहनी थ्व्य्। भी वकील साहेबया नाप १० थकालिपिं व कथां कथां नं माहु माहुपिं सःता तःगु दु। जि नं वना। रंगोचंगी मतकलः ग्वायाः छायपा त.थाय् अनेक प्रकारया चिनिया नँज्वलं ज्वरे यानाः टेबिले ब्व्या तःगु। थःपिनि योगु यक यक कयाः नयगु। भीत ला भचा मछिंसे च्वं। अप्ययनं कयाः नया। जि जुल हिसिलां नकइगु छता निता जक चिनिया खाना नय् नंह्य, चिनियात ला धात्थें हे साक्क ज्वरे याय् सः खनी, छु छु दयका तल, गुगु दयका तल, ल्याः ख्यानां सह मजू। थुगुया थ्व सवाः उगुया व सवाः धकाः नं लुमंके फुगु मखु। टेबले दथ्वी लाक्क तयातःगु अनेक घासां चाःह्वीका तःगु छपाः तप्पाःगु भु खनाः भी ह्वंकुवलेयागु थायभु लुमंसे वः छाय् धाःसा व भुइ भीगु थायभुइ ज्योनांलपते थें हलंहः मना तःगु जीसाःचा नं वाउँक खनेदु।

नय्-नी सिधयकाः ह्याउँ वाउँ मतया जले अनेक प्याखं क्यन। स्वया स्वयागु बांलाः, स्वया स्वयागु तःजि। नेपाःया गंप्याखने दैत्यथलि थें जुद्ध थय् माःगु द्यःप्याखं नं दु। ल्वाइगु भी देवी प्याखं. नेतमदु प्याखने थें मखु, छको छको अपिं तिंन्हुइबले, छको छको चुपिं पा गु मलाकेत बाजि नयाः त्यांग्रापुलिबले दभू हे दिनिक्क मिं, ह्य हे चिंक मिं। अमिगु तिसा वसःया तेजं मिखा हे तिनिमिनि धाः। अथे हे भी ल्वपया

महाकाली प्याखने मिह् व म्हयम्ह्या पिहाँ वइ थें अमि नं मिह् प्याखं व म्हयम्ह्या प्याखं दु। मिहया दुने २ म्ह २ म्ह मनू च्वनाः प्याखं हुइगु जुया च्वन। थुलि बालाक मनिगु, निन्हइगु कि धाथें हे मिह् न्यामिचाया त्वंगु थें च्वं, नयपिन्याना नमा लाकाः लाकाः मना च्वं थें च्वं। म्हय्-म्ह्याया नं ल्हाते पपृ घानाः छ्यँले कलिक व ह्यूने न्हिप्यं छुना तःम्ह मनू मनिवले यानं म्वयवले मनू त्वाः जुया नं तःधिकःम्ह म्हयम्ह्या हे मना च्वं थें च्वं। वयासिवे दकले मकले बांलाः ताःगु ला मलः प्याखं। पौभाले वा क्वें चिने जक खनाम्ह मलः धाथें म्वानाः वालाल'ला सनाः आकासे च्वया वं थें च्वं। ल्यूँसे च्वंक मनमिन स्याना तःथाय् फिलिक्क मत च्याकाः व मलः ब्वाँय् वंवले धाथें वर्षाया चान्हे पलपसा त्वःथें। धन्य चिनिया प्याखंमोत ! उखुनु जिपिं बाचाती तिनि लिहाँ वया।

पोताला लामाजु चीने आपाः हे थासे चाःहिलाः ल्हासा लि थ्यँसंलि भचा गाक्क हे शान्ति वः थें च्वन। तिब्बतयात छगू "स्वायत्त शासित क्षेत्र" यायूत छगू ५१म्ह मनूया प्रारम्भिक समिति नं दय्कइगु जुल। उकिया उद्घाटन याय्त चीनया उप प्रधान मन्त्री मार्शल चेन-यी नं थ्यन। पोताला लामाजुं हे लँ स्वया हल।

समिति स्थापना जुयाः ज्या याना हःवले सँयूतय् हानं चिनि-यात मयया वल। ल्यूनं ल्यूनं अमित लाक्क खँ ल्हाना हल। अले नेवा त व सँय् व्यापारीतय् प्रति चिनियातय् व्यवहारे नं भचा पाना वःगु खनेदत। छाय् धा सा उथाय् हे नेपाल-चीन दौत्य सम्बन्ध नकतिनि जक स्थापना जूगु। उकिं फ्रीत साप हे माने याः, न्ह्यागु माल दःसां काइगु, दां नं याकन याकन हे बीगु। गुलिं गुलिं माल ला बिजक जक स्वयाः नं आमदानी न्याइगु।

थथे नेवाःतय् भचा ज्या छिना वःगुलिं सँय् व्यापारीतसें जक फ्री नाप मिले जुयाः अमिगु माल नापं फ्रीगु धकाः नायूकाः व्यापार याना हःगु मखु कि समीनीतसें हे "भ्याय्बुकि किमे" धाय्काः नेपाः

वयगु स्वया हल। उकि १०१८ नेवाःतसें समीनीत ख्वनाः २५००दँया बुद्धजयन्ती स्वयगु तःहः विनाः हिन्दुस्थान पाखें वःगु वल। पोताला-लामायात नं भारत सरकार पाखें २५०० दँया बुद्धजयन्ती ब्वति कायत दिल्लीं निमन्त्रणा वःगुलि भारत प्रस्थान जुल।

उथाय् थ्यंबले जि तले क्वथाय् च्वनाः उम्त व्यापार मयाय् धुन। आपाः व्यापार कुने पसले हे वंजाःतसें याइगु। अथे हे छम्ह निम्ह मज्जिमगाःपिं 'सोताला गो, भिंदा गो' धकाः मालाः मालाः वङपिन्त जक थत ब्वना हइगु। अन दुगु निता प्यता मुल्य मुल्यगु वस्तु क्यनेगु व छुता निता वस्तु वंजा तसें कुनें थन ह्याः मीगु।

छन्हु जि याकःचा अथें राहुलजुया बुद्ध चर्या स्वया च्वनागु। समीनी छम्ह थाहाँ वल, जि सफू स्वयाच्वनागु खनेव 'सोताला, लामाघेपा ज्वी त्यना लाकि छु?' धकाः जितः स्वयाः न्हिल। जि नं "आपाः मखु भति भति का, फेनु नीला' धकाः धया। वं दना तुं-"महादया, सोतालायात छगू दु ख बी धकाः वयागु, भचा ख्वाहालि याना दी माल" धकाः खँ छुत।

व जुयो च्वन छम्ह छोंपुंया कलाः। वया भात व हे पूर्व पाखे जूगु खाम्पातयगु गडबडे सित। उकि आः वया व्यापार फुक वंजातय् ल्हाते। आः वयागु दां भचा छ्याला ब्यु धकाः धाःवःम्ह खनी। जि 'थुथाय्ला नाकं व्यापारे ध्यान हे तय् मफया च्वन तिनि, लिपा माल धाःसा धाय् का नीला' धकाः ह्योका छ्वया।

तर व अथे ह्यइम्ह मिसा मखु खनी। उल्पतु वयाः तिवः या वया च्वन। गबलें छु स्वय् धयाः जि नाप फेतु वइगु, गबलें छु ना धयाः जितः थ्यू वइगु। अबले ङिसिला दुबले जूमा अथे अमिसं थ्यसप्यस या. वइगु छुं लयाः मदु। लिपा जितः अथे सनिगु मर्छि, मयो। वया दुनेया इच्छा अथे भचा भचा यायां भचा गाक्क दां जितः ज्वंके धुनेव दांया नापं थः नं प्यपुनाः नेपाः वया छ्वय् धयागु थें खनेदु।

धात्थें ला जि नेपाः वय् न्ह्याःगु जूसा, छं वयकेत स्वःगु जूसा जि वयात छु धकाः पिया च्वनि, जिगु दुगु व हिसिलं ह्या तःगु भति भाति ज्वनाः न्हापा हे वय् धुन ज्वी।

उकिं जि व वङगु यः मजू। व वङगु इले आपाः जि बहिली बा ह्मामुचो देके वना च्वनेगु। छन्हु बहिली उखे थुखे ज्ञःपिं व अंगले च्वया तःगु विउं पौ स्वस्वं वयाबले छथाय् कु कबुया तःह्म फं छह्मस्या मूर्ति नं खना। व लाखे न्हापां बहि दयकुचले थःथमं हे वयाः चा, अप्पा ल्ह्वया द्यू व ह्म फेयागु साली दयूका तःगु हँ। अथे हे वहिया कःसिम्वले लाक सारनाथे थें ज्या गु दु नि चला निह्म जःखः दुगु धर्मचक्र च्वया तःगु नं खना। थुकिं सी दु व बहि दयकुबले हे नेपाःया कःमितय् बौद्ध कला नाप घनिष्ठ सम्बन्ध दय् धुंकल।

अनं लिहाँ जक वया, बंजाःतय् भुनुभुनु खँ ल्हाना च्वंगु। जि खनेव छह्मस्यां तीजक "थौं पौ बीगु दु हँ" धकाः धाल। लिपा जिं सिल—छह्म साहुनीया पौ बीगु। व जुया च्वन ७० दँ मछि दय् धुंकाः नं भाःत दनिह्म। तर अथे भाग्यं ह्वना च्वने दुह्म भाःतयात छं थें वास्ता मतसे भन्तेपिनिगु खँ न्यनाः चि हे मनसे अष्टशील कया च्वंह्म। वयात वयागु उमेर व स्वास्थ्यया विचाः मतसे गोचौ गोघौमछि ध्यान भावना याका तल खनी। लिपा तस्सकं ह्मं मफयूकाः नुगः स्वयूका लाक थाक खँ ल्हानाः वाँ थें ज्वीकाः सित धाल। थ्व गज्याःगु शिक्षा, गज्याःगु धर्म, जिं मस्यू। भगवानं जा शरीरयात तस्सकं कष्ट बीगु व साःभिं नयाः यःयः थे सना ज्वीगु – निगुलिं अति मज्यू, म्वायूत माःछि नयाः भिंगु ज्या गुलि फत उलि अप्पो यायूगु मध्यम मार्ग जकं कना बिज्याःगु दु थें च्वं, मखुला ? व ला छं जकं बांलाक सी। हानं गबलें गबलें जि ह्मामुचो वनेबले अनया लामापिसं नं अज्याःगु ज्या या धकाः गबलें मधाः। गुलि गुलि नुगः मञ्जिकाः वनेः भिक्षु जू वा धकाः नं गबलें मधाः। न्ह्याबलें 'धात्थें बौद्ध धर्म साधन यायूत पिनें जक वसः हिलाः

धमग्रन्थ पाठ यानाः मन्त्र जक जपां मज्यू। धर्मया अभ्यास ला मनं याय् माः, सुयां मन भिंगु खःगु लँ पाखे लाना च्वंगु दःसा वया शरीर-वचनं याइगु ज्या नं धार्मिक ज्वीफु। थुकिया अःखः मन मखुपाखे लाना च्वन धाःसा वं बांलाक विचाः जक नं याय् फइ मखु, अले विहारे च्वनाः जन्मकाःछि धर्म-ग्रन्थ ब्वना च्वंसां छुं प्राप्त याय् फइ मखु।' धकाः जक धया हइ। हानं भगवानं नं अथे गवलें धाः थें मच्वं। सिंह-सेनापतिं उपासक ज्वी धकाः धाःबले नं न्हापां स्वकों तक ला विचाः नि याना वा धकाः लि छ्वन मखुला ? लिपा जि बौद्ध उपासक हे ज्वी धकाः तिबः यासेंलि नं भगवानं वयात उपासक छ्वीत 'जैन साधुपिन्त नं न्हापाया थें हे दान प्रदान याय् माः, छाय् धाःसा छिमिगु कुल जैनतय् बुंगाः खः' धकाः उपदेश बिया बिज्यात तिनि मखु ला ? सकतां तोताः भिक्षु जु धकाः मधाः।

धात्थेंया खँ जा मैं, मिजंतयूत मांबौया वचं काय् माः थें मिसा-तयूत नं मां बौ अथवा भाःतयागु वचं जक दयूवं भिक्षुनी छ्वीगु भगवानं इच्छा हे मयाःगु, लिपा आनन्द भिक्षुं साप हे तिबः याःगुलिं तिनि बल्ल बल्ल गौतमी आदि मातृजातियात भिक्षुनी छ्वीगु वचन बिया बिज्या गु, व नं मिजंतयूया सिबे अप्पो च्यागू 'गुरु धर्म' पालना याय् धायूकाः तिनि।

खः महाकाश्यप थें, कापिलायनी थें मचांनिसें हे त्याग भावना दुपिं जूसा भिक्षु-भिक्षुनी चर्या ल्वः। मेपिनि निंतिं ला भगवानं श्रृगाल-यात कना बिज्याःगु गृही विनय दु - भाःतं कलाःयात प्रेम यायूगु व कलातं भाःतयात हनेचने यायूगु न्यागू न्यागू हे खँ। थ्व नं ला छं न्यंगु बा ब्वंगु दयूमाः।

थथे न्ह्याम्हेसित न्ह्यागु थजु थः छम्हेसित जक जीके-भिंकेगु खँ ला "आत्मार्थं पृथिवीं त्यजेत्" धाइपिसं ल्हाःसा मल्यू, बौद्धपिसं ला अञ्ज दशपारमिता पुरे यानाः बुद्ध जुयाः जगत संसार सत्वप्राणी उद्धार

याय् फयूमा धकाः दुष्कर चर्या यायिपिं महायानी बौद्धपिसं ला गृहस्था-श्रमयात गबलें गबलें हे निन्दा याइ मखु ।

हानं महाभारते युधिष्ठिर महाराजं धा गु दु—जिगु भर कयाः जि नाप वःम्ह खिचायात नापं ब्वना यंके मदुसा जि स्वर्ग हे वने मखु । अथे हे ख्वप जुजुं नं थ पिन्त विपत्ति वइ धकाः सीक मीक नं "शरण वःम्ह्मित मरण याय् मज्यू" धकाः जुजु जय प्रकाशयात शरण काल ।

अले छं जक छाय् जितः अपाय्चो लोमंकागु वा लोमंकेगु कुतः यानागु ? अथेभनं याय् मायक जिं छुं अपराध यानागु दु थें मच्वं । अज्ज न्ह्याबलें छन्त लुमंका च्वनागु दु । धात्थेंया खँ जा हिसिला दुबले नं जिं वयात नं छ हे भाःपाः जक हे येका च्वनागु खः । थथे छंगु हे आधार कया च्वंम्ह, हानं छं नं न्हापा अपाय्चो योम्ह—पलख बाय् मालकि सुकुसुकु ख्वया ज्वी मायक योम्ह जितः थुलितक थुगु अवस्था ज्वीकाः तक नं वास्ता मयासे च्वंबले छु छन्त पाप मलाइ ला ? खः थ्व पाप काचाक्क स्वय्‌वले दशाकुशल पापे मलाः थें च्वं, तर मेपिन्त सित्तिकं थथे नुगले स्याकेगुयात छं धर्मया दुने लाके फइ मखु, व नं मभिंगु नुगले तयाः मखु, मत्योगु नुगले तयाः मखु, धर्म नं हंगु कर्म नं हंगुकथं व छं नं न्हापा न्हापा योगुकथं नाप च्वने धकाः न्यादँ तक महान तपस्या यानाः लिहाँ वयाम्ह जितः उलित तापाकाः । छाय् धाःसा व भिंगू पापे चित्तं याइगु गुगु स्वंगू पाप दु व नं मनं चायक व मचायक याना च्वनि । उकिं छं चायक छुं पाप मयाना धाःसां, धात्थें शरीरं छुं पाप मयाःसां, छंगु ह्म पिनें पवित्र खःसां छं मचायक जि खनाः घच्चाया च्वंगु दु, छु यानाः जितः तापाके, गुगु यानाः जि नाप ह्वने मोके धकाः मने ग्वयाः पाप याना च्वंगु दु, थ्व खँ जिं बांलाक स्यू । थुकियात छं मानसिक पाप मखु धकाः धाय् फइ मखु । उकिं हे ला ज्वी बर्माया मिसातसें सुं मिजनं अमित येकाः ल्यूल्यू जुल धाःसा अमित नुगले स्याकेव पाप लाइ धकाः भः मयोसां येकाः वयाके हे वना च्वइगु । धात्थेंया

मिसानुगः ला व धकाःले !

हानं जि ल्हासा वयागु हे दं छको भीथाय् चुके प्याख्नं हुइके हःगु । प्याखं सिधय्‌काः घिंतिमुनिर्था मिखा संकाः रुमाल ल्वेकुयले मेमेपिं पासापिनि नापं जि नं ः।३मोह दां बिया । छको ला न्यताः नं तिया छ्वया । वहनी छ गयच्वंक तं्वेकुगु । लुमंनि ला छं छु धयागु ? "व प्याखंमो मिसा धकाः भाःपाः मखाः अथे दां ब्यूगु । व धात्थें मिसा जूगु जूसा छु जक याइगु ज्वी थ्व मिजंतसें !" मखुला ? लिपा जि नं विचाः याना स्वयाबले खः थें नं च्वना वल । अथे नं जि छन्त धया — "मिसा धकाः ला मखु वं न्यताः गा वंक न्हिलाः मछ्याः पहलं घुं कयाः धात्थें मिसाथें च्वंक प्याखं हुया क्यने स गुलिं जक व खनाः लय्‌तायागु खः ।" तर छ माने मजू, चच्छि थुस्म च्वना च्वन । आः छं हे धासा ल्हाःम्वय् फयाः सँप्याकाः च्वसिन्हः छाय्‌का च्वनाम्ह जगाजगि दय्‌क दय्‌कं, हानं जि अपाय्‌चो येक येक नं थथेभनं जितः हेला यानाः नुगः स्वय्‌केगु गय् जुयाः धर्म ज्वी ?

छं अष्टमी व्रतया बाखं ला न्यंगु हे दु । उकी गञ्याः गञ्याःगु बाखं दु छं लुमंनि मखुला ? विचरा सुदर्शनां सुं वांलाःपिं मिजंत त्वःवनाः मखु, भाःत मयेकाः नं मखु, खालि आकाभ्काकां वीरकुशया रूप खनाः ग्यानाः बिसि वंसां, लिपा व हे वीरकुशयात येकाः जन्म-काःछि सेवा याना वनं नं न्हापा वीरकुशयात "विरहन विदेश जि वने" धाय् मायक नुगले स्याकुगुलि मंदिराया जन्मे थः भाःत विश्वन्तर राजकुमारं नुग हीक दान बीका च्वनेमाल । अज्ञ यशोधरा जुयाः नं सिद्धार्थ कुमारं वाकाः स्वया च्वने माल, छें च्वना नं मातानी थें जुया च्वने माल ।

लाःसा मैं, छं थ्व खँया अर्थ "हानं थ्व मिजनं नेपाः वयाः दुःख ब्यू वय् त्यन तिनि" धकाः छ्याना च्वनि । छं धन्दां काय्‌मो, अथे छन्त मछिंक पंगलः जुयाः दुःख ब्यू वय् मखुत । हानं जि ल्हासाय्

दनि बा फलानाथाय् दनि धकाः नं छं लुमंके बिया च्वने मखुत, मायूके बिया च्वने मखुत। गनं सुनानं मम्यू थाय्, सुं क्षम्यू तास्यू पिं मदु थाय् वना छ्य् त्यना थ्व लावलां हे। थनयागु व्यापार व दुगु धन सम्पत्ति सकतां बंजाः पामापिन्त लिममा बिया थके। अमिसं धर्म स्वंसा छुं भति छन्त हया हे बी। मव्यूमा व नं छन्त नय्-त्वने-तीत मा गु हे मखु, दान-प्रदान यायत खः, अमित हे दान याना धकाः भाःपा छ्व।

थ्व फुक खँ च्वयागु ला छं जितः मचायक ख्वयूकाः हायूकाः नुगले स्याकुगु पापं यानाः छं लिपा दुखसी धकाः जक खः। उकिं छं थ्व खँ फुक छको खः मखु बांलाक विचाः याना स्व, खः थें च्वंसा खः धकाः भापि, थुलि हे जिगु थपाय् मछि हाकःगु पौ च्वयागु ज्या वल। मखु जिगु छुं ढंगु हे दुसां उकियात क्षमा नं या, छाय् धाःसा क्षमा याय् फुपिं सुं दःसा पृथ्वीयां कय् मिसात हे खः।

आः जि छ नाप थथे जन्मकाछिया निर्ति वेला काय् न्ह्यः छन्त छु बी, मेगु बी लोगु वस्तु छुं मखने धुन। उकिं छं ह्वंकुवले छिमि मामं बिया हःगु ल्हाः ग्वय् ल ल्हाना ब्यू थें जिं नं जिमि निम्हेस्या सम्बन्धया स्वापू जुया वंगु थ्व टप छ्जो छन्त बी त्यना। नापं हिसिलां वया अबुं स्वथना थकुगु धकाः तिति पापा याना तःगु, मिं नं थी मखु घाःगु चिकिचा कूगु चिनिया कयूचिं छकू नं यछायाः अबले छन्त त्रिज्यासः यःया न्ह्यने च्वसिह्नः छायूकाः हया थें थ्व जिगु दुनुगलंनिसेंया सिह्नः छपता नं तयाः सुत्राः बिया च्वना—

छं थुगु जन्मे दुःख मञ्वीमा !
मेगु जुनी नं सुख सी दय् मा !

मैं, छं नं थुकियात जिगु जीवनया दकलेसकले तःजिगु कस्यालि भाःपाः लः ल्हाना का !

यमैं, थुगु जन्मयात थुलि हे जुल। मेगु मेगु जन्मे।

छं न्हापा दकले सकले योह्म
… … … … …

चित्तधर 'हृदय' या

काव्य– पद्य निकुञ्ज
हृदय-कुसुम
वभ्रुवाहन
गौतम-बुद्ध
हृदय-कथा
अन्तरध्वनि
न्हूगु स्वां
याकःमिया चा
मञ्जुश्रीयात 'नेपाल' या बुखँ
देगः
चीन लुमनाः
श्व नं जिमि वैत

महाकाव्य— सुगत-सौरभ
बाखं— खुपु बाखंचा
थायभु
मिंमनःपौ
बाल साहित्य— झी मचा (वर्णमाला)
झी मचा (निगूगु)
एकांकी सहित— ह्वनागा
भाषा सम्बन्धी— नेपाल भाषा गय् च्वय्गु !
साहित्यया इतिहास सम्बन्धी– झीगु साहित्य
नेपाल सगोत विषये— नेपाल-सगीत (अंग्रेजी)
संकलन— अंत्याक्षरी
अनुदित— स्वपु सूत्र
धार्मिक— बुद्ध वचनामृत व नेपालया बौद्ध दृष्टि
यात्रा सम्बन्धी— महाचीने नेपाल-संस्कृति

Cover Printed by King Halftone Co., Calcutta-12.